

ଚେକିତ କାହାଣୀ

ବିଶ୍ୱବାହିତ୍ୟ ଗ୍ରନ୍ଥମାଳା : ସଂଖ୍ୟା—୨୭

ଚେକଭ୍ କାହାଣୀ

ପ୍ରବଚକ :
ଅଧ୍ୟାପକ ଶ୍ରୀଧର ଦାସ

ପ୍ରକାଶକ :

ଅଭିରାମ ମହାପାତ୍ର

ଗ୍ରନ୍ଥ ମନ୍ଦିର

କଟକ-୨ : ବ୍ରହ୍ମପୁର

ମୁଦ୍ରାକର :

ଜୟରାମ ମହାପାତ୍ର

ଗ୍ରନ୍ଥ ପ୍ରକାଶିନୀ

କଟକ-୧

ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାଶ :

ଏପ୍ରିଲ୍, ୧୯୭୧

ମୂଲ୍ୟ : ୨.୦୦

ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା
ଜଣେ କବିର ମୃତ୍ୟୁ	୧
ମଦ୍ୟପର ପରିଣତି	୯
ବିସାଦର ସ୍ୱର୍ଗ	୨୧
କମଳ	୪୭
ଡାକ୍ତର ପ୍ରେମିନ୍	୭୩
ବହୁରଙ୍ଗୀ	୧୦୮

କଣେ କିରାନର ମୃତ୍ୟୁ

ଆକେଡ଼ିଆ ଥୁଏଟର୍‌ରେ ସେଦିନ ରାତିରେ ଗୋଟିଏ ଭଲ ନାଟକର ଅଭିନୟ ହେଉଥାଏ । ତେରକଭ୍ ହଲ୍‌ର ଦ୍ଵିତୀୟ ଧାଡ଼ିରେ ଦର୍ଶକମାନଙ୍କ ଭିତରେ ବସି ଅଭିନୟ ଦେଖିବାରେ ମଜ୍ଜି ଯାଇଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କ ମନରେ ସେଦିନ ଭାରି ଆନନ୍ଦ । ଜଗତରେ ସେ ନିଜକୁ ସବୁଠାରୁ ସୁଖୀ ମନେ କରୁଥାନ୍ତି । ଆଖିରେ ରଙ୍ଗୀନ ଚଷମା ଦେଇ ଅଭିନୟ ଦେଖିଲାବେଳେ ସେ ସଂସାରଟାକୁ ଭୁଲି ଯାଇଥାନ୍ତି । ହଠାତ୍—(ପାଠକେ, କ୍ଷମା କରବେ । ‘ହଠାତ୍’ ଶବ୍ଦଟା ଆଜିକାଲି ଏକବାରେ ଦିହଦସା ହୋଇ-ଗଲାଣି; କିନ୍ତୁ ସେହି ଭେଟା ବ୍ୟବହାର ନକରି ଲେଖକର ଚାହୁଁ ନାହିଁ । ଜୀବନରେ ଏତେ ବିପ୍ଳବକର ଘଟଣା ଘଟେ ଯେ ଲେଖକ ‘ହଠାତ୍’ ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟହୁଏ ।) ତେରକଭ୍‌ଙ୍କର ମୁହଁଟା ବିକୃତ ହୋଇ ଆସିଲା । ମୁହଁଟାକୁ ଟିକିଏ ଉପରକୁ ଟେକି ମୁଣ୍ଡ ଉପର ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ସେ କ୍ଷଣକପାଇଁ ନିଶ୍ଵାସ ବନ୍ଦ କରିଦେଲେ । ମୁହଁଟା ଗୋଟାଏ ଆଡ଼କୁ ଟିକିଏ ବୁଲିଯିବା ସଙ୍ଗେ ପାଟିରୁ ଶବ୍ଦ ବାହାରିଆସିଲା ‘ଆ ହୁଁ’ । ଅର୍ଥାତ୍ ସେ ଛୁଙ୍କିଦେଲେ । ଯେକୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ଯେତେବେଳେ ଇଚ୍ଛା ସେତେବେଳେ ଛୁଙ୍କିବାର ଅଧିକାର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକର ଅଛି ।

ଏଥିରେ କିଛି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର କଥା ନାହିଁ । ଗୁଣୀ ମୁଲିଆଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ପୋଲିସ ସାହେବଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ଏପରିକି ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କିଏ ନ ଛୁଙ୍କେ ? ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକ ଛୁଙ୍କନ୍ତି, ଏହା ସ୍ୱତଃସିଦ୍ଧ । ଚେରକଉଁ ଛୁଙ୍କିଦେଲେ ବୋଲି ବ୍ୟସ୍ତ ହେବାର କିଛି କାରଣ ନଥିଲା । ପକେଟରୁ ରୁମାଲ କାଢ଼ି ସେ ନାକଟା ଉପରେ ବୁଲାଇ ନେଲେ । କିନ୍ତୁ ସାଧାରଣ ଭଦ୍ରଲୋକ ଭଳି ସେ ଛୁଙ୍କିବାହାର କୌଣସି ପାଖ ଲୋକକୁ କିଛି ଅସୁବିଧାରେ ପକାଇଛନ୍ତି କି ନା ଜାଣିବାପାଇଁ ଗୁରୁଆଡ଼କୁ ଥରେ ଚାହିଁଗଲେ । ଯାହା ଦେଖିଲେ, ସେଥିରେ ସେ ନିତାନ୍ତ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ଏପରି ବ୍ୟସ୍ତ ହେବାର ଯଥେଷ୍ଟ କାରଣ ଥିଲା । ପ୍ରଥମ ଧାଡ଼ିରେ ଠିକ୍ ତାଙ୍କ ସାମନାରେ ଜଣେ ବୃଦ୍ଧ ଲୋକ ବସିଥିଲେ । ସେ ଗୁଣୁଗୁଣୁ ହୋଇ କଅଣ କହୁଥିଲେ ଓ ଦସ୍ତାନାଲଗା ହାତରେ ନିଜର ଚନ୍ଦା ମୁଣ୍ଡ ଓ ବେକକୁ ପୋଛୁଥିଲେ । ଚେରକଉଁ ଲୋକଟିକୁ ଦେଖିଲାମାତ୍ରେ ସେ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କ ଯୋଗାଯୋଗ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟର ଉଚ୍ଚତମ କର୍ମଚାରୀ ଜେନେରାଲ ବିଜୁଲଭ୍ ବୋଲି ଚିହ୍ନି ପାରିଲେ ।

ଚେରକଉଁ ଶବ୍ଦବାକୁ ଲାଗିଲେ, “ମୁଁ ଏତେ ବଡ଼ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ଉପରକୁ ଛୁଙ୍କିଦେଲି ! ଅବଶ୍ୟ ସେ ମୋ ବିଭାଗର କର୍ତ୍ତା ନୁହନ୍ତି । ତଥାପି ଏତେ ବଡ଼ଲୋକଙ୍କ ଉପରେ ଛୁଙ୍କିଦେବା ମୋ ପକ୍ଷରେ ଘୋର ଅନ୍ୟାୟ । ତାଙ୍କୁ କ୍ଷମା ମାଗିବା ମୋର ଉଚିତ ହେଉଛି ।”

ଏହିପରି ଚିନ୍ତା କରି ଚେରକଉଁ ଟିକିଏ ଆଗକୁ ଝୁଙ୍କିପଡ଼ି ସାମାନ୍ୟ କାଣି ବିଜୁଲଭ୍‌ଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କଲେ । ସେ ପଛକୁ ଚାହିଁବା ମାତ୍ରେ ଚେରକଉଁ ତାଙ୍କ କାନ ପାଖରେ ଚୁପ୍‌ଚୁପ୍‌-

କରି କହିଲେ, “ମାନ୍ୟବର ମହାଶୟ, ମୋର ଅପରାଧ କ୍ଷମା କରିବେ । ମୁଁ ଛୁଙ୍କିଦେଲି । ମୋର କୌଣସି ଅନ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନଥିଲା; ଦୈବାତ୍ୱ……।”

ବ୍ରଜଲଭ୍ ସନ୍ଧେପରେ କହିଲେ, “ଓଃ ! ସେକଥା କହିବା ଦରକାର ନାହିଁ ।”

ଚେରକଭ୍ ନିରସ୍ତ ନ ହୋଇ କହିଲେ, “ମୋତେ କ୍ଷମା କରନ୍ତୁ । ମୁଁ ଯେ ଭବିଷ୍ୟ ଛୁଙ୍କି ଥିଲି, ତା ନୁହେଁ ।”

ବ୍ରଜଲଭ୍ ବରକ୍ର ହୋଇ କହିଲେ, “କି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ! ତୁମେ ରୂପ ରହି ପାରୁନାହିଁ । ମୁଁ ଥିଏଟର ଦେଖିବାକୁ ଚାହେଁ ।”

ଚେରକଭ୍ ନିତାନ୍ତ ଅଶ୍ୱସ୍ତି ବୋଧ କଲେ । ସେ ଥିଏଟର ଆଡ଼କୁ ମନ ଦେବାପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ । ମଞ୍ଚ ଉପରର ଅଭିନେତାମାନଙ୍କ ଉପରେ ତାଙ୍କର ଆଖି ରହିଲା ସତ; କିନ୍ତୁ ସେ କିଛି ରସ ଉପଭୋଗ କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ତାଙ୍କୁ କିଛି ଆଉ ସୁଖ ଲାଗିଲା ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ମନରେ ଘୋର ଅନୁତାପ ଆସିଲା । କିଛି ସମୟ ପରେ ବିଶ୍ରାମ ପାଇଁ ଅଳ୍ପ କାଳ ନିମନ୍ତେ ଅଭିନୟ ବନ୍ଦ ହେଲା । ଦର୍ଶକମାନେ ବୁଲୁବୁଲୁ ହେଲେ । ଏହି ଅବସରରେ ଚେରକଭ୍ ଜେନେରାଲ ବ୍ରଜଲଭ୍‌ଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଇ ଟିକିଏ ଏପାଖ ସେପାଖ ହେଲେ । ଶେଷରେ ଅତି କାକୁସ୍ଥ ହୋଇ କହିଲେ, “ମାନ୍ୟବର ମହାଶୟ, ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ଉପରକୁ ଛୁଙ୍କି ଦେଲି । ମୋର ଏ ଅପରାଧ କ୍ଷମା କରନ୍ତୁ । ଆପଣ ଜାଣିପାରୁଥିବେ……ଏପରି ଛୁଙ୍କିବା……କଦାପି ମୋର ଇଚ୍ଛାକୃତ ନୁହେଁ ।”

ଚେରକଭ୍ ଆହୁରି କିଛି କହିଥାନ୍ତେ; କିନ୍ତୁ ଜେନେରାଲ ବ୍ରଜଲଭ୍ ସେଥିପାଇଁ ଅବସର ନଦେଇ କହିଲେ, “ସତେ ନା !

ମୁଁ ସେକଥା ଏକବାରେ ଭୁଲି ଯାଇଥିଲି । ସେଇ କଥା କହୁଥିବ
ନା କଅଣ ?”

ଜେନେରାଲଙ୍କ ଓଠର ଉଜ୍ଜୀରୁ ତାଙ୍କର ମନର ଅଧୀରତା
ପ୍ରକାଶ ପାଉଥିଲା ।

ଚେରକଉଁ ଜେନେରାଲଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ
ଲାଗିଲେ, “ସେ ମୋର ଛୁଙ୍କି ବା କଥା ଭୁଲି ଯାଇଛନ୍ତି ବୋଲି
କହୁଛନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ଚାହିଁ ଶୀରୁ ବୁଝାପଡ଼ୁଛି, ସେ ମୋ ଉପରେ
ରାଗି ଯାଇଛନ୍ତି । ସେ ମୋ ସଙ୍ଗେ କଥା କହିବାକୁ ଚାହୁଁ ନାହାନ୍ତି ।
ଯେପରି ହେଉ ତାଙ୍କୁ ବୁଝାଇ ଦେବାକୁ ହେବ ଯେ ମୁଁ ଜାଣିଶୁଣି
ସେପରି କରିନାହିଁ । ଛୁଙ୍କି ବା ହେଉଛି ମନୁଷ୍ୟର ପ୍ରକୃତି; ସେଥିରେ
ମୋର ଗୁରୁ ନଥିଲା । ପ୍ରକୃତି କଥାଟା ବୁଝାଇ ନଦେଲେ ମୁଁ
ଇଚ୍ଛାକରି ଏପରି କରିଥିଲି ବୋଲି ସେ ମନେ କରିବେ । ହୁଏତ
ବର୍ତ୍ତମାନ ସେ ସେପରି ମନେ କରୁ ନଥିବେ; କିନ୍ତୁ ପରେ କରି-
ପାରନ୍ତି ।”

ଚେରକଉଁ ଘରକୁ ଯିବା ମାତ୍ରେ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ନିଜର ସେହି ଅଭ୍ୟୁ-
ଆଚରଣ କଥା କହି ବସିଲେ । ସ୍ତ୍ରୀ ସେ କଥାଟାକୁ ବେଶି ଗୁରୁତ୍ବ
ଦେଲପରି ମନେ ହେଲା ନାହିଁ । ପ୍ରଥମେ ଅବଶ୍ୟ ସେ ଟିକିଏ ଭୟ
କରିଗଲେ; କିନ୍ତୁ ବିଜ୍ଞାନର ତାଙ୍କର ଉପରସ୍ଥ କର୍ତ୍ତା ନୁହନ୍ତି,
ଏହା ଜାଣି ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ରହିଲେ । ଶେଷରେ ସେ କହିଲେ, “ବିଜ୍ଞାନର
ତୁମ ବିସ୍ତର କର୍ତ୍ତା ନୁହନ୍ତି; ତେଣୁ ସେ ତୁମର କିଛି କ୍ଷତି କରି
ପାରବେ ନାହିଁ । ତଥାପି ସେ ହେଉଛନ୍ତି ଜଣେ ଏତେ ବଡ଼
କର୍ମୀରାଶି । ତେଣୁ ତୁମେ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଇ ଏହି ଅଭ୍ୟୁତ୍ପାଦ ପାଇଁ
କ୍ଷମା ମାଗିବା ଉଚିତ । ତାହା ନହେଲେ ସେ ମନେ କରିବେ,
ତୁମେ ଅଭ୍ୟୁତ୍ପାଦ; ଭଦ୍ର ସମାଜରେ କିପରି ଚଳିବାକୁ ହୁଏ ଜାଣ ନା ।”

ଚେରକଭ୍ କହିଲେ, “ତୁମେ ଠିକ୍ କହିଛ । ମୁଁ ସେତକବେଳେ କ୍ଷମା ମାଗିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲି । କିନ୍ତୁ ସେ ବଡ଼ ବିଚିତ୍ର ବ୍ୟବହାର ଦେଖାଇଲେ । ପଦେ ହେଲେ ଭଲକଥା କହିଲେ ନାହିଁ । ପୁଣି ସେଭଳି ଜାଗାରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେବାର ସମୟ ବା ସୁବିଧା ନଥିଲା ।”

ଏହାର ପରଦିନ ଚେରକଭ୍ ସୁନ୍ଦର ପୋଷାକ ପିନ୍ଧି କ୍ଷମା ମାଗିବାପାଇଁ ଜେନେରାଲ ଗ୍ରିଜଲଭ୍‌ଙ୍କ ଘରକୁ ଗଲେ । ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚି ଦେଖିଲେ, ଗ୍ରିଜଲଭ୍ ବାହାର ଘରେ ବସି କାମ କରୁଛନ୍ତି । ଟେବୁଲ ଉପରେ ଅନେକ ଦରଖାସ୍ତ ରଖାଯାଇଛି ଓ ଦରଖାସ୍ତକାରୀମାନେ ତାଙ୍କ ଆଗରେ ଛୁଡ଼ା ହୋଇଛନ୍ତି । କେତେ ଜଣଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରି ସେମାନଙ୍କୁ ବିଦାୟ ଦେବାପରେ ଜେନେରାଲଙ୍କର ନଗର ଚେରକଭ୍‌ଙ୍କ ଉପରେ ପଡ଼ିଲା ।

ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଚେରକଭ୍ କହିଲେ, “ମାନ୍ୟବର ମହାଶୟ, ଆପଣଙ୍କର ସ୍ମରଣ ଥାଇପାରେ, ଗତ ରାତିରେ ଆକର୍ଷଣୀୟ ଥୁଏଟରରେ ଅଭିନୟ ଦେଖୁଥିଲାବେଳେ...ମୁଁ...ଛୁଙ୍କି ଦେଇଥିଲି...ଦୈବାତ୍ ମୁଁ...ସେପରି...ମୁଁ ସେଥିପାଇଁ ନିତାନ୍ତ...ଦୁଃଖିତ । ମୋର...ବିମାତ୍ର ପ୍ରାର୍ଥନା...କ୍ଷମା... ।”

ଜେନେରାଲ ଏତିକି ମାଧ୍ୟ କହିଲେ, “ଓଃ, ନିହାତି ବାଜେ କଥା । ଯାଅ ।” ତାପରେ ଅନ୍ୟ ଜଣେ ଦରଖାସ୍ତକାରୀଙ୍କୁ ପଚାରିଲେ, “ହଁ, ତୁମର ଆପତ୍ତି କଅଣ ?”

ଚେରକଭ୍‌ଙ୍କ ମୁହଁ ପାଉଁଶିଆ ହୋଇଗଲା । ସେ ଭାବିଲେ, “ଜେନେରାଲ ମୋ କଥା ଶୁଣିଲେ ନାହିଁ । ସେ ଯେ ମୋଉପରେ ଭାଗ କରିଛନ୍ତି, ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ଏତିକିରେ ଚୁପ୍ ହୋଇ

ରହିଲେ ହେବନାହିଁ । ତାଙ୍କର ରାଗ ଦୂର କରିବାକୁ ହେବ ।
 ଯେପରି ହେଉ ପ୍ରକୃତ କଥା ତାଙ୍କୁ ବୁଝାଇ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ ।
 ତା ନହେଲେ.....।”

ଚେକଉଁ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଲେ । ଜେନେରାଲ ବ୍ରିଜଲଭ୍
 ସବୁ ଦରଶାସ୍ତ୍ରକାଣ୍ଡର ଆପତ୍ତି ଶୁଣି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବିଦାୟ ଦେଇ
 ଭିତର ଅଗଣାକୁ ଯିବାକୁ ଛୁଡ଼ାହେଲେ । ଏହି ସମୟରେ ଚେକଉଁ
 ତାଙ୍କ ଆଗକୁ ଯାଇ କର୍ମିତ ସ୍ତରରେ କହିଲେ, “ମାନ୍ୟବର
 ମହାଶୟ, ମୋର ଦୋଷ କ୍ଷମା କରନ୍ତୁ । ମୋର ଗର୍ଭୀର ଅନୁତାପ
 ହେତୁରୁ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ କଷ୍ଟ ଦେବାକୁ, ଆପଣଙ୍କଠାରୁ କ୍ଷମା ମାଗିବାକୁ
 ସାହସ କରି ଆସିଛି । ମହାଶୟ, ମୋର ଅପରାଧ କ୍ଷମା.....।”

ଜେନେରାଲଙ୍କ ଚେହେରାରୁ ଜଣାଗଲା, ସତେ ଅବା ସେ
 ଚିତ୍କାର କରି ପକାଇବେ । ସେ ହାତ ହଲାଇ ଚାଲିଯିବାପାଇଁ
 ଚେକଉଁଙ୍କୁ ସଙ୍କେତ ଦେଲେ ଓ କହିଲେ, “ତୁମେ ମୋ ସାଥରେ
 ଥିବା କରୁଛ ? ଯାଅ ।”

ଜେନେରାଲ କବାଟ ବନ୍ଦ କରି ଚାଲିଗଲେ । ଚେକଉଁ
 ଭାବିବାକୁ ଲାଗିଲେ, “ଥିବା କଲ କିପରି ? ଏଥିରେ ଥିବା କରିବାର
 ପ୍ରଶ୍ନ ଆସିଲା କାହିଁ ? ଏତେ ବଡ଼ ହାକିମ ହୋଇ ସେ କଅଣ
 ଏଇ ସାମାନ୍ୟ କଥାଟା ବୁଝିପାରୁ ନାହାନ୍ତି ? ଆଜ୍ଞା, ମୁଁ ଆଉ
 ଗୋଟିଏ ଉପାୟ କରିବି । ଆଉ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ନ ଆସି ଖଣ୍ଡେ
 ଚିଠି ଲେଖି କ୍ଷମା ମାଗିବି ।”

ଚେକଉଁ ଘରକୁ ଯାଇ ଯାଉ ଏହିପରି ଅନେକ ଭାବିଲେ ।
 କିନ୍ତୁ ଘରେ ପହଞ୍ଚି ସେ ଚିଠି ଲେଖି ପାରିଲେ ନାହିଁ । କିପରି
 ଭାଷାରେ ଘଟଣାଟା ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବେ, କିପରି ଭାଷାରେ କ୍ଷମା-

ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବେ, ସେ ସ୍ଥିର କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଯେତେ ଭାବିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଚିଠି ଖଣ୍ଡିକ ଲେଖିବାପାଇଁ ତାକୁ ଭାଷାର ଅଭାବ ବୋଧ ହେଲା । ତେଣୁ ପରଦିନ ଜେନେରାଲଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଇ ନିଜେ ପୁଣି ଥରେ ଘଟନାଟା ବୁଝାଇ ଦେବାକୁ ସେ ସ୍ଥିର କଲେ ।

ଚେରକଭୁଙ୍କୁ ଦେଖିଲା ମାତ୍ରେ ଜେନେରାଲ ବିସ୍ମିତ ହେଲା ପରି ଜଣାଗଲା । ଚେରକଭୁ କହିଲେ, “ମହାଶୟ, କାଲି ଆପଣଙ୍କୁ କଷ୍ଟ ଦେବାର ଦୁଃସାହସ କରିଥିଲି । କିନ୍ତୁ ଆପଣ କହିଲେ ଯେ ମୁଁ ଥକା କରୁଛି, ତାହା ଆଦୌ ସତ୍ୟ ନୁହେଁ । ମୋ ଭଳି ସାମାନ୍ୟ ଜୀବ କି ଥକା କରିପାରେ ? ଥିଏଟରରେ ଛୁଟି ଆପଣଙ୍କୁ ଅସୁବିଧାରେ ପକାଇଥିଲି; ସେଥିପାଇଁ କ୍ଷମା ମାଗିବାକୁ ଆସିଥିଲି । ଥକା କରିବା କଥା ମୁଁ କଲ୍ପନା ସୁଦ୍ଧା କରି ନପାରେ । ଆପଣଙ୍କ ଭଳି ଉଚ୍ଚପଦସ୍ଥ ଲୋକଙ୍କ ପ୍ରତି ସମ୍ମାନ ପ୍ରଦର୍ଶନ ନ କରି ଯଦି କେହି ଥକା.....।”

ଚେରକଭୁ ଆହୁରି କଅଣ କହିଯାଇଥାନ୍ତେ । କିନ୍ତୁ ଜେନେରାଲ ରାଗରେ ଜଳି ଉଠିଲେ । ତାଙ୍କ ମୁହଁ ଲାଲ ହୋଇଗଲା, ଦେହ ଥରି ଉଠିଲା । ସେ କହିଲେ, “ଯାଅ, ଶୀଘ୍ର ଏଠାରୁ ବାହାରି ଯାଅ ।”

ଚେରକଭୁ ଭୟରେ ତଟସ୍ଥ ହୋଇ ନମ୍ର ସ୍ଵରରେ କହିଲେ, “ମୁଁ କ୍ଷମା ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଛି ।”

ଜେନେରାଲ ହୋଧରେ ଗୋଡ଼ଛୁଟି ଚଢ଼ାଇ କଲେ, “ଯାଅ, ବାହାରି ଯାଅ ।”

ଚେରକଉଁ ବାହାର ଆସିଲେ; ମାତ୍ର ତାଙ୍କ ହୃଦୟର ତନ୍ମୟ
 ଛୁଡ଼ିଗଲା ପରି ବୋଧ ହେଲା । ସେ କଅଣ ଶୁଣିଲେ, କଅଣ
 ଦେଖିଲେ ଜାଣି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ସେ କେଉଁ ରସାରେ ଗଲେ
 ବୁଝିପାରିଲେ ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ପାଦ ଦୁଇଟା ଯନ୍ତ୍ରପରି ଚାଲି ତାଙ୍କୁ
 ଘରେ ପହଞ୍ଚାଇ ଦେଲା । ମାତ୍ର ଘରେ ପହଞ୍ଚିବା ମାତ୍ରେ ସେ ଖଟ
 ଉପରେ ଗଡ଼ିପଡ଼ିଲେ ।

ଦେଖାଗଲା ତାଙ୍କ ପିଣ୍ଡରୁ ପ୍ରାଣ ବାହାର ଯାଇଛି ।

ମଦ୍ୟପର ପରିଣତି

ଗ୍ରୀଷ୍ମ ଯେତେବେଳେ ଯେତେକ ଯୁଗ୍ୟାତ ଅର୍ଜିଥିଲା, ସେତେକ କୁଶ୍ୟାତ ମଧ୍ୟ ଅର୍ଜିଥିଲା । ଗୋଟିଏ କାରଖାନାରେ ସେ କାମ କରୁଥିଲା । ସମଗ୍ର ଜିଲ୍ଲାରେ ତା ଭଲ ଭଲ କାରିଗର ଆଉ ନ ଥିଲେ । ପୁଣି ମଦୁଆଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ତାର ସ୍ଥାନ ପ୍ରଥମ ଥିଲା । ସେଥିପାଇଁ ତାକୁ ସମସ୍ତେ ନିତାନ୍ତ ଅପଦାର୍ଥ ବୋଲି ମନେ କରୁଥିଲେ ।

ଦିନେ ତାର ସ୍ତ୍ରୀ ନିତାନ୍ତ ବେମାର ପଡ଼ିବାରୁ ସେ ତାକୁ ଗୋଟାଏ ଗାଡ଼ିରେ ପକାଇ ତିରିଶ ମାଇଲ ଦୂରବର୍ତ୍ତୀ ଡାକ୍ତର-ଖାନାକୁ ବାହାରିଲା । ବାଟ ଅତି ଖରାପ । ପେସୋଭ୍ ଭଳି ଅଳସୁଆ ଲୋକ କଥା ଦୂରେ ଆଉ, ପୋଷ୍ଟମାନ୍ ମଧ୍ୟ ଏ ରାସ୍ତାକୁ ଭୟ କରେ । ସେଦିନ ପୁଣି ଗୋଟାଏ କନ୍‌କନିଆ ଥଣ୍ଡା ପବନ ବହୁଥାଏ । ବରଫ ଖଣ୍ଡମାନ ଚାରିପାଖୁ ପଡ଼ୁଥାଏ । ଆକାଶ ଦିନବେଳେ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ଧାରୁଆ ଦିଶୁଥାଏ । ବରଫ ଯୋଗେ କ୍ଷେତ, ବଣବୁଦା କିଛି ବାରି ହେଉନଥାଏ । ପ୍ରବଳ ବେଗରେ ପବନ ବହି ବରଫ ଖଣ୍ଡ ପକାଇଲବେଳେ ପେସୋଭ୍ ଆଗକୁ ଦୁଇ ତିନି ଛାତ ସୁଦ୍ଧା ଦେଖି ପାରୁନଥିଲା । ଗାଡ଼ିରେ ଗୋଟିଏ ଦୁବଳ ବୁଢ଼ୀ ଘୋଡ଼ୀ ଯୋଗୁ ହୋଇଥିଲା । ସେ କଳ୍ପପ ଗତିରେ ପାଦ ପକାଉଥିଲା । କଦମ

ପକାଇ ବରଫ ଉପରେ ଗାଡ଼କୁ ହାତେ ନେଲବେଳକୁ ତାର ଦମ୍ ଛୁଟିଯାଉଥାଏ । ପେନ୍‌ହୋଉର ଶୀଘ୍ର ଯିବା ଦରକାର । ସେ ଗାଡ଼ ଉପରେ ବସି ଘୋଡ଼ାକୁ ବେଗରେ ଚଳାଇବା ପାଇଁ ବାରମ୍ବାର ପାହାର ଦେଉଥାଏ ।

ଏହିପରି ଯାଉ ଯାଉ ଗାଡ଼ିରୁତରୁ ସ୍ତ୍ରୀର କାନ୍ଦଣା ଶୁଣି କହୁଥାଏ, “ମାଟି ଓନା, କାନ୍ଦ ନା; କଷ୍ଟ ସହିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କର । ଆମେ ସହଳ ସହଳ ଡାକ୍ରରଖାନାରେ ପହଞ୍ଚିଯିବା । ଡାକ୍ରରମାନେ ତୋତେ ଔଷଧ ଦେଇ ଭଲ କରିଦେବେ । ଡାକ୍ରର ଆଇସ୍‌ବନର୍ ତୋତେ ପାନେ ଔଷଧ ଦେବେ, ନହେଲେ ରକ୍ତ ବାହାର କରି ଦେବେ, କିମ୍ବା ଦେହରେ ପ୍ରି ରିଟ୍ ଦିଶିଦେବେ । ପ୍ରି ରିଟ୍ ଦିଶିଲେ ଦେହରୁ ବେଦନା ଚାଲିଯାଏ । ଡାକ୍ରର ଆଇସ୍‌ବନର୍ ଖୁବ୍ ଭଲ ଲୋକ । ସେ ତାଙ୍କର ଯଥାଶକ୍ତି ଚେଷ୍ଟା କରିବେ । ତାଙ୍କ ଭଲ ଦୟାଳୁ ଲୋକ ଦେଖିନାହିଁ । ଆମେ ଡାକ୍ରରଖାନାରେ ପହଞ୍ଚିଲକ୍ଷଣ ସେ ଘରୁ ଦଉଡ଼ି ଆସି ରାଗିଯାଇ କହିବେ, “ଏତେ ଡେରି କଲ କାହିଁକି ? ଆଗରୁ ଆସି ପାରିଲ ନାହିଁ । ମୁଁ କଅଣ ପଶୁ ହୋଇଛି ଯେ ଦିନରାତି ସବୁବେଳେ ତୁମପାଇଁ ଖଟୁଥିବି ? ଯାଅ, ଚାଲିଯାଅ । ଆଜି କିଛି କରିପାରିବି ନାହିଁ । କାଲିକି ଆସ ।” ସେତେବେଳେ ମୁଁ ନଇଁ ପଡ଼ି କହିବି, “ଡାକ୍ରର ଆଇସ୍‌ବନର୍, ତୁମେ ମୋର ବାପ, ତୁମେ ମୋର ମାଆ, ତୁମେ ମୋର ସବୁ ।”

ପେନ୍‌ହୋଉଁ ଘୋଡ଼ାକୁ ଛୁଟି ମାରି ଚଳାଇଲା । ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଦେଖିବାକୁ ଆସି ପାରିଲ ନାହିଁ ।

ସେ ଡାକ୍ରରକୁ କଅଣ କହିବ ଧରିଗଲା—“ହଜୁର୍, ମୁଁ ଶିଶୁରଙ୍କ ନାଁରେ ହଲପ କରି କହୁଛି, ମୁଁ ଜାଣିଶୁଣି ଡେରି

କରିନାହିଁ । ମୁଁ ଖୁବ୍ ଘୋରରୁ ବାହାରିଥିଲି । ଏଭଳି ବରଫ-
 ଝଡ଼ରେ ମୁଁ କିପରି ଠିକ୍ ସମୟରେ ପହଞ୍ଚି ପାରିଥାନ୍ତି ? ଏ
 ହେଉଛି ଦେବତାଙ୍କର କୃତ୍ତି । ପବନ-ଝଡ଼, ବରଫ ଉପରେ କାହାର
 ହାତ ଅଛି ? ଯେତେ ଭଲ ଘୋଡ଼ା ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆସି ପାରି
 ନଥାନ୍ତା, ଆଉ ମୋର ଏ ବୁଢ଼ୀ ଘୋଡ଼ୀ କଥା କଅଣ କହିବ ?
 ଡାକ୍ତର ମୋ କଥା ଶୁଣି ରାଗିଯାଇ ପାଟି କରିବେ, ‘ମୁଁ ତୁମକୁ
 ସବୁ ଜାଣେ, ଗୋଟାଏ କିଛି କାରଣ ନିଶ୍ଚୟ ଦେଖାଇବ । ଆଉ
 ପେସୋଭ୍ ମୁଁ ତୋତେ ଭଲ କରି ଚିହ୍ନିଛି । ବରଫଝଡ଼ ନୁହେଁ
 ଯେ ବାଟରେ ପାଞ୍ଚ ଜାଗାରେ ମଦ ପିଇବାକୁ ରହିଥିବୁ ।’
 ମୁଁ କହିବି, ‘ହଜୁର୍, ମୁଁ କଅଣ ପଶୁ ? ମୋର କଅଣ ଟିକିଏ
 ହେଲେ ଧର୍ମକୁ ଭୟ ନାହିଁ ଯେ ବୁଢ଼ୀ ଭାରିଯା ମଲ୍ଲପରି ପଡ଼ିଥିଲ
 ବେଳେ ମଦ ପିଇବାକୁ ମଦଖଟିକି ଯିବ ? ଆଜ୍ଞା ! ଆପଣଙ୍କ
 ତୁଣ୍ଡରୁ କିପରି ଏ କଥା ବାହାରିଲା ?’ ଏହା ପରେ ଡାକ୍ତର
 ବୁଢ଼ୀକୁ ଟେକି ନେବାକୁ କହିବେ । ମୁଁ ତାଙ୍କ ପାଦତଳେ ପଡ଼ି
 କହିବି, ‘ଡାକ୍ତର ସାହେବ ହଜୁର୍, ଆମେ ତୁମ ପାଖେ କୃତଜ୍ଞ ।
 ଆମେ ଗରିବ, ମୂର୍ଖ, ପାପୀ । ଆମକୁ ତୁମେ କ୍ଷମା ନକଲେ ଆଉ
 କିଏ କ୍ଷମା କରିବ ? ଆମ ଉପରେ ଦୟା ରଖିଥାଅ । ଆମେ ହେଉଛୁ
 ପଶୁଭଳି; ଆମେ ଆପଣଙ୍କର ଗୋଇଠା ଖାଇବାର ଯୋଗ୍ୟ,
 ଗାଳ ଶୁଣିବାର ଯୋଗ୍ୟ । ତଥାପି ତୁମେ ବରଫରେ ଘରୁ ବାହାରି
 ଆମ କଥା ବୁଝୁଛ ।’ ଡାକ୍ତର ଆଇସ୍‌ବନର୍ ଆହୁରି ରାଗିଯାଇ
 ମୋତେ କହିବେ, ‘ମୋ ଗୋଡ଼ତଳେ ନପଡ଼ି ତୁ ମଦ ପିଇବା
 ଛାଡ଼ଦେ । ଆରେ ବୋକା, ତୋର ଏ ବୁଢ଼ୀ ସ୍ତ୍ରୀକଥା ବୁଝ ।
 ତୋତେ ମାଡ଼ିଦେଲେ ଦୋଷ ନାହିଁ ।’ ମୁଁ କହିବି, ‘ମାଡ଼ିଦେବେ,
 ଦିଅନ୍ତୁ । ସେ ତ ମୋର ପ୍ରାଣୀ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ତୁମ ପାଦତଳେ

ନପଡ଼ିବ କିପରି ? ତୁମେ ହେଉଛ ଆମର ରକ୍ଷାକର୍ତ୍ତା, ବାପ ମାଆ । ହଜୁର, ମୁଁ ଯାହା କହୁଛି, ପୂର୍ବ ସତ । ଶିଶୁର ଜାଣନ୍ତି, ମୁଁ ସତ ଛଡ଼ା ମିଛ କହୁନାହିଁ । ମୋ ମାଟି ଓନା ଭଲ ହୋଇଯାଉ, ଯାହା ହକୁମ ହେବ ତାହା କରିବ । କହିଲେ ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦର ସିଗାରେଟ୍‌ରଖା ବାକ୍ସ କରିଦେବ । ଖାଲ ଶିଶୁକାଠରେ ତିଆରି ହୋଇଥିବ । ନ ହେଲେ ଟିକେଟ ବଲ୍ କରିଦେବ; ମୋ କାମ ବିଦେଶୀ ଜନସଂଘରୁ ସରସ ହେବ । ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ ପଇସାଟାଏ ସୁଦ୍ଧା ନେବିନାହିଁ । ମସ୍ତୋରେ ଗୋଟାଏ ସିଗାରେଟ୍‌ରଖା ବାକ୍ସର ଦାମ ଚାରି ରୁବେଲ୍; ମାତ୍ର ମୁଁ କିଛି ନେବି ନାହିଁ ।’ ମୋ କଥା ଶୁଣି ଡାକ୍ତର ହସି ହସି କହିବେ, ‘ଆଜ୍ଞା, ସେତକ ହୋଇଥାଉ । ମୋର ଦୁଃଖ ଯେ ତୁ ଏତେ ମଦ ପିଉଛୁ ।’ ଉଦ୍ରଲେକଙ୍କୁ କିପରି କହିବାକୁ ହୁଏ ମୋତେ ଜଣାଅଛି । ଏପରି କୌଣସି ଉଦ୍ରଲେକ ନାହିଁ ଯାହାକୁ କି ଭୁଲେଇ ପାରିବି ନାହିଁ । ଶିଶୁରଙ୍କ ଦୟାରୁ ବାଟ ଭୁଲି ନଗଲେ ହେଲା । ଓଃ, କି ଉତ୍ସୁକର ବରଫ-ଝଡ଼ । ବରଫ ଯୋଗେ କିଛି ଦେଖି ହେଉ ନାହିଁ ।”

ପେଟୋଭ୍ ଅବସ୍ଥାପନ ଶ୍ରବଣେ ଏହିପରି କହିଗଲିଥାଏ । ମନର ଅସ୍ଥିରତାକୁ ଚପାଇ ରଖିବାଲାଗି ସେ କହିବାର ଆଶ୍ରୟ ନେଇଥାଏ । ତଥାପି ତାର ଭୁଣ୍ଡରୁ ଯେତକ ଶବ୍ଦ ବାହାରିଥିଲା ତାହା ତୁଳନାରେ ତାର ମନ ଭିତରେ ଅଧିକ ଚିନ୍ତା ଓ ଅଧିକ ପ୍ରଶ୍ନ ରହିଥିଲା । ହଠାତ୍ ଆକାଶରୁ ବଜ୍ର ପଡ଼ିଲାପରି ଗ୍ରୀଗରି ପେଟୋଭ୍‌ର ଜୀବନରେ ବିପଦ ଆସିବାରୁ ତାର ବୁଦ୍ଧି ହଜିଯାଇଥିଲା । ସେ ସ୍ବାଭାବିକ ଶ୍ରବଣେ ଚିନ୍ତା କରିବାର ଶକ୍ତି ହରାଇଥିଲା । ଏତେ ଦିନଯାଏ ମାତାଲ ଅବସ୍ଥାରେ ଲୋକ କିଛି ନଜାଣିଲା

ପର ସେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ ଜୀବନ କଟାଇ ଆସିଥିଲା । କେବେହେଲେ ସେ ଦୁଃଖ ବା ଆନନ୍ଦ କଅଣ ଜାଣି ନଥିଲା । ଏବେ ସେ ହଠାତ୍ ଗୋଟାଏ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ମାନସିକ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଅନୁଭବ କଲା । ଯେଉଁ ଗ୍ରୀଷ୍ମର ପ୍ରେମୋତ୍ତର ଚରକାଳ ମାତାଲ ହୋଇ ଆଳସ୍ୟରେ ଦିନ କଟାଉଥିଲା, ଆଜି ହଠାତ୍ ସେ କର୍ମମୁଖର ହୋଇ ଉଠିଛି, ସମୟର ଅଭାବ ଅନୁଭବ କରୁଛି; ପ୍ରକୃତ ସହିତ ବଢ଼େଇ ହୋଇ ଉଠିଛି ।

ତାର ଦୁଃଖର ଠିକ୍ ଆରମ୍ଭ ହେଲା ଗତ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ । ଅନ୍ୟ ଦିନ ଭଳି ମାତାଲ ହୋଇ ସେ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ଘରେ ପହଞ୍ଚିଲା ମାତ୍ର ଅଭ୍ୟାସବଶତଃ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଗାଳଦେଇ ମାରିବାକୁ ବାହାରିଲା । କିନ୍ତୁ ମାନ୍ତିଓନା ଅନ୍ୟ ଦିନ ଭଳି ବ୍ୟବହାର ନ ଦେଖାଇ ତାର ଅତ୍ୟାଶ୍ୱସ୍ତ ସ୍ୱାମୀଆଡ଼କୁ ଗୋଟାଏ ଭଲ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଚାହିଁଲା । ପ୍ରେମୋତ୍ତ ସ୍ତ୍ରୀର ଏଭଳି ଦୃଷ୍ଟି ଜୀବନରେ କେବେ ଦେଖି ନଥିଲା । ଅନ୍ୟ ଦିନ ତାର ଆଖିରେ ନିଶ୍ଚୟ ଅକ୍ଷମ ଅତ୍ୟାଶ୍ୱରତ ପଶୁର ଦୁର୍ବଳତା ପ୍ରକାଶ ପାଉଥିଲା; କିନ୍ତୁ ଏବେ ସେହି ଆଖିରେ ହୋଧ ପ୍ରକାଶ ପାଉଥିଲା । କୌଣସି ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ମୁଖର ବା ମୃତ ବ୍ୟକ୍ତିର ଆଖି ଯୋଡ଼ିକ ଯେପରି ଦେଖାଯାଏ, ମାନ୍ତିଓନାର ଆଖି ସେହିପରି ଦିଶୁଥିଲା । ସେହି ଅଭୁତ ଆଖି ଦୁଇଟି ଦେଖିଲାବେଳୁ ପ୍ରେମୋତ୍ତର ଦୁଃଖର ଆରମ୍ଭ । ସେ ବ୍ୟତିବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ଜଣେ ପଡ଼ୋଶୀଠାରୁ ତାର ଘୋଡ଼ାଟି ମାଗି ଆଣିଲା । ଏବେ ଗାଡ଼ ସଜିଲା କରି ସେଥିରେ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ପକାଇ ତାକୁ ଡାକରଣାନାକୁ ନେଉଛି ।

ସେ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟକରି କହିଲା, “ମନେ ରଖିଥା । ଡାକର ତୋତେ ପଚାରିବେ, ମୁଁ ତୋତେ ମାରେ କି ନା ? ତୁ କହିବୁ,

‘ନାଲ ଆଜ୍ଞା, ସେ ମୋତେ କେବେ ମାରନ୍ତି ନାହିଁ ।’ ତାହାହେଲେ ମୁଁ ଆଉ କେବେ ମାରବି ନାହିଁ । ହଁ, ସତକରି କହୁଛି, ଠାକୁରଙ୍କ ଗଣ ପକାଇ କହୁଛି, କେବେ ମାରବି ନାହିଁ । ତୋତେ ମାରଲ ବେଳେ ମୁଁ କଅଣ ଜାଣିଶୁଣି ମାରେ । କିଛି କାମ ନଥିବାରୁ ତୋତେ ମାଡ଼ ଦେଇ ହାତର ଅଭ୍ୟାସ ମେଣ୍ଟାଇ ଦିଏ । ମୁଁ ତୋତେ ଭାରି ଭଲପାଏ । ଦେଖୁନାହୁଁ, ଆଉ କିଏ ହୋଇଥିଲେ, ତୁ ଘରେ ପଡ଼ି ମରିଥାନ୍ତୁ ପଛକେ ସେ ଖାତିରି କରି ନଥାନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ତୋତେ ଏତେ ଦୂରକୁ ଡାକିରଖାନାକୁ ନେଇ ଯାଉଛି; ଯାହା କରିହେବ କରୁଛି । ପୁଣି ଏଭଳି ଶ୍ଵାସଣ ବରଫଝଡ଼ରେ । ହେ ଭଗବାନ୍, ଟିକିଏ ସାହା ହୁଅ । ଝଡ଼ରେ ଯେପରି ବାଟ ଭୁଲି ନ ଯାଏ । ଆଲୋ ମାନ୍ତି ଓନା, କହିଲୁ ତୋର ପିଠି କିପରି ଲଗୁଛି ? କିଛି କହୁନାହୁଁ କାହିଁକି ? ମୁଁ ପଚାରୁଛି—ପିଠିରେ କଷ୍ଟ ହେଉଛି ?”

ଖଣ୍ଡେ ଖଣ୍ଡେ ବରଫ ମାନ୍ତି ଓନାର ମୁହଁ ଉପରେ ପଡ଼ି ରହୁଥିଲା; ତରଳ ବନ୍ଧିଯାଉ ନଥିଲା । ଏଇଟା ପେନ୍ତୋରକୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ବୋଧ ହେଉଥିଲା । ମାନ୍ତି ଓନାର ମୁହଁର ରଙ୍ଗ ବଦଳି ମାଟିଆ ଦିଶୁଥିଲା । ସେହି ଗମ୍ଭୀର ମାଟିଆ ମୁହଁ ତାକୁ କିପରି ଭିନ୍ନ ବୋଧ ହେଉଥିଲା ।

ପେନ୍ତୋର କିଛି ଉତ୍ତର ନପାଇ ଗୁଣିଯାଇ କହିଲା, “କଲେ ମାନ୍ତି ଓନା, ମୁଁ ଭଲରେ ଈଶ୍ଵରଙ୍କ ଆଗରେ ତୋତେ ପଚାରୁଛି । ତୋର ପାଟି ଫିଟିନାହିଁ ? ବେଶ୍, ମୁଁ ତୋତେ ଆଉ ଡାକିରଙ୍କ ପାଖକୁ ନେବିନାହିଁ ।”

ଏହା କହି ସେ ଘୋଡ଼ାର ଲଗାମକୁ ଗୁଡ଼ିଦେଇ ମନେମନେ କଅଣ ଶବ୍ଦବାକୁ ଲାଗିଲା । କିନ୍ତୁ ଗାଡ଼ିଉପରୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସି

ମାନ୍ଦିର୍ତ୍ତନାର ମୁହଁକୁ ଚାହିଁବା ପାଇଁ ତାର ଭୟ ହେଲା । ବାରମ୍ବାର ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରି କୌଣସି ଉତ୍ତର ପାଉ ନଥିବାରୁ ମଧ୍ୟ ତାର ଭୟ ହେଉଥିଲା । ଶେଷରେ ସେ ସନ୍ଦେହ ଦୂର କରିବାପାଇଁ ଗାଡ଼ି ପାଖକୁ ଆସିଲା । ମୁହଁକୁ ନ ଚାହିଁ ସେ ମାନ୍ଦିର୍ତ୍ତନାର ହାତଟା ଧରି ପକାଇଲା । ତାକୁ ଭାରି ଥଣ୍ଡା ଲାଗିଲା । ଛୁଡ଼ିଦେବାରୁ ହାତଟା ଲାଥୁକିନା ପଡ଼ିଗଲା ।

ତା ଭୂତରୁ ବାହାରି ପଡ଼ିଲା—“ହାୟ, ହାୟ, ମାନ୍ଦିର୍ତ୍ତନା ମରିଯାଇଛି !”

ପେନ୍‌ହୋଭର ଆଖିରୁ ଲୁହ ବହିଗଲା । ସେ ଦୁଃଖ ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ ବିରକ୍ତ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲା । ସେ ଭାବିଲା, ଜୀବନରେ କେଡ଼େ ଶୀଘ୍ର କେତେ କଥା ଘଟିଯାଏ । ତାର ଦୁଃଖ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି କି ନାହିଁ, ଏଥିମଧ୍ୟରେ ସବୁ ଶେଷ ହୋଇଗଲା । ଏହି ବୃଦ୍ଧା ମାନ୍ଦିର୍ତ୍ତନା ସାଥରେ ବାସ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିବା ପୂର୍ବରୁ, ତାକୁ ଅନ୍ତର ଖୋଲି କଥା କହିବା ପୂର୍ବରୁ ସେ ମରିଗଲା । ସେ ଅବଶ୍ୟ ଚାଲିଗଲା ବର୍ଷକାଳ ମାନ୍ଦିର୍ତ୍ତନା ସହିତ ଘର କରି ରହିଥିଲା; କିନ୍ତୁ ସେ ଚାଲିଗଲା ବର୍ଷ କିପରି ଗୋଟାଏ କୁହେଲିକା ଭିତରେ କଟିଯାଇଥିଲା । ମଦ ପିଇବା, କଳି କରିବା, ମାଡ଼ିଦେବା, ଅସ୍ତବ୍ୟ ଅସୁବିଧା ଭିତରେ ତାର ଜୀବନର ଚାଲିଗଲା ବର୍ଷ ଯେ କେତେବେଳେ ଚାଲିଯାଇଥିଲା, ସେ କଥା ସେ ଆଦୌ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ନଥିଲା । ଯେତେବେଳେ ସେ ବୁଢ଼ୀକୁ ଭଲ ପାଇବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଜାଣିଲା, ଠିକ୍ ସେତିକିବେଳେ ବୁଢ଼ୀ ଚାଲିଗଲା । ଏବେ ବୁଝିପାରିଲା, ମାନ୍ଦିର୍ତ୍ତନା ପ୍ରତି ସେ ଘୋର ଅନ୍ୟାୟ କରିଛି, ତା ବିନା ସେ ଆଉ ବଞ୍ଚିପାରିବ ନାହିଁ ।

ପେସୋର୍ ଅଗତ ଜୀବନ କଥା ଚିନ୍ତା କଲ । “ମାସିଓନ
ଭିକ ମାଗିବାକୁ ଯାଉଥିଲା ପେଟକୁ ମୁଠାଏ ଯୋଗାଡ଼ କରିବା ପାଇଁ ।
ମୁଁ ତାକୁ ଭିକ ମାଗିବାକୁ ପଠାଉଥିଲି । ମୁଁ କେଡ଼େ ଘନ, ମାତ !
ହୁଏତ ସେ ଆହୁରି ଦଶବର୍ଷ ବଞ୍ଚି ପାରିଥାନ୍ତା ! କେଡ଼େ ଓଲଟାଟାଏ !
ସେ ଭାବୁଛି, ମୁଁ ପ୍ରକୃତରେ ମାତ ! ହା ଭଗବାନ୍, ମୁଁ କୁଆଡ଼େ
ଯାଉଛି ? ମାସିଓନାର ଆଉ ଡାକ୍ତର ଦରକାର ନାହିଁ; ତାର
ଦରକାର କବରରେ ଶୋଇବା ।”

ପେସୋର୍ ଘୋଡ଼ିକୁ ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ଛୁଟେ ପିଟିଦେଲା ।
ରସ୍ତା ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଖରାପ ପଡ଼ିଲା । ଏବେ ସେ ଆଗକୁ କିଛି ଦେଖି
ପାରିଲା ନାହିଁ । ଗାଡ଼ିର ଆଗଟା କେତେବେଳେ କେଉଁ ବୁଦାରେ
ଲୁଗିଯାଉଥାଏ; କେତେବେଳେ ଗୋଟାଏ କିଛି ତା ହାତରେ ଘଷି-
ହୋଇ ଚିରି ଦେଉଥାଏ । ତା ଆଖିରୁ ଜୁଳୁଜୁଳିଆ ବାହାରିଲା ପରି
ଜଣାଯାଉଥାଏ । ଯେଉଁଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲେ ସବୁ ଧଳା ଦିଶୁଥାଏ ।
ଏତେବେଳେ ସେ କେବଳ ଭାବୁଥାଏ—ଆଉ ଥରେ ମୂଳରୁ ଜୀବନ
ଆରମ୍ଭ କରିପାରନ୍ତି କି ?

ରୁଲିଶ ବର୍ଷତଳର କଥା ତାର ମନେ ପଡ଼ିଗଲା । ସେତେ-
ବେଳେ ମାସିଓନା ଥିଲା ସୁନ୍ଦରୀ, ସୁବର୍ଣ୍ଣ । ଧନୀ ଘରର କନ୍ୟା
ସେ । କେବଳ ତା କାରିଗରିର ପ୍ରଶଂସା ଶୁଣି ମାସିଓନାର ବାପ-
ମାଆ ତା ସାଥରେ ତାର ବିବାହ ଦେଇଥିଲେ । ସୁଖରେ ଜୀବନ
କଟାଇବାପାଇଁ ଯାହା ଯାହା ଦରକାର, ସେସବୁ ତାର ଥିଲା ।
କିନ୍ତୁ ବିବାହର ଠିକ୍ ପରେ ସେ ମଦ ଖାଇ ମାତାଲ ହେଲା ।
ବିବାହ ବେଳ କଥା ତାର ମନେ ଥିଲା; କିନ୍ତୁ ବିବାହ ପର ଘଟଣା
ତାର ମନେ ନଥିଲା । କେବଳ ମଦ ପିଇ ମାତାଲ ହେବା, ଗାଳ-

ଗୁଲଜ କରିବା, କଲି କରିବାରେ ତା ଜୀବନର ଗୁଲିଗ ବସ୍ କଟିଯାଇଥିଲା ।

ପେଟୋଭର ଗାଡ଼ି ଚାଲିଛି । ସନ୍ଧ୍ୟା ହୋଇ ଆସିଲା ।

ସେ ଭାବିଲା, “ମୁଁ କୁଆଡ଼େ ଯାଉଛି । ମାଟ୍ରି ଓନାର ଶବ୍ଦକୁ କବର ଦେବାକୁ ହେବ । ଏବେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଡାକ୍ତରଖାନା ଆଡ଼କୁ ଯାଉଛି କାହିଁକି ? ମୋର ମୁଣ୍ଡ ବିଗିଡ଼ି ଗଲଣି ନା କଅଣ ?”

ଘୋଡ଼ୀର ମୁହଁ ଗୁଲାଇ ଦେଇ ସେ ତାକୁ ଛୁଟରେ ପିଟିଲା । ଘୋଡ଼ୀଟା ତାର ସମସ୍ତ ବଳ ପ୍ରୟୋଗ କରି ଗାଡ଼ି ଟାଣିଲା । ପେଟୋଭ ବାରମ୍ବାର ତାକୁ ଛୁଟରେ ପିଟୁଥାଏ । ଏହି ସମୟରେ ଗାଡ଼ି ପଛରୁ ଲଥୁକରି ଗୋଟାଏ ଶବ୍ଦ ହେଲା । ପେଟୋଭ ସେଆଡ଼କୁ ନ ଚାହିଁ ଜାଣିପାରିଲା, ମଡ଼ାର ମୁଣ୍ଡଟା ଗାଡ଼ି ଧାରରେ ପିଟିହୋଇ ଢେ ଢେଲା । ଅନ୍ଧାର ବେଶି ବେଶି ମାଡ଼ି ଆସୁଥାଏ, ପବନ ଅଧିକ ଥଣ୍ଡା ଲାଗୁଥାଏ ।

ପେଟୋଭ ଭାବିଲା, “ନୂଆକରି ଜୀବନ ଆରମ୍ଭ କରିବାକୁ ହେଲେ ନୂଆ ହୃଦୟ ଆଣିବି, ଲେକକଠାରୁ ଜିନିଷର ବରାଦ ନେବି । କାମ କରି ଟଙ୍କା ଅର୍ଜିବି । ସେ ଟଙ୍କା ମାଟ୍ରି ଓନାକୁ ଦେବି । ...ଓଃ !”

ତାର ହାତରୁ ଲଗାମ ଖସିପଡ଼ିଲା । ଲଗାମକୁ ଖୋଜି ପୁଣି ଧରିବାକୁ ସେ ଚେଷ୍ଟାକଲି; ମାତ୍ର ଧରିପାରିଲା ନାହିଁ । ତାର ହାତ ଚଳିଲା ନାହିଁ ।

ସେ ପୁଣି ଭାବିଲା, “ଲଗାମ ନ ଧରିଲେ ବି ଚଳିବ । ଘୋଡ଼ୀ ବାଟ ଚାଲିଛି; ତା ମନକୁ ଚାଲିଯିବ । ମୁଁ ଟିକିଏ ଘୁମେଇ

ପଡ଼େ । ବୁଢ଼ୀକୁ କବର ଦେବା ଆଗରୁ ମୁଁ ଟିକିଏ ବିଶ୍ରାମ ନେଇଥିଲେ ଭଲ ହେବ ।”

ପେସୋଭ୍ ଆଖି ବୁଜି ଘୁମାଇ ପଡ଼ିଲା । କିଛି ସମୟ ପରେ ଘୋଡ଼ାଟା ଠିଆ ହୋଇଗଲା । ପେସୋଭ୍ ଆଖି ଖୋଲି ଦେଖିଲା— ଆଗରେ ଗୋଟାଏ ପାଳଗଦା କି ଚାଳଦର ପରି କଅଣ ଗୋଟାଏ ଦିଶୁଛି ।

ଗାଡ଼ରୁ ଓହ୍ଲାଇ ସେ କେଉଁଠାରେ ପହଞ୍ଚିଛି ଦେଖିବା ତା ପକ୍ଷରେ ଉଚିତ ବୋଲି ସେ ଜାଣିପାରିଲା; କିନ୍ତୁ ତାର ଦେହରେ ଏଭଳି ବେଦନା ହେଉଥିଲା ଯେ ସେ ଉଠି ପାରିଲା ନାହିଁ । ବରଫମାଡ଼ରେ ତାର ଦେହ ଅବଶ ହୋଇ ଯାଉଥାଏ, ତଥାପି ସେ ଉଠିଲା ନାହିଁ, ଚାପି ଶୋଇପଡ଼ିଲା ।

ଏହାପରେ କେତେ ସମୟ ଯାଇଛି, ସେ କଅଣ କରିଛି, କିଛି ତାକୁ ଜଣାନାହିଁ । ତାର ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଲା ବେଳକୁ ସେ ଦେଖିଲା — ତାର ଚାରିପାଖେ ସଫା ଚନ୍ଦ୍ରାଳା କାନ୍ଥ । ଝରକାବାଟେ ତୋଫା ସୂର୍ଯ୍ୟକରଣ ଘର ଭିତରେ ପଡ଼ୁଛି । ଘର ଭିତରେ ଅନେକ ଲୋକ ତାକୁ ବେଢ଼ି ରହିଛନ୍ତି । ଏପରି ଏକ ସ୍ଥାନରେ ଭଦ୍ରତା ରକ୍ଷାକରି ଚଳିବା ଉଚିତ ବୋଲି ପେସୋଭ୍ ବିଚାର କଲା । ସେ କହିଲା, “ମୋର ବୁଢ଼ା ସ୍ତ୍ରୀ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କବର ଦେବା ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରାର୍ଥନା ସତ୍ତ୍ୱେ ହେବା ଉଚିତ । ଜଣେ ଧର୍ମଯାଜକଙ୍କୁ ଖବର ଦେବାକୁ ହେବ ।”

କେହି ଜଣେ କହିଉଠିଲା, “ଆଜ୍ଞା, ସେକଥା ବୁଝାଯିବ । ତୁମେ ସ୍ଥିର ହୋଇ ଶୋଇପଡ଼ ।”

ପେଟୋଭ୍ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଗଲା । ଯେଉଁ ଭଦ୍ରବ୍ୟକ୍ତି ତାକୁ ଶୋଇପଡ଼ିବାକୁ କହିଲେ, ସେ ହେଉଛନ୍ତି ଡାକ୍ତର ଆଇସ୍‌ବର୍ । ପେଟୋଭ୍ କହିଲା, “ହଜୁର, ଡାକ୍ତର ଆଇସ୍‌ବର୍, ଆପଣ ହେଉଛନ୍ତି ଆମର ଦୁର୍ଭାଗିନୀ, ଆମର ସବୁ ।”

ଏହା କହି ସେ ବିଛଣାରୁ ଓହ୍ଲାଇ ତାଙ୍କ ପାଦତଳେ ପଡ଼ିବାକୁ ବାହାରିଲା; କିନ୍ତୁ ତାର ହାତଗୋଡ଼ ଚଳିଲା ନାହିଁ । ଅଗତ୍ୟା ସେ ବିଛଣାରେ ପଡ଼ିରହି କହିଲା, “ହଜୁର ! ମୋ ଗୋଡ଼ କାହିଁ ? ମୋ ହାତ କାହିଁ ?”

ଡାକ୍ତର ଧୀର ସ୍ଵରରେ କହିଲେ, “ଗ୍ରିଗରି ପେଟୋଭ୍, ତୁମର ହାତଗୋଡ଼ଠାରୁ ଚରଦାନ ପାଇଁ ବିଦାୟ ମାଗିନିଅ । ବରଫରେ ତୁମର ହାତଗୋଡ଼ ଅଚଳ ହୋଇଯାଇଛି । ସେ ଆଉ ଚଳିବେ ନାହିଁ । ଦୁଃଖ କରି କାନ୍ଦିବାର କାରଣ ନାହିଁ । ତୁମେ ତୁମର ଜୀବନ କଟାଇ ଦେଇଛ, ଯେଥିପାଇଁ ଶିଶୁରକୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଦିଅ । ବୋଧହୁଏ ତୁମକୁ ଷାଠିଏ ବର୍ଷ ହୋଇଗଲାଣି । ତୁମର ଆୟୁଷ ସରିଗଲାଣି ।”

ପେଟୋଭ୍ ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲା, “ହଜୁର, ମୋତେ କ୍ଷମା କର; ମୋତେ ଉଦ୍ଧାର କର । ହାୟ ! ଆଉ ଛଅଟି ବର୍ଷ ବଞ୍ଚିପାରନ୍ତି କି !”

“କାହିଁକି ବଞ୍ଚିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛ ?” ଡାକ୍ତର ପଚାରିଲେ ।

ପେଟୋଭ୍ ଉତ୍ତର କଲା, “ଗାଡ଼ରେ ଯେଉଁ ଘୋଡ଼ାଟା ଲାଗିଥିଲା, ସେଇଟା ମୋର ନୁହେଁ; ଜଣକଠାରୁ ମାଗି ଆଣିଥିଲା ।

ତାକୁ ଫେରାଇ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ମୋର ଏଇ ସହଧର୍ମିଣୀ ମନ୍ତ୍ରିତ୍ରୀକୁ ଯଥାବିଧି କବର ଦେବାକୁ ହେବ । ଡାକ୍ତର, ଡାକ୍ତର ! ସଂସାରରେ ସବୁକଥା କେତେ ଶୀଘ୍ର ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇଯାଉଛି । ଆପଣଙ୍କ ପାଇଁ ଗୋଟାଏ ସିଗାରେଟ୍ ରଖିବା ବାକ୍ସ କରଦେବ । ଖାଲି ଶିଶୁକାଠରେ । ଓଃ ! ଓଃ !”

ଡାକ୍ତର ଆଇସ୍‌ବର୍ ହାତ ହଲାଇ ହଲାଇ ଘରୁ ବାହାରି-ଗଲେ ।

ଗିଗରି ପେସୋର୍ର ଜୀବନ-ଘାପ ଲଭିଗଲା ।

ବିଷାଦର ସଂଘର୍ଷ

ସେପ୍ଟେମ୍ବର ମାସର ଏକ ଅନ୍ଧକାର ରାତି । ନଅଟାବେଳେ ଡାକ୍ରର କରଲଭଙ୍କର ଛଅବର୍ଷର ଏକମାତ୍ର ପୁଅ ଆଣ୍ଡ୍ରି ଡିପ୍‌ଥେରୀଆ ରୋଗରେ ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ କଲ । ଡାକ୍ରଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଘୋର ଦୁଃଖରେ ମୃତ ପୁଅର ଶଯ୍ୟାକୁ ଆଉଜି ବସି ଆଖିରୁ ଲୁହ ଡାଳୁଥିଲେ । ଏହି ସମୟରେ ବାହାର ଦୁଆରମୁହଁରୁ ଦଣ୍ଡର କର୍କଶ ଧ୍ବନି ଶୁଣାଗଲା ।

ଘରେ ଡିପ୍‌ଥେରୀଆ ରୋଗୀ ଥିବାରୁ ଡାକ୍ର ସେଦିନ ସକାଳୁ ଗୁକରକୁ ତା ଘରକୁ ପଠାଇ ଦେଇଥିଲେ । ଦଣ୍ଡର ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ଡାକ୍ର ଯେପରି ଅବସ୍ଥାରେ ଥିଲେ, ସେହିପରି ଅବସ୍ଥାରେ କବାଟ ଫିଟାଇବା ପାଇଁ ଗଲେ । ସେତେବେଳକୁ ସେ ଖଣ୍ଡିଏ କମିଜ ଓ ତା ଉପରେ ଓଏଷ୍ଟକୋଟ୍ ପିନ୍ଧିଥିଲେ । ଓଏଷ୍ଟକୋଟ୍ର ବୋତାମ ଖୋଲିଥିଲା । ହାତରେ କାବଲକମିଶା ପାଣିର ଗନ୍ଧ ଥିଲା । ସେ ମୁହଁ ବା ହାତ ନପୋଛି କବାଟ ଫିଟାଇ ଦେବା ମାତ୍ରେ ଜଣେ ତାଙ୍କର ଭଳି ଉଚ୍ଚ ଲୋକ ଘର ଭିତରକୁ ପଶିଆସିଲା । ତାର ମୁହଁଟି ବିଷଷ୍ଟ ଦେଖାଯାଉଥିଲା । ଘର ଭିତର ଅନ୍ଧକାର ହୋଇଥାଏ ।

ବାହାର ଘର ଭିତରକୁ ପଶିଯିବାକ୍ଷଣି ଲୋକଟି ପଚାରିଲା,
“ଡାକ୍ରର ଘରେ ଅଛନ୍ତି ?”

ଡାକ୍ରର ଭଉଁର କଲେ, “ମୁଁ ହେଉଛି ଡାକ୍ରର କରିଲଭ୍ ।
ତୁମେ କଅଣ ଚାହୁଁ ?”

ଟିକିଏ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ଲୋକଟି କହିଲା, “ଓଃ ! ଡାକ୍ରର
ସାହେବ ! ଆପଣଙ୍କ ସାକ୍ଷାତ୍ ପାଇଲି । ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ ବିଶେଷ
ଆନନ୍ଦିତ ।” ଏତିକି କହି ସେ ଦୁଇହାତରେ ଅଣ୍ଟାଲି ଡାକ୍ରରଙ୍କ
ହାତକୁ ଧରି କହିଲା, “ମୁଁ ବାସ୍ତବରେ ଖୁବ୍ ଆନନ୍ଦିତ । ମୋର
ଆପଣଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଆଗରୁ ଦେଖା ହୋଇଛି । ମୋର ନାମ ହେଉଛି
ଆବୋଜିନ୍ । ନୁରେଉଠାରେ ଆପଣଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମୋର ସାକ୍ଷାତ୍‌ର
ସୌଭାଗ୍ୟ ଘଟିଥିଲା । ଆପଣ ଯେ ଘରେ ଅଛନ୍ତି, ସେଇଟା ମୋର
ଭାଗ୍ୟ କହିବାକୁ ହେବ । ଶୀଘ୍ର ମୋ ସାଙ୍ଗେ ରୁଲନ୍ତୁ, ମୋର ବିମାତା
ପ୍ରାର୍ଥନା, ଶୀଘ୍ର ବାହାରି ପଡ଼ନ୍ତୁ । ମୋର ସ୍ତ୍ରୀର ଅବସ୍ଥା ସାଦାବେଳେ ।
ରୁଲନ୍ତୁ, ମୁଁ ଗାଡ଼ି ନେଇ ଆସିଛି ।”

ଆଗନ୍ତୁକର ସ୍ୱର ଓ ଅଙ୍ଗଭଙ୍ଗୀରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଜଣାପଡ଼ୁଥିଲା ଯେ
ଲୋକଟି ନିତାନ୍ତ ବିଚଳିତ ହୋଇପଡ଼ିଛି । ତାର ନିଶ୍ୱାସ ପ୍ରଶ୍ୱାସ
ଚଞ୍ଚଳ ଥିଲା; ଥରଥର ସ୍ୱରରେ ସେ କଥା କହୁଥିଲା ଓ ତାର
ବ୍ୟବହାରରୁ ଶିଶୁମୁଖର ସରଳତା ପ୍ରକାଶ ପାଉଥିଲା । ଲୋକ
ନିତାନ୍ତ ଭିତସ୍ପନ୍ଦିତ ହୋଇଥିଲେ କିମ୍ବା ଦୁଃଖରେ ଅଭିଭୂତ ହୋଇ-
ପଡ଼ିଥିଲେ ଯେପରି କହନ୍ତି, ସେ ସେହିପରି କହୁଥିଲା । ମଝିରେ
ମଝିରେ ସେ ଗୁଡ଼ିଏ ଅସ୍ୱାସଜନିକ ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲା ।

ସେ କହିବାକୁ ଲାଗିଲା, “ଆପଣ କାଳେ ଘରେ ନଥିବେ
ବୋଲି ମୋର ଆଶଙ୍କା ଥିଲା । ଓଃ, ବାଟଯାକ ମୋର ଯେଉଁ ଚନ୍ଦ୍ରା

ଆପଣଙ୍କ କୋଟ୍ଟା ପିନ୍ଧି ପକାଇ ବାହାର ପଡ଼ନ୍ତୁ । ଆପଣଙ୍କୁ ଈଶ୍ଵରଙ୍କ ଦ୍ଵାନ୍ଧ୍ଵ...ଘଟଣାଟା କଅଣ ଜାଣନ୍ତୁ ? ପାପ୍ଟଂସ୍କି ମୋ ପାଖକୁ ଦେଖା କରିବାକୁ ଆସିଥିଲା—ତାର ପ୍ରକୃତ ନାମ ହେଉଛି, ଆଲେକ୍ଜାଣ୍ଡର ସେମିଓନୋଭର୍ । ଆପଣ ତାକୁ ଚିହ୍ନିଥିବେ । ଆମେ କିଛି ସମୟ ବସି ଗପ କଲୁ । ତାପରେ ଟେବୁଲ୍ ପାଖରେ ବସି ଚାନ୍ଦା ପିଉଥିଲୁ । ହଠାତ୍ ମୋ ସ୍ତ୍ରୀ ଚରକାର କରି ଉଠିଲା; ଗୁଡ଼ରେ ହାତ ଚାପିରଖି ଚଉକି ଉପରେ ପଡ଼ିଗଲା । ଆମେ ତାକୁ ଖଟଉପରକୁ ଟେକିନେଲୁ...ମୁଁ କିଛି ନିଶାଦଳ ନେଇ ତାର ଡାକ୍ତରେ ଘଷିଲି...ମୁହଁରେ ପାଣି ଛୁଟିଲି...କିନ୍ତୁ ସେ ଆଖି ଫିଟାଇଲା ନାହିଁ...ମଲ୍ଲପରି ବଛଣାରେ ପଡ଼ିରହିଲା । ମୋର ସନ୍ଦେହ ହେଉଛି, ଏଇଟା ଗୋଟାଏ ସାଂଘାତିକ ସ୍ନାୟୁବିକ ରୋଗ । ଠିକ୍ ଏହିଭଳି ରୋଗରେ ତାର ବାପାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଥିଲା ।”

ଡାକ୍ତର କିରଲଭ୍ ରୂପ୍‌ରହି ସବୁକଥା ଶୁଣିଗଲେ । ସତେ ଅବା କିଛି ବୁଝିପାରୁନାହାନ୍ତି !

ଆବୋଜିନ୍ ପୁଣି ଥରେ ପାପ୍ଟଂସ୍କି, ନିଜର ସ୍ତ୍ରୀ, ସ୍ତ୍ରୀର ପିତାଙ୍କର ରୋଗ ବର୍ଣ୍ଣନା କରି ଡାକ୍ତରଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ହାତ ବଢ଼ାଇଲାବେଳକୁ ଡାକ୍ତର କିରଲଭ୍ ପଛକୁ ଦୃଷ୍ଟିଯାଇ ଉଦାସୀନ ଭାବରେ କହିଲେ, “ଦୁଃଖର କଥା, ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ଘରକୁ ଯିବାପାଇଁ ଅକ୍ଷମ । ଏଇ ପାଞ୍ଚ ମିନିଟ ପୂର୍ବେ ମୋର ଏକମାତ୍ର ପୁଅର ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଛି ।”

ଆବୋଜିନ୍ ପାହୁଣ୍ଡେ ପଛକୁ ଦୃଷ୍ଟିଯାଇ ଧୀର ସ୍ଵରରେ କହିଲା, “ଯାଇ ପାରିବେ ନାହିଁ ! ସତରେ ଯାଇପାରିବେ ନାହିଁ !

ହାସ୍ତ ଭଗବାନ, କି ଅଶୁଭ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ବାହାରିଥିଲି । ଆଜି ନିଶ୍ଚୟ ମୋ ପକ୍ଷରେ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ଅଶୁଭ ଦିନ । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର କଥା...ଠିକ୍ ଏକାବେଳକୁ ଏ ଦଟଣା ! କିଏ ଏପରି ହେବ ବୋଲି ଘଟିଥିଲା ?”

ଲୋକଟି ଚାଲିଯିବା ପାଇଁ କବାଟ ପାଖକୁ ଆସିଲା; କିନ୍ତୁ କବାଟ ଫିଟାଇବାର ଜଞ୍ଜିରକୁ ଧରି ଛୁଡ଼ାହୋଇ ରହିଲା । ସେ ନିରାଶ ହୋଇ ଚାଲିଯିବ କି ପୁଣି ଡାକ୍ତରଙ୍କୁ ଯିବାପାଇଁ ଅନୁରୋଧ କରିବ, ତାହାହିଁ ଘଟୁଥିଲା । ସେ ଫେରିପଡ଼ି ଡାକ୍ତରଙ୍କ କମିତ ହାତକୁ ଧରିପକାଇ କହିଲା, “ମୋ କଥା ଟିକିଏ ଶୁଣନ୍ତୁ, ଡାକ୍ତର ! ମୁଁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ଆପଣଙ୍କୁ ଅବସ୍ଥା ବୁଝିପାରୁଛି । ଏଭଳି ସମୟରେ ଆପଣଙ୍କୁ ଯିବାପାଇଁ ଅନୁରୋଧ କରୁଥିବାରୁ ମୁଁ ଯେ କେତେଦୂର ଲଢ଼ିବି, କେତେଦୂର ଦୁଃଖିତ, ତାହା ଭଗବାନ ଜାଣନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ମୋର ଅନ୍ୟ ଗତି କାହିଁ ? ଆପଣ ନିଜେ ବିଚାର କରି ଦେଖନ୍ତୁ—ମୁଁ ଆଉ କେଉଁଠାକୁ ଯିବି ? ଏ ଅଞ୍ଚଳରେ ଆପଣଙ୍କ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଡାକ୍ତର ନାହାନ୍ତି । ମୁଁ ନରୁପାୟ । ଆପଣଙ୍କୁ ଶିଖିରଙ୍କ ଦାବି । ଦୟାକରି ଆସନ୍ତୁ । ମୁଁ ନିଜପାଇଁ ଆପଣଙ୍କୁ ଏ କଷ୍ଟ ଦେଉନାହିଁ । ମୁଁ ରୋଗରେ ପଡ଼ିନାହିଁ । ...”

କିଛି ବେଳଯାଏ ଦୁହେଁ ଯାକ ମରବ ରହିଲେ । କିରିଲଭ୍ ଆବୋଜିନ୍‌ଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ପଛ କରି ଦୁଇ ମିନିଟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଠିଆ ହୋଇଗଲେ । ତତ୍ପରେ ସେ ଧୀର ପାଦରେ ସେ ଘରୁ ବୈଠକ-ଶାଳାକୁ ଚାଲିଗଲେ । ତାଙ୍କର ଅସ୍ଥିର ପଦକ୍ଷେପ ଓ ତାଙ୍କର ଚକ୍ଷୁ ଜଣାପଡ଼ୁଥିଲା ଯେ ସେ କିଛି ଚିନ୍ତା କରି ପାରୁ ନଥିଲେ ।

ବୈଠକଶାଳାଘରେ ପ୍ରବେଶ କରି ସେ ଲଭିଲା ବଡ଼ର ଡାକୁଣୀଟାକୁ ସିଧା କରିଦେଲେ । ଟେବୁଲ ଉପରେ ଖଣ୍ଡେ ମୋଟା ବହି ଥିଲା । ତା ଆଡ଼କୁ ସେ କିଛି ସମୟ ନିବିଷ୍ଣୁ ଭାବରେ ଚାହିଁ ରହିଲେ । ବୋଧହୁଏ, ପାଖ ଘରେ ଯେ ଜଣେ ଲୋକ ତାକୁ ଅପେକ୍ଷା କରି ଛିଡ଼ା ହୋଇଛି ସେକଥା ସେ ଏକବାରେ ଭୁଲି ଯାଇଥିଲେ । ସନ୍ଧ୍ୟାର ପରିବେଶ, ଗୃହର ମାରବତା ଓ ଅନ୍ଧକାର ତାକୁ ପ୍ରମୁଦୁତ କରି ଦେଇଥିଲା ।

ବୈଠକଶାଳାରୁ ସେ ପଡ଼ାଘରକୁ ଗଲେ । ଡାହାଣ ଗୋଡ଼ାଟାକୁ ଅଯଥା ଉପରକୁ ଟେକି ସେ କବାଟର ଦ୍ଵାରବନ୍ଧକୁ ଅଣ୍ଟାଲି ହେଲେ । ଗୋଟାଏ ଅପରିଚିତ ଘରେ ପ୍ରବେଶ କରିଥିଲା- ପରି କିମ୍ବା ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ମଦର ନିଶାରେ ମାତାଲ ହେଲପରି ସେ ବ୍ୟତିବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ । ଏ ପ୍ରକାର ନୂତନ ଅନୁଭୂତିରେ ସେ ନିତାନ୍ତ ହତବୁଦ୍ଧି ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ । ପଡ଼ାଘରର ଗୋଟାଏ କାନ୍ଥ ଉପରେ ଓ କେତେକ ଥାକ ବହି ଉପରେ ଆଲୁଅ ପଡ଼ିଥିଲା । କାବଲିକ୍ ଏସିଡ଼ ଓ ଇଥର୍ର କଟୁ ଗନ୍ଧ ଶୋଇବାଘରର ମେଲା କବାଟବାଟେ ପ୍ରବେଶ କରୁଥିଲା । ଡାକ୍ରର ଟେବୁଲ ପାଖରେ ଥିବା ଗୋଟିଏ ଚଉକ ଉପରେ ବସିପଡ଼ିଲେ । କିଛି ସମୟଯାଏ ସେ ବହିଗୁଡ଼ିକୁ ଚାହିଁରହିବା ପରେ ଶୋଇବାଘରକୁ ଚାଲିଗଲେ ।

ଶୋଇବାଘରେ ମାରବତା ରଜଇ କରୁଥିଲା । ଅଳ୍ପ ସମୟ ପୂର୍ବେ ଯେ ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାଶ ତୋଫାନ ବହିଯାଇ ସବୁ ବିପର୍ଯ୍ୟସ୍ତ କରି ଦେଇ ଯାଇଛି, ତାହାର ସଙ୍କେତ ଅତି ସାମାନ୍ୟ ପଦାର୍ଥରୁ ମଧ୍ୟ ମିଳୁଥିଲା । ଗୋଟାଏ ଟୁଲ ଉପରେ କେତେ ବୋତଲ ଓ ଡବା ମଝିରେ ଗୋଟିଏ ମହଣବତ୍ତ ରହିଥିଲା । ଗୋଟାଏ ବାକ୍ୟ

ଉପରେ ବଡ଼ ବଡ଼ିଏ ଜଳି ଘରଯାକ ଆଲୋକିତ କରୁଥିଲା । ଝରକା ପାଖେ ଗୋଟିଏ ଖଟ ଉପରେ ପିଲଟିଏ ଖୋଲୁଥିଲା । ତାର ଆଖି ଦୁଇଟି ଖୋଲୁଥିଲା, କିନ୍ତୁ ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଭିତରକୁ ପଶିଯାଉଥିବା ପରି ବୋଧ ହେଉଥିଲା । ତାର ମୁହଁରେ ବିସ୍ମୟର ଭାବ; ଶରୀର ନିଶ୍ଚଳ । ଡାକ୍ତରଙ୍କ ପତ୍ନୀ ବିଛଣା ଚାନ୍ଦର ଭିତରେ ମୁହଁକୁ ମାଡ଼ି ଖଟ ପାଖରେ ଆଣିଲା ପଡ଼ିଥିଲା । ତାଙ୍କର ହାତଟିଏ ପଡ଼ିଥିଲା ପିଲର ଦେହ ଉପରେ । ସେ ମଧ୍ୟ ପିଲଟି ପରି ନିଶ୍ଚଳ ରହିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ଦେହରେ ଯେ ଯଥେଷ୍ଟ ଚଳନ-ଶକ୍ତି ଥିଲା, ତାହା ଜଣା ପଡ଼ିଯାଉଥିଲା । ସେ ସମସ୍ତ ଶକ୍ତି ପ୍ରୟୋଗ କରି ଖଟ ଉପରକୁ ଡଳି ପଡ଼ିଥିଲା । ପିଲଟିର ଶାନ୍ତିମୟ ନିଦ୍ରାରେ ବ୍ୟାଘାତ ନ ଦେବା ପାଇଁ ସତେ ଯେପରି କି ସେ ପ୍ରାଣ-ପଣ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲା । କମ୍ପଳ, ଭୂଳା, କନା, ଗିନା, ପାତ୍ର ପ୍ରଭୃତି ମେଜିଆ ଉପରେ ଇତସ୍ତତଃ ପଡ଼ିରହିଥିଲା । ଗୋଟାଏ ଧଳା ବୋତଲରେ ଚୂନପାଣି ଥିଲା । ସମସ୍ତେ ଯେପରି ବିଶ୍ରାମ ନେଉଥିଲେ । ଗୋଟାଏ ବିରାଟ ଶାନ୍ତି ଘରଟିରେ ବ୍ୟାପି ରହିଥିଲା ।

ଡାକ୍ତର ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ପାଖରେ ଛୁଡ଼ା ହେଲେ । ତାଙ୍କ ହାତ ଦୁଇଟି ପ୍ୟାଣ୍ଟର ପକେଟରେ ରହିଥାଏ । ସେ ଏକ ଦୃଷ୍ଟିରେ ମୃତ ପୁଅକୁ ଚାହିଁ ରହିଲେ । ତାଙ୍କ ମୁଖମଣ୍ଡଳରେ ଉଦାସୀନତାର ସଙ୍କେତ । ଦାଢ଼ି ଉପରେ କେତେ ଟୋପା ଲୁହ ଲାଗି ରହିଥିଲା । ସେଥିରୁ ଜଣାପଡ଼ୁଥିଲା, ସେ ଏଠାକୁ ଆସିବାପୂର୍ବରୁ କାନ୍ଦୁଥିଲେ ।

ମୃତ୍ୟୁ ଯେ ଭୀଷଣ, ଦୃଶ୍ୟ ଏ ଧାରଣା ଘର ଭିତରେ ଅନୁଭୂତ ହେଉ ନ ଥିଲା । ସେଠାରେ ମାରବ ଶାନ୍ତିର ସଜ୍ଜା, ମାତାର ଅଜଭଙ୍ଗୀ, ପିତାଙ୍କ ମୁଖର ଉଦାସୀନ ଭାବ, ଏ ସବୁ ହୃଦୟସ୍ପର୍ଶୀ

ବୋଧ ହେଉଥିଲା । ମନୁଷ୍ୟର ଦୁଃଖରେ ମଧ୍ୟ ଯେ ଗୋଟାଏ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଅଛି, ତାହା ଶିଖିବାକୁ ସମୟ ଲାଗେ । ଏହାକୁ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବା ଅତି କଠିନ । ବୋଧହୁଏ କେବଳ କରୁଣ ସଙ୍ଗୀତରେ ଏହି ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରକାଶ ପାଇପାରେ । ଗଭୀର ମାରବତାରେ ମଧ୍ୟ ଏହିଭଳି ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଥାଏ । କରଲଭ୍ ଓ ତାଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀ କେହି କିଛି କହୁ ନଥିଲେ, କି କାନ୍ଦୁ ନଥିଲେ । ସତେ ଅବା ଦୁଃଖର ଭାର ସଙ୍ଗେ ସେମାନେ ନିଜ ପରିସ୍ଥିତିରେ ନିହିତ କବିତା ଅନୁଭବ କରି ପାରୁଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ଯୌବନ ଯେପରି କୁଆଡ଼େ ଚାଲି ଯାଇଥିଲା, ସେହିପରି ଏହି ପିଲାଟି ଚାଲିଯିବା ସଙ୍ଗେ ସେମାନଙ୍କର ସନ୍ତ ନିଲଭର ଅଣା ଚାଲି ଯାଇଥିଲା । ଡକ୍ଟରଙ୍କର ବୟସ ହୋଇଥିଲା ଚଉବିଶ ବର୍ଷ, ତାଙ୍କର ମୁଣ୍ଡର ବାଳ ଧଳା ହୋଇ ଆସିଥିଲା ଓ ସେ ବୃଦ୍ଧ ଦେଖାଯାଉଥିଲେ । ତାଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ବୟସ ପଞ୍ଚତିରିଶ ବର୍ଷ, ଶରୀର କ୍ଷୀଣ, ଦୁର୍ବଳ । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ସେମାନଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ପୁଅ ଥିଲା ।

ଡାକ୍ତରଙ୍କ ଚରିତ୍ରରେ ଗୋଟାଏ ପ୍ରକୃତିଗତ ବିଶେଷତ୍ତ୍ୱ ଥିଲା । ଗଭୀର ମାନସିକ ଦୁଃଖ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ ସେ କାର୍ଯ୍ୟରେ ବୁଝି-ରହିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ଏ ବିଷୟରେ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ପ୍ରକୃତି ଭିନ୍ନ ଥିଲା । ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ନିକଟରେ କିଛି ସମୟ ଛୁଡ଼ାହେବା ପରେ ସେ ଘରୁ ବାହାରି ଯାଇ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ କୋଠରୀରେ ପ୍ରବେଶ କଲେ । ଗୋଟିଏ ସୋଫା କୋଠରୀର ଅଧେ ମାଡ଼ ବସିଥିଲା । ଏହି କୋଠରୀ ଅତିକ୍ରମ କରି ସେ ରହାସୀକୁ ଗଲେ । ତୁଳି ଓ ରାଲ୍‌ଣ୍ଡର ଖଟ ପାଖେ ଯାଇ ସେ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ଦୁଆର ବାଟେ ପୁଣି ବାହାର ଘରକୁ ଆସିଲେ ।

ଏଠାରେ ପହଞ୍ଚିଲା ମାତ୍ରେ ସେ ସେହି ଲୋକଟି ଛୁଡ଼ା ହୋଇ
ଥିବାର ଦେଖିଲେ ।

ଆବୋଜିନ୍ କବାଟ ଜଞ୍ଜିରରେ ହାତ ରଖି କହିଲେ,
“ଯାହାହେଉ ଶେଷରେ ଆପଣ ଅନୁଗ୍ରହ କଲେ । ଆସନ୍ତୁ, ଶୀଘ୍ର
ଯିବା ।”

ଡାକ୍ତର ତମକ ପଡ଼ି ଲୋକଟି ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲେ । ଏବେ
ସବୁ କଥା ତାଙ୍କର ମନେ ପଡ଼ିଲା ।

ସେ ଉତ୍ତର କଲେ, “ମୁଁ କହିଲି ପରା, ମୁଁ ଯାଇ ପାରିବି
ନାହିଁ । ଓଃ, କି ଅଭୁତ ଲୋକ ! ”

ଆବୋଜିନ୍ କହିଲେ, “ଡାକ୍ତର ସାହେବ, ମୁଁ କାଠ ପଥର
ନୁହଁ । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ମନୁଷ୍ୟ । ଆପଣଙ୍କର ଅବସ୍ଥା ମୁଁ ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ
ବୁଝିପାରୁଛି । ଆପଣଙ୍କ ଦୁଃଖରେ ମୁଁ ଦୁଃଖୀ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ନିଜ
ପାଇଁ ଆସିନାହିଁ । ମୋର ସ୍ତ୍ରୀ ମରିବା ଉପରେ । ଆପଣ ଯେବେ
ତାର ଚିକିତ୍ସା ଶୁଣିଥାନ୍ତେ, ତାର ମୁହଁକୁ ଦେଖିଥାନ୍ତେ, ତେବେ
ମୋର ଅନୁରୋଧର କାରଣ ବୁଝି ପାରିଥାନ୍ତେ । ମୁଁ ଭାବୁଥିଲି,
ଆପଣ ମୋ ସଞ୍ଜ ଯିବାପାଇଁ ପୋଷାକ ପିନ୍ଧିବାକୁ ଯାଇଥିଲେ ।
ଡାକ୍ତର ସାହେବ, ବର୍ତ୍ତମାନ ସମୟର ମୂଲ୍ୟ ଖୁବ୍ ବେଶି । ମୋର
ବିମାତ ଅନୁରୋଧ, ଆସନ୍ତୁ ।”

ଡାକ୍ତର ବୈଠକଶାଳାକୁ ଯାଉ ଯାଉ କହିଲେ, “ଦେଖ
ମୁଁ କଦାପି ତୁମ ସଙ୍ଗେ ଯାଇ ପାରିବି ନାହିଁ ।”

ଆବୋଜିନ୍ ଡାକ୍ତରଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଯାଇ ତାଙ୍କ ହାତକୁ
ଧରି ପକାଇ କହିଲେ, “ମୁଁ ବୁଝିପାରୁଛି, ଆପଣ ଘୋର

ବିପଦରେ ପଡ଼ିଅଛନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ମୋ ଶ୍ରୀର ରୋଗ ସାମାନ୍ୟ ଦାନ୍ତମୂଳ ବିରା ନୁହେଁ କି ରୋଗ ଚିହ୍ନିବାକୁ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ଡାକୁନାହିଁ । ଗୋଟାଏ ମଣିଷର ଜୀବନ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ମୋର ଏ ପ୍ରାର୍ଥନା । ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଦୁଃଖଠାରୁ ମନୁଷ୍ୟର ଜୀବନ କଣ ବଡ଼ ନୁହେଁ ? ଆପଣ ଟିକିଏ ସାହସ ଦେଖାନ୍ତୁ । ମାନବିକତା ନାମରେ ମୁଁ ଏ ଅନୁରୋଧ କରୁଛି ।”

ଡାକ୍ତର କିରିଲଭ୍ କହିଲେ, “ମାନବିକତା ! ମାନବିକତା ହେଉଛି ଗୋଟାଏ ଅସ୍ତ୍ର; ତାହାର ଦୁଇ ପାଖରେ ଧାର । ସେହି ମାନବିକତା ନାମରେ ମୁଁ କହୁଛି, ମୋତେ ଏଠାରୁ ଯିବା କଥା କୁହ ନାହିଁ । ବଡ଼ ଅଭିଭୂତ କଥା । ମୋର ପାଦରେ ଛୁଡ଼ା ହେବାର ଶକ୍ତି ନାହିଁ । ଏତିକିବେଳେ ତୁମେ ଆସି ମୋତେ ‘ମାନବିକତା’ ନାମରେ ଉପ୍ପୁ ଦେଖାଉଛ । ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁଁ କିଛି ହେଲେ କରିବାକୁ ଅସମର୍ଥ । ଯେତେ ଲେଉଟ ଦେଖାଇଲେ ସୁଦ୍ଧା ମୁଁ ଯାଇ ପାରିବି ନାହିଁ । ଆଉ ଗୋଟିଏ କଥା, ମୁଁ ଗଲେ ମୋ ଶ୍ରୀ ପାଖରେ ରହିବାକୁ କେହି ନାହାନ୍ତି । ନା, ନା, ମୁଁ ଯାଇ ପାରିବି ନାହିଁ ।”

ଡାକ୍ତର କିରିଲଭ୍ ଆବୋକିନ୍‌ଙ୍କୁ ଠେଲିଦେଇ ପଛକୁ ଦୃଷ୍ଟିପାଇ ପୁଣି କହିଲେ, “ମୋତେ ଆଉ କିଛି କୁହ ନାହିଁ । ମୋତେ କ୍ଷମା କରିବ, ମୁଁ ଯାଇ ପାରିବି ନାହିଁ । ଅବଶ୍ୟ ଆଇନର ୧୩ ଧାରା ଅନୁସାରେ ମୁଁ ତୁମ ଘରରେ ଯିବାକୁ ବାଧ୍ୟ; ମୋତେ ଟାଣି ଟାଣି ନେବା ପାଇଁ ତୁମର ଅଧିକାର ଅଛି । ଇଚ୍ଛାକଲେ ତୁମେ ତାହା କରିପାର; କିନ୍ତୁ…… କିନ୍ତୁ ମୁଁ କିଛି ସାହାଯ୍ୟ କରି ପାରିବା ଅବସ୍ଥାରେ ନାହିଁ; ଏପରିକି ମୁଁ କଥା କରିବାକୁ ସୁଦ୍ଧା ଅସମର୍ଥ । ମୋତେ କ୍ଷମା କର…… ।”

ଆବୋଜିନ୍ ପୁଣି ଡାକ୍ତରଙ୍କ ହାତ ଧରି ପକାଇ କହିଲେ,
 “ଡାକ୍ତର ସାହେବ, ମୋତେ ଆଇନର ଧାରା କଥା କହନ୍ତୁ ନାହିଁ ।
 ମୋର ଆଇନ ସାଥରେ କି ସମ୍ବନ୍ଧ ? ଆପଣଙ୍କ ଇଚ୍ଛା ବିରୁଦ୍ଧରେ
 କିଛି କରିବା ପାଇଁ ଆପଣଙ୍କୁ ବାଧ୍ୟ କରିବାର ଅଧିକାର ମୋର
 ନାହିଁ । ଆପଣ ଯଦି ଆସିବେ ତ ଆସନ୍ତୁ; ଯଦି ନ ଆସିବେ ମୋର
 ଚାହୁଁ ନାହିଁ । ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ଅନ୍ତରକୁ ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଛି, ଇଚ୍ଛାକୁ
 କରୁନାହିଁ । ଗୋଟାଏ ଯୁବତୀ ସ୍ତ୍ରୀ ମରିବା ଉପରେ । ଆପଣଙ୍କ ପୁଅ
 ବର୍ତ୍ତମାନ ମରିଛି ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି । ତେଣୁ ଆପଣ ମୋର ଦୁଃଖ
 ଯେପରି ବୁଝିପାରିବେ, ଅନ୍ୟ କେହି ସେପରି ବୁଝିପାରିବ ନାହିଁ ।”

ଉତ୍ତେଜନାରେ ଆବୋଜିନ୍‌ଙ୍କର ଗଳା ଥରିଉଠିଲା । ତାଙ୍କର
 ଭାଷା ଅପେକ୍ଷା କଣ୍ଠର ସ୍ଵର ଓ ଦେହର ଭଙ୍ଗୀରେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇବାର
 ଶକ୍ତି ଅଧିକ ଥିଲା । ଆବୋଜିନ୍ ଅନ୍ତରର କଥା କହୁଥିଲେ, ମାତ୍ର
 ତାଙ୍କର ଭାଷା ଅଯଥା ଭାବହୀନ, ଆନୁରକତାଶୂନ୍ୟ ବୋଧ
 ହେଉଥିଲା । ଡାକ୍ତରଙ୍କ ଘରର ପରିସ୍ଥିତି ତଥା କେଉଁ ଦୂର
 ସ୍ଥାନରେ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀର ମୃତ୍ୟୁ ଅବସ୍ଥା କୌଣସିଟି ସହିତ ତାଙ୍କର
 ଭାଷା ଖାପ ଖାଉନଥିଲା । ଆବୋଜିନ୍ ଏହା ବୁଝି ପାରିଥିଲେ ।
 ତେଣୁ ନିଜର ଭାବ ପ୍ରକାଶ ପାଇଁ ସେ ଭାଷା ଅପେକ୍ଷା କଣ୍ଠର ସ୍ଵର
 ଓ କହିବାର ଭଙ୍ଗୀ ଉପରେ ବେଶି ନିର୍ଭର କରୁଥିଲେ । ସୁନ୍ଦର
 ଭାଷା କେବଳ ଉଦାସୀନ ଲୋକର ହୃଦୟକୁ ପ୍ରଶ୍ନ କରିପାରେ; କିନ୍ତୁ
 ଯିଏ ଆନନ୍ଦରେ ବା ବିଷାଦରେ ଅଭିଭୂତ, ତାର ହୃଦୟକୁ ପ୍ରଶ୍ନ
 କରିପାରେ ନାହିଁ । ସେହି ହେତୁରୁ ହର୍ଷ ବା ବିଷାଦ ଚରମ
 ଅବସ୍ଥାରେ ପହଞ୍ଚିଲେ ଭାଷାରେ ପ୍ରକାଶ ନ ପାଇ ମାରବତାରେ
 ପ୍ରକାଶ ପାଇଥାଏ । ମୃତ ବ୍ୟକ୍ତିର କବର ପାଖରେ ଯେଉଁ

ଆବେଗମୟ ବକ୍ତୃତା ଦିଆଯାଏ, ତାହା କେବଳ ବାହାରର ଲୋକଙ୍କୁ ଅଭିଭୂତ କରିଦିଏ ସିନା; କିନ୍ତୁ ତାର ଆତ୍ମୀୟସ୍ବଜନ, ତାର ବଧୂବା ପତ୍ନୀ ବା ସନ୍ତାନମାନଙ୍କୁ ସେହି ବକ୍ତୃତା ମାରସ ଓ ମୂଲହାନ ବୋଧହୁଏ ।

କରିଲଭ୍ ମାରବରେ ଛୁଡ଼ା ହୋଇ ରହିଲେ । ଆବୋଜିନ୍ ଡାକ୍ତରଙ୍କର ବ୍ୟବସାୟର ମହତ୍ତ୍ବ, ନିଃସ୍ବାର୍ଥପରତା ପ୍ରଭୃତି ବିଷୟରେ ଆଦୂର କେତେଗୁଡ଼ିଏ କଥା କହିଗଲେ । ତାହା ଶୁଣି ଡାକ୍ତର ପଚାରିଲେ—

“ତୁମ ଘର କଅଣ ବହୁତ ଦୂର ?”

ଆବୋଜିନ୍ ଉତ୍ତର କଲେ, “ସେତେ ବେଶି ଦୂର ନୁହେଁ । ପାଞ୍ଚ ଛଅ ମାଇଲ ହେବ । ମୋର ଘୋଡ଼ା ଖୁବ୍ ଭଲ । ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ଜବାବ ଦେଉଛି, ଆପଣ ଦଣ୍ଡାକ ଭିତରେ ଯାଇ ଫେରି ଆସିପାରିବେ । ମାତ୍ର ଦଣ୍ଡାଟିଏ ସମୟ ଦିଅନ୍ତୁ ।”

ମାନବିକତା, ଡାକ୍ତର ବ୍ୟବସାୟର ଆଦର୍ଶ, ନିଃସ୍ବାର୍ଥପରତା ପ୍ରଭୃତି ତାଙ୍କ ଉପରେ ଯେତେ ପ୍ରଭାବ ପକାଇ ପାରି ନଥିଲା, ଶେଷ କଥା ପଦକ ତହିଁରୁ ଅଧିକ ପ୍ରଭାବ ପକାଇଲା । ଟିକିଏ ଚନ୍ଦ୍ରା କରି ଗୋଟାଏ ଦୀର୍ଘ ନିଃଶ୍ୱାସ ପକାଇ ଡାକ୍ତର କହିଲେ, “ହେଉ, ତେବେ ଭଲ ଯିବା ।”

ଡାକ୍ତର ଦ୍ରୁତ ପଦରେ ପଡ଼ାଘରକୁ ପଶିଗଲେ ଓ ଅତି ଅଳ୍ପ ସମୟ ପରେ ଗୋଟିଏ ଲମ୍ବ କୋଟ୍ ପିନ୍ଧି ବାହାର ଆସିଲେ । ଆବୋଜିନ୍ ଆନନ୍ଦରେ ତାଙ୍କୁ ସଙ୍ଗରେ ଘେନି ଗାଡ଼ି ପାଖକୁ ଆସିଲେ ।

ବାହାରେ ଅନ୍ଧକାର ଥିଲା, କିନ୍ତୁ ଘର ଭିତରର ଅନ୍ଧକାର ଭଳି ଏହା ଖବୁ ନ ଥିଲା । ଡାକ୍ତରଙ୍କ ଉନ୍ନତ ଶରୀର, ସ୍ୱପ୍ନ ଶୃଙ୍ଖଳ, ଶାସ୍ତ୍ର ନାୟିକା ଏ ଅନ୍ଧକାରରେ ଜଣା ପଡ଼ି ଯାଉଥିଲା । ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଆବୋଜିନ୍ । ତାଙ୍କର ମୁଣ୍ଡଟି ଅପେକ୍ଷାକୃତ ବଡ଼, ତା ଉପରେ ଗୋଟିଏ ଗ୍ରେଟ ଟୋପି । ମୁଣ୍ଡର ବାଳ କାନ୍ଦ ତଳକୁ ଲମ୍ବି ପଡ଼ିଥିଲା ।

ଡାକ୍ତରଙ୍କୁ ଗାଡ଼ି ଭିତରେ ବସାଇ ଦେଇ ଆବୋଜିନ୍ କହିଲେ, “ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତୁ, ଡାକ୍ତର ସାହେବ, ମୁଁ ଆପଣଙ୍କର ଏହି ମହତ୍ତ୍ୱ, ଏହି ଉଦାରତା ଭୁଲି ପାରିବି ନାହିଁ । ଆମେ ଏଇ ଅଳ୍ପ ସମୟ ଭିତରେ ପଡ଼ିଥିବା ।” ତାହାପରେ ଗାଡ଼ିବାଲକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟକରି ସେ କହିଲେ, “ଆରେ ଲିଭିକା, ଯେତେ ଚଞ୍ଚଳ ପାରୁ ଗାଡ଼ି ଚଳା । ହଁ, ଶୁଭ୍ ଚଞ୍ଚଳ ।”

ଗାଡ଼ିବାଲ ବେଗରେ ଗାଡ଼ି ଚଳାଇଲା । ପ୍ରଥମେ ସେମାନେ ଡାକ୍ତରଖାନାର କେତେଗୁଡ଼ିଏ ପୁରୁଣା ଘର ଅବହେଳା କରିଗଲେ । ଡାକ୍ତରଖାନାର ହତା ଅନ୍ଧକାର ଥିଲା; କେବଳ ହତାର ପଛପଟେ ଥିବା ବଗିଚାର ଆର ପାଖେ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ଶୁଖୁରୁ ସାମାନ୍ୟ ଆଲୁଅ ଆସୁଥିଲା । ଡାକ୍ତରଖାନାର ହତା ପାରହେବା ପରେ ଗାଡ଼ି ଅନ୍ଧାରରେ ଗୋଟାଏ ସନ୍ତସନ୍ତ ଆ ରାସ୍ତା ଉପରେ ଚାଲିଲା । ନାକରେ ଗୋଟାଏ ଗନ୍ଧ ବାଜୁଥାଏ ଓ ଗଛପତ୍ରମାନଙ୍କର ମର୍ମର ଧ୍ୱନି ଶୁଣାଯାଉଥାଏ । ଗାଡ଼ିର ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ଗଛଡାଳରୁ ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ପକ୍ଷୀ ଚମକ ପଡ଼ି ରାବି ଉଠୁଥିଲେ । ସେ ରାବରେ କରୁଣତା ପୁଟି ଉଠୁଥିଲା; ସତେ ଅବା ସେମାନେ ଡାକ୍ତରଙ୍କ ପୁଅର ମୃତ୍ୟୁ ଓ ଆବୋଜିନ୍‌ଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀର ରୋଗଯନ୍ତ୍ରଣା ବିଷୟ ଜାଣି

ପାରିଥିଲେ । ଏହା ପରେ ରାସ୍ତାଧାରରେ ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ଗଛ,
କେଉଁଠାରେ ଅବା ଛୋଟ ବୁଦା ଦେଖାଗଲା । ତାହାପରେ ଗୋଟାଏ
ପୁରୁରଣୀ ପଡ଼ିଲା; ଏହାର ଉପରିଭାଗରେ ଗଛମାନଙ୍କର ଛୁପା ପଡ଼ି
ଏହାକୁ ଏକ ଚନ୍ଦ୍ରୀର ରୂପ ଦେଇଥିଲା । ଗାଡ଼ି ଏହାର ପାଶ୍ୱର୍ରେ
ଯିବା ପରେ ଉନ୍ମୁକ୍ତ କ୍ଷେତ୍ର ଦେଖାଗଲା । ପକ୍ଷୀମାନଙ୍କର ରାବ
ଆଉ ଶୁଣିବାକୁ ମିଳିଲା ନାହିଁ ।

ପଥ ମଧ୍ୟରେ ଡାକ୍ରର ଓ ଆବୋଜିନ୍‌ଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରାୟ
କଥାବାର୍ତ୍ତା ହୋଇ ନ ଥିଲା । କେବଳ ଥରେ ମାତ୍ର ଆବୋଜିନ୍‌
ଗୋଟିଏ ଘାଞ୍ଚିଆ ପକାଇ କହିଥିଲେ, “କି ଯନ୍ତ୍ରଣା !”

ପ୍ରେମର ପାତ୍ରକୁ ହରାଇବାର ଆଶଙ୍କା ହେଲେ, ପ୍ରକୃତ
ପ୍ରେମର ପରିଚୟ ମିଳେ ।

ଗାଡ଼ି ଗୋଟାଏ ନଦୀ ଅତିକ୍ରମ କରିବାକୁ ବସିଲା ।
ନଦୀରେ ଅଳ୍ପ ଜଳ ଥାଏ । ଡାକ୍ରର କିରଲଭ୍ ହଠାତ୍ ଚମକ ପଡ଼ି
ନିଜ ଆସନରୁ ଉଠି କହିଲେ, “ଦେଖ, ଆବୋଜିନ୍‌, ମୁଁ
ଏଇଠାରୁ ଫେରିଯାଏଁ । ମୁଁ ପରେ ତୁମ ଘରକୁ ଆସିବି । ମୋର
ସହକାଶକୁ ମୋ ଶ୍ରୀ ପାଖକୁ ପଠାଇ ଦେବା ନିତାନ୍ତ ଦରକାର ।
ଘରେ ସେ ଏକୂଟିଆ ରହିଛି ।”

ଆବୋଜିନ୍‌ଙ୍କ ଭୂଷ୍ମରୁ କିଛି କଥା ବାହାରିଲା ନାହିଁ ।
ଗାଡ଼ି ନଦୀତଟରେ ଚାଲିଲାବେଳେ ନଦୀଶଯ୍ୟାର ପଥର ଖଣ୍ଡର
ଶବ୍ଦ ସଙ୍ଗେ ପାଣିର ଚବର ଚବର ଶବ୍ଦ ଶୁଣାଗଲା ।
ଏହା ପରେ ନଦୀର ବଗତର ପାର ହୋଇ ଗାଡ଼ି ଚାଲିଲା ।
କିରଲଭ୍ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ଚାରିଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଥାନ୍ତି । ତାବମାନଙ୍କର
କ୍ଷୀଣ ଆଲୁଅରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣର ସମ୍ରା ଓ ନଦୀକୂଳର ଗଛ ସବୁ

ଦେଖାଯାଉଥାନ୍ତି । ଡାହାଣ ପାଖେ ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାଶ ସମତଳ ପଡ଼ିଥା । ଦୂରରେ ଏଣେତେଣେ ଗୋଟାଏ ଲେଖାଏଁ କ୍ଷୀଣ ଆଲୁଅ ଦିଶୁଥିଲା । ବାମ ପାଖେ ସୁସ୍ଥା ସନ୍ଧ୍ୟା ସମାନ୍ତର ଭାବରେ ଗୋଟାଏ ପାହାଡ଼ର ଧାର । ସେଥିରେ ଗହଳିଆ ଗଛଲତା ଓ ସମସ୍ତଙ୍କ ଉପରେ ଆକାଶରେ ଚତୁର୍ଥୀ ତିଥିର ଜନ୍ମ । କେତେକଣ୍ଡ ମେଘ ତାକୁ ବେଢ଼ି ରହିଥିଲେ । ସତେ ଅବା ମେଘଶୃଙ୍ଗମାନ ଚନ୍ଦ୍ରକୁ ଚାରିଆଡ଼ୁ ନିରେଖି ଦେଖୁଥିଲେ ଅବା ଚନ୍ଦ୍ର କାଳେ କୁଆଡ଼େ ଚାଲିଯିବ ବୋଲି ତାକୁ ଜଗି ରହିଥିଲେ ।

ସମସ୍ତ ପ୍ରକୃତ ରୁଗ୍‌ଣ ଓ ନୈରାଶ୍ୟମୟ ମନେ ହେଉଥିଲା । ପତିତା ରମଣୀ ତାର ଅଘାତ ଜୀବନକୁ ଭୁଲିଯିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କଲା ଭଳି ପୃଥିବୀ ସାଣି ଶୀତଋତୁର ଆଗମନ ନିକଟ ଜାଣିପାରି ବସନ୍ତ ଓ ଗ୍ରୀଷ୍ମ ଋତୁର ମଧ୍ୟରୁ ସ୍ମୃତିକୁ ମନେପକାଇ ବଳାପ କରୁଥିଲେ । ଯେଉଁ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ସେଆଡ଼େ ପ୍ରକୃତ ଅନ୍ଧକାରମୟ, ଶୀତଳ, ଗଭୀର ଗର୍ଭ ପରି ବୋଧ ହେଉଥିଲା; ସେ ଗର୍ଭ ଭିତରୁ କିରିଲଭ୍ ବା ଆବୋଜିନ୍ କିମ୍ବା ଚତୁର୍ଥୀ ତିଥିର ଚନ୍ଦ୍ର କେହି ଉଠି ବାହାରି ପାରୁ ନଥିଲେ ।

ଗାଡ଼ି ଲକ୍ଷ୍ୟ ସ୍ଥାନର ଯେତିକି ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହେଲା, ଆବୋଜିନ୍ ସେତିକି ଅସ୍ଥିର ହୋଇ ଉଠିଲେ । ତାଙ୍କର ଘରେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଆଲୁଅ ଜଳୁଥିଲା; କିନ୍ତୁ ସମଗ୍ର ଘର ଗଭୀର ନିଦ୍ରାରେ ନିମଗ୍ନ ଥିଲାପରି ବୋଧ ହେଉଥିଲା । ଏତେବେଳେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଡାକ୍ରର ଓ ଆବୋଜିନ୍ ପରସ୍ପରକୁ ସ୍ପଷ୍ଟଭାବରେ ଦେଖି ନଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଆଲୋକରେ ଦୁହେଁ ପରସ୍ପରକୁ ଭଲଭାବରେ ଦେଖି-ପାରିଲେ । ଡାକ୍ରର ଶରୀର ଉନ୍ନତ, କିନ୍ତୁ ସେ ଅତି କଦର୍ଯ୍ୟ

ପୋଷାକ ପିନ୍ଧିଥିଲେ । ସେ ଦେଖିବାକୁ ସୁସ୍ୱରୂପ ବୋଲି କୁହା-
ଯାଇ ନପାରେ । ନଗ୍ରୋ ଜାତିର ଓଠ ପରି ତାଙ୍କ ଓଠ ଅତିରିକ୍ତ
ମୋଟ ଥିଲା । ତାଙ୍କର ମାରସ ଉଦାସୀନ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ତାଙ୍କର
କଠୋରତା ପ୍ରକାଶ ପାଉଥିଲା । ମଥାର ବିଷିତ କେଶ, କପାଳର
କୁଞ୍ଚିତ ରେଖା, ଅକାଳ-କାର୍ଯ୍ୟର ଚିହ୍ନ ସ୍ୱରୂପ ଧୂସର ବର୍ଣ୍ଣର
ଶୁଣ୍ଠି, ଚର୍ମର ନିଷ୍ପ୍ରଭତା, ଅଭୂତ ଚାଲିଚଳନ—ଏ ସବୁରୁ
ଜଣାଯାଉଥିଲା ଡାକ୍ତର ଅଭାବଗ୍ରସ୍ତ ଓ ସୁଖସ୍ୱାଚ୍ଛନ୍ଦ୍ୟରୁ ବଞ୍ଚିତ
ଥିଲେ; ଜୀବନ ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ବିଶେଷ ମମତା ନ ଥିଲା କିମ୍ବା
ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ପ୍ରତି ସେ ଅନାସକ୍ତ ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ନିର୍ଲିପ୍ତ
ଚେହେରା ଦେଖି କେହି କଲ୍ପନା କରିବ ନାହିଁ ଯେ ଏହି ଲୋକଟି
ସମାଜର ଗୋଟିଏ ଅଙ୍ଗ, ତାର ସ୍ତ୍ରୀ ଅଛି; ପୁଅର ମୃତ୍ୟୁରେ
ସେ ଆଖିରୁ ଲୁହ ଗଡ଼ାଇପାରେ । ଆବୋଜିନ୍ ତାଙ୍କଠାରୁ
ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭିନ୍ନ । ଦେହଟି ବେଶ୍ ସୁସ୍ଥସବଳ, ମୁଣ୍ଡଟି ଟିକିଏ ବଡ଼ ।
ଦେହରେ ସୁନ୍ଦର ଆଧୁନିକ ଧରଣର ପୋଷାକ । ତାଙ୍କର
ଚେହେରାରୁ ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ବଣର ସୂଚନା ମିଳୁଥିଲା । ତାଙ୍କର
ବୋତାମଲଗା କୋଟ୍, ସୁସଜ୍ଜିତ କୃଷ୍ଣ କେଶ ଓ ମୁଖମଣ୍ଡଳ,
ସବୁଥିରେ ଗୋଟାଏ କୌଳୀନ୍ୟର ମୁଦ୍ରା ରହିଥିଲା । ଚାଲିଲା-
ବେଳେ ତାଙ୍କର ମସ୍ତକ ଓ ବସ ଉନ୍ମତ ଦେଖାଯାଉଥିଲା ।
ଘରେ ପହଞ୍ଚି ସେ ଦେହରୁ କୋଟ୍ ବାହାର କରି ରଖିଦେଲେ
ଓ ମୁଣ୍ଡର ବାଳକୁ ସଜାଡ଼ି ନେଲେ ।

ପାହାଚ ଉପରକୁ ଉଠି ଯାଉ ଯାଉ ଆବୋଜିନ୍ କହିଲେ,
“କାହିଁ କେହି ଦେଖା ଯାଉ ନାହାନ୍ତି । କିଛି ଯୋର ଗନ୍ଧ ନାହିଁ ।
କଥା କଅଣ ?”

ଡାକ୍ତରଙ୍କୁ ସଙ୍ଗରେ ଦେନ ଗୋଟିଏ ହଲ୍ ଅବସ୍ଥାନ କରି ସେ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ କୋଠାରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ଘର ଭିତରେ ଗୋଟାଏ ବିରାଟ ପିଆନୋ । ଘରର ଗୁଡ଼ିକ ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାଶ ଝାଡ଼ି ଝୁଲୁଥିଲା । ତା ଉପରେ ଗୋଟାଏ ଧଳା ଆବରଣ ଥିଲା । ଏହି କୋଠାଟି ପାରହୋଇ ଦୁହେଁଯାକ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ବୈଠକ-ଖାନାକୁ ଗଲେ । ଘରଟି ବେଶ୍ ସୁସଜ୍ଜିତ ଓ ଆନନ୍ଦଦାୟକ । ଘରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଲପୀ ରଙ୍ଗର ଆଲୁଅ ପଡ଼ୁଥିଲା ।

ଆବୋଜନ୍ କହିଲେ, “ଆପଣ ଏହି ଘର ଚଉକ ଉପରେ ବସି ଟିକିଏ ଅପେକ୍ଷା କରନ୍ତୁ । ମୁଁ ମିନିଟକ ଭିତରେ ଫେରିଆସୁଛି । ଆପଣ ଆସିଲେଣି ବୋଲି ସେମାନଙ୍କୁ କହି-ଆସେ ।”

କରିଲଉଁ ଏକାକୀ ବସି ରହିଲେ । ଘରଟିର ମୂଲ୍ୟବାନ ସାଜସଜ୍ଜା, ଆନନ୍ଦଦାୟକ ଗୋଲପୀ ଆଲୁଅ, ଗୋଟିଏ ଅପରିଚିତ ଗୃହରେ ତାଙ୍କର ଅବସ୍ଥିତି—ଏସବୁ ଡାକ୍ତରଙ୍କ ମନ ଉପରେ ଲବମାସ ପ୍ରଭାବ ପକାଇ ପାରି ନ ଥିଲା । ସେ ଚଉକ ଉପରେ ବସି ନିଜର କାବଲିକ୍ ଏସିଡ଼ବୋଲା ହାତକୁ ଚାହିଁ ରହିଲେ । ଘରର ଆଲୁଅ ଉପରେ ଥିବା ଗୋଲପୀ ରଙ୍ଗର ଆବରଣ ବା ଝାଡ଼ି ଉପରେ ଥିବା ଧଳା ଆବରଣ ତାଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରେ ପଡ଼ିଲା ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ କାନ୍ଥରେ ଝୁଲୁଥିବା ଘଣ୍ଟାର ଟିକ୍ ଟିକ୍ ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ସେ ସେହିଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲେ । ସେଠାରେ ଗୋଟିଏ କୃତ୍ରିମ ଗ୍ରୀନ୍ ସେ ଦେଖିପାରିଲେ । ଗ୍ରୀନର ଚମଡ଼ା ଭିତରେ ତୁଳା ଦିଆଯାଇ ଏଇଟି ତିଆରି ହୋଇଥିଲା ।

ଘର ଭିତରେ ଗାଡ଼ ମାରବତା ବିଦ୍ୟମାନ । ଦୁରରେ ଅନ୍ୟ ଗୋଟିଏ କୋଠରରେ କେନ୍ଦ୍ର ଜଣେ “ଆହା” ବୋଲି ଚିତ୍କାର କଲୁ ଓ ତା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଗୋଟିଏ ଆଲମାଣର କାତ କବାଟ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିବାର ଶବ୍ଦ ଶୁଣାଗଲା । ଏହାପରେ ପୁଣି ସବୁ ନିଶ୍ଚୟ ହୋଇଗଲା । ପ୍ରାୟ ପାଞ୍ଚମିନିଟ୍ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆପଣା ହାତକୁ ଚାହିଁ ରହିବା ପରେ ଡାକ୍ତର କରିଲେ ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ଆବୋଜିନ୍ ଯେଉଁ ବାଟେ ଯାଇଥିଲେ ସେହି ଦ୍ଵାର ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲେ ।

ଆବୋଜିନ୍ ଦୁଆର ପାଖେ ଠିଆ ହୋଇଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ସେ ଘରୁ ଯିବାବେଳର ଆବୋଜିନ୍‌ଙ୍କ ପରି ଆଦୌ ଦେଖାଯାଉ ନ ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ମୁଖର ଜ୍ୟୋତି ଉଭେଇ ଯାଇଥିଲା । ତାଙ୍କର ମୁହଁ, ହାତ, ପାଦ ସବୁ ଗୋଟାଏ ବିରକ୍ତଜନକ ଭାବ ଜାଗ୍ରତ କରୁଥିଲା । ତାଙ୍କ ଚେହେରାରୁ ବିଶ୍ଵାସିକାର ଭାବ ଜଣା ପଡ଼ୁ ନଥିଲା କି ଶାରୀରିକ ଯନ୍ତ୍ରଣାର ଭାବ ପ୍ରକାଶ ପାଉ ନଥିଲା ।

ଫର୍ଦ୍ଦ ପଦକ୍ଷେପରେ ସେ ବୈଠକଶାଳା ମଝିକୁ ଚାଲିଯାଇ ଆଗକୁ ନଇଁପଡ଼ିଲେ । ତାହାପରେ ହାତମୁଠାକୁ ହଲାଇ ହଲାଇ ଗାଁ-ଗାଁ ହୋଇ କହିଲେ, “ସେ ମୋତେ ଠକିଦେଇ ଚାଲିଗଲା । ଠକିଦେଲା—ମୋତେ ଛୁଡ଼ି ଚାଲିଗଲା—ସେ ସଇତାନ ପାପ୍‌ଟ୍‌ସ୍‌ ସାଥରେ ପଳେଇବା ମତଲବରେ ମିଛରେ ବେମାର ହୋଇଛୁ ବୋଲି କହି ମୋତେ ଡାକ୍ତରଙ୍କ ଘରକୁ ପଠାଇ ଦେଇଥିଲା । ହା ଭଗବାନ ! କଅଣ ନ କଲା !”

ଆବୋଜିନ୍ ଡାକ୍ତରଙ୍କ ପାଖକୁ ଚାଲିଆସି ତାଙ୍କ ମୁହଁ ପାଖରେ ଦୁଇ ମୁଠାଯାକ ହଲାଇ ହଲାଇ ଚିତ୍କାର କଲେ, “ମୋତେ

ଛୁଡ଼ି ପଳାଇଗଲା ! ମୋତେ ଠକିଦେଲା ! ଏତେ ମିଛ କଥାର କି ଦରକାର ଥିଲା ! ହେ ଭଗବାନ ! ଏତେ ମାତ ! ଶଠତା, ପ୍ରତାରଣା କାହିଁକି ? ଓଃ, କି ବିଶ୍ୱାସଯାଚକତା ! ମୁଁ ତାର କି କ୍ଷତି କରିଥିଲି ? ମୋତେ ଛୁଡ଼ି ସେ ଚାଲିଗଲା ?”

ତାଙ୍କର ଗଣ୍ଡ ଉପରେ ଲୁହର ଧାର । ସେ ବୁଲିପଡ଼ି ବୈଠକଖାନାରେ ଅସ୍ଥିର ଭାବରେ ଏଣେତେଣେ ଚାଲିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ତାଙ୍କର ଚେହେରାରେ ଘୋର ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆସିଥିଲା । ଡାକ୍ତରଙ୍କ ଉଦାସୀନ ମୁଖରେ କୌତୂହଳର ଚିହ୍ନ ଦେଖାଗଲା । ସେ ଠିଆହୋଇ ଆବୋଜିନ୍‌ଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ କହିଲେ, “କିନ୍ତୁ ରେଗିଣୀ କାହିଁ ?”

ଆବୋଜିନ୍ କେତେବେଳେ ହସୁଥାନ୍ତି, କେତେବେଳେ କାନ୍ଦୁଥାନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ସବୁବେଳେ ହାତ ମୁଠାକରି ହଲୁଥାନ୍ତି । ସେ କହିଲେ, “ରେଗିଣୀ ! ରେଗିଣୀ ! ସେ ତ ରେଗିଣୀ ନୁହେଁ ସେ ଗୋଟାଏ ଅଭିଶପ୍ତା ନାରୀ । ଓଃ ! କି ମାତ ! କି ଦୃଶ୍ୟ । ସେ ଯାହା କଲା, ସଇତାନ ସୁଦ୍ଧା ତାହା କରି ନ ଥାନ୍ତା । ପଳାଇଯିବାର ସୁବିଧା କରିବାପାଇଁ ମୋତେ ତେଣେ ପଠାଇଦେଲା ! ସେ ଏଡ଼େ ଦୁଷ୍ଟ ପାପପଞ୍ଚୁ ସାଥରେ ପଳାଇଲା ! ହେ ଭଗବାନ ! ସେ ମରିଯାଇଥିଲେ ମୋର ଦୁଃଖ ହୋଇ ନଥାନ୍ତା । ଓଃ, ମୁଁ ଏ କଷ୍ଟ ଭୁଲି ପାରିବି ନାହିଁ । କେବେହେଲେ ପାରିବି ନାହିଁ ।”

ଡାକ୍ତର ଲେଟକପୂର୍ଣ୍ଣ ଶ୍ରେରେ ପଚାରିଲେ, “ମୋତେ କ୍ଷମା କରିବ । ଏସବୁର ଅର୍ଥ ବୁଝିବାକୁ ମୁଁ ଅକ୍ଷମ । ମୋର ପିଲା ମରି ପଡ଼ିଛି; ମୋର ସ୍ତ୍ରୀ ଦୁଃଖରେ ଅଭିଭୂତା । ତାଙ୍କୁ ମୁଁ ଏକୁଟିଆ ଛାଡ଼ି ଆସିଛି । ମୋର ନିଜର ଠିଆ ହେବାର ଶକ୍ତି

ନାହିଁ । ତିନିବଡ଼ ହେଲ ମୋର ନିଦ୍ରା ନାହିଁ । ଆଜି ଏଠାକୁ ଆସି କଅଣ ଦେଖୁଛି ? ଗୋଟାଏ ଜୟନ୍ତ୍ୟ ପାର୍ଶ୍ୱ ଚାଲୁଛି, ସେଥିରେ ମୋତେ ଅଭିନୟ କରିବାକୁ କୁହାଯାଉଛି । ଏହାର କାରଣ କିଛି ବୁଝିପାରୁନାହିଁ ।”

ଆବୋଜିନ୍ ଗୋଟାଏ ହାତରେ ମେଞ୍ଚାଏ କାଗଜ ଖୋଲି ତାକୁ ତଳେ ପକାଇ ଦେଲେ । ତୃତୀୟ ତାହା ଉପରେ ବାରମ୍ବାର ପଦାଦାତ କଲେ; ସତେ ଅବା ଗୋଟାଏ ବିଷାକ୍ତ କାଟକୁ ପାଦରେ ଦଳି ବିନଷ୍ଟ କରି ଦେଉଥିଲେ । ସେ ଦାନ୍ତ ଚିପି ଚିପି କହିଲେ, “ମୁଁ କିଛି ଦେଖି ନଥିଲି; କିଛି ବୁଝି ପାରି ନଥିଲି । ସେ ପ୍ରତିଦିନ ଏଠାକୁ ଆସୁଥିଲା ବୋଲି ଜାଣି ନଥିଲି । ଆଜି ସେ ଗୋଟାଏ ଗାଡ଼ରେ ବସି ଆସିଥିଲା । ତାହା ମଧ୍ୟ ମୋତେ ଜଣା ନଥିଲା । ଗାଡ଼ର କି ଦରକାର ଥିଲା ? ମୁଁ ଏଡ଼େ ବୋକା ! ଏଡ଼େ ମୂର୍ଖ ! କିଛି ଜାଣି ପାରିଲି ନାହିଁ ।”

ଡାକ୍ତର କହିଲେ, “ଦେଖ ଆବୋଜିନ୍ ମୁଁ ଏସବୁକୁ କିଛି ବୁଝି ପାରୁନାହିଁ । ଏସବୁର ଅର୍ଥ କଅଣ ? ଏ ହେଉଛି ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷ ପ୍ରତି ଅପମାନ; ମନୁଷ୍ୟର ବିପଦ ପ୍ରତି ଉପହାସ । ବଡ଼ ଅସମ୍ଭବ ବ୍ୟାପାର । ମୋ ଜୀବନରେ ଏପରି ଘଟଣା ମୁଁ କେବେ ଶୁଣି ନଥିଲି ।”

ଏଭଳି ଯେ ଗୋଟାଏ ଘଟଣା ଘଟିପାରେ, ସେ କଥା ଡାକ୍ତର ବିଶ୍ୱାସ କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ସେ ଏବେ ଅପମାନିତ ଅନୁଭବ କଲେ । ତାଙ୍କ ହାତଗୋଡ଼ ଚଳିଲା ନାହିଁ କି ଭୁଣ୍ଡିଲା କଥା ବାହାରିଲା ନାହିଁ । ଅବଶ ହୋଇ ସେ ଚଉକରେ ବସିପଡ଼ିଲେ ।

ଏହି ସମୟରେ ଆବୋଜିନ୍ କାନ୍ଦ କାନ୍ଦ କହିଲେ, “ଏବେ ତୁ ମୋତେ ଆଉ ଭଲ ପାଉନାହୁଁ, ଅନ୍ୟ ଜଣକୁ ପ୍ରେମ କରୁଛୁ । ହେଲେ, କିନ୍ତୁ ଏ ପ୍ରଚାରଣା କାହିଁକି ? ଏଥିରୁ କି ଲଭ ମିଳିଲା ? ମୁଁ ତୋର କି କ୍ଷତି କରିଥିଲି ଯେ ତୁ ଏପରି କଲୁ ?” ଏହାପରେ କିରିଲଭ୍‌ଙ୍କ ପାଖକୁ ଚାଲିଯାଇ ଆବୋଜିନ୍ କହିଲେ, “ଡାକ୍ତର ସାହେବ, ଆପଣ ଅନିଚ୍ଛାସତ୍ତ୍ୱେ ମୋର ଏ ଦୁଃଖର ସାକ୍ଷୀ ହୋଇ-ଅଛନ୍ତି । ଆପଣଙ୍କ ପାଖରେ ମୁଁ ସତକଥା ଲୁଚାଇ ରଖିବି ନାହିଁ । ମୁଁ ଶପଥ କରି କହୁଛି, ମୁଁ ସେ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଭଲ ପାଉଥିଲି । ମୁଁ ତାର ଦାସ ପରି ରହିଥିଲି । ତା ସକାଶେ ମୁଁ ମୋର ସବୁସବୁ ବଳ ଦେଇଛି । ତାର ସକାଶେ ମୁଁ ମୋର ନିଜ ଲୋକଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ବିରୋଧୀ ହୋଇଛି, ମୋର ପ୍ରିୟ ସଙ୍ଗୀତଚର୍ଚ୍ଚା ଗୁଡ଼ିଛି । ଯେଉଁଥିପାଇଁ ମୁଁ ମୋର ମାଆ ଭଉଣୀଙ୍କୁ ସୁଦ୍ଧା କ୍ଷମା ଦେଇପାରନ୍ତି ନାହିଁ, ସେଥିପାଇଁ ତାକୁ କ୍ଷମା ଦେଇଛି । ତାକୁ ପଦେ କର୍ମଣ ଶ୍ରଦ୍ଧା କହିନାହିଁ; ଥରେ ହେଲେ ତା ଆଡ଼କୁ କଠୋର ଆଖିରେ ଚାହିଁ ନାହିଁ । ତେବେ ଏ ମିଥ୍ୟାର ଆଶ୍ରୟ ନେଲେ କାହିଁକି ? ମୁଁ ବଳପୂର୍ବକ ତାଠାରୁ ପ୍ରେମ ଚାହିଁ ନଥିଲି । ତେବେ ଏ ପ୍ରଚାରଣା କାହିଁକି ? ତୁ ମୋତେ ଭଲ ପାଉ ନଥିଲେ ସେ କଥା ସ୍ପଷ୍ଟ କହି ଦେଇ ପାରିଥାନ୍ତୁ । ଏ ବିଷୟରେ ମୋର ମତ ତ ତୁ ଜାଣିଥିଲୁ !”

ଆବୋଜିନ୍ ଆଖିରୁ ଲୁହ ଢାଳି ଥରି ଥରି ନିଜର ମନକଥା କହିଗଲେ । ତାଙ୍କର ହାତ ଦୁଇଟା ଗୁଡି ଉପରେ ରହିଥାଏ । ଜଣେ ଅପରିଚିତ ଉଦ୍‌ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଆଗରେ ମନ ଖୋଲି ପରିବାରର ଗୁପ୍ତ କଥା କହିଯିବାରେ ଆବୋଜିନ୍‌ଙ୍କର ଟିକିଏ ହେଲେ ସଙ୍କୋଚ ହେଲୁନାହିଁ । ବରଂ ପେଟଭିତରୁ ଗୁପ୍ତ କଥାଗୁଡ଼ାକ ବାହାରି

ପଡ଼ିବାରୁ ସେ ଟିକିଏ ଆନନ୍ଦ ହେଲେ । ହୁଏତ ସେ ଘଣ୍ଟାଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହିପରି ଘରକଥା କହିପାରିଥିଲେ ଆହୁରି ଭଲ ଲାଗିଥାନ୍ତା । ଡାକ୍ତର ଟିକିଏ ସହାନୁଭୂତି ପ୍ରକାଶ କରି ତାଙ୍କ କଥା ଶୁଣିଥିଲେ ବୋଧହୁଏ ସେ ନିଜର ଦୁଃଖକୁ ସହି ପାରିଥାନ୍ତେ; ବୃଥା ଗୋଳମାଳ କରନ୍ତିନାନ୍ତେ । କିନ୍ତୁ ତାହା ହୋଇ ପାରିନାହିଁ । ଆବୋଜିନ୍ ଏହିପରି କହୁଥିଲାବେଳେ ଡାକ୍ତରଙ୍କ ମୁହଁରେ ଗୋଟାଏ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଦେଖାଗଲା । ଆଗରୁ ସେ କେବଳ ନିର୍ବିକାର ଓ ଉଦାସୀନ ବୋଧ ହେଉଥିଲେ; ବର୍ତ୍ତମାନ ତାଙ୍କ ମୁହଁରୁ ଘୋର ବିରକ୍ତ ଓ ଘୃଣାର ସୂଚନା ମିଳିଲା । ଆବୋଜିନ୍ ନିଜ ସ୍ତ୍ରୀର ଗୋଟିଏ ଫଟୋ ଆଣି ଦେଖାଇଲେ । ଫଟୋଟି ଜଣେ ସୁନ୍ଦରୀ ଯୁବକାର । ତାର ମୁହଁ ସନ୍ଧ୍ୟାସିମାର ମୁହଁ ଭଳି କଠୋର, ନିର୍ଲିପ୍ତ । ଆବୋଜିନ୍ କହିଲେ, “ଡାକ୍ତର ସାହେବ, ଦେଖନ୍ତୁ, ଯେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀର ଏପରି ମୁହଁ, ସେ କି କେବେ ମିଛ କହିପାରିବ ବୋଲି କେହି ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତା !” କିନ୍ତୁ ଡାକ୍ତର ଫଟୋଟିକୁ ନ ଚାହିଁ ଛୁଡ଼ା ହୋଇଗଲେ; ତାଙ୍କ ଆଖିରୁ ଅଗ୍ନିକଣା ବାହାରିଲା ପରି ବୋଧ ହେଲା । ଅତି ରୁଷି ଭାଷାରେ ସେ କହିଲେ, “ତୁମେ ମୋତେ ଏସବୁ ଯେ କାହିଁକି କହୁଛ ମୁଁ ବୁଝିପାରୁନାହିଁ । ମୁଁ ତୁମର ଏସବୁ ବାଜେ ଗୁପ୍ତ କଥା ଶୁଣିବାକୁ ଆସିନାହିଁ । ସେଭଳି କଥା କହିବାର ଦୁଃସାହସ ଆଉ କରନାହିଁ । ତୁମେ କଅଣ ଭବୁଛ—ମୋତେ ଯଥେଷ୍ଟ ଅପମାନ ଦେଇନାହିଁ ? ମୁଁ କଅଣ ତୁମର ଚାକର ଯେ ମନଇଚ୍ଛା ଅପମାନ ଦେଉଥିବ ।”

ଆବୋଜିନ୍ ପଛକୁ ଘୃଷ୍ଣିଯାଇ ଘୋର ବିସ୍ମୟରେ ଡାକ୍ତରଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲେ । ଡାକ୍ତର ପୁଣି କହିଲେ, “ମୋତେ କାହିଁକି ତୁମେ

ଏଠାକୁ ଡକାଇ ଆଣିଥିଲ ? ତୁମର ଆଉ କିଛି କାମ ନଥିଲା ବୋଲି ତୁମେ ସେ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକକୁ ବନ୍ଧା ହୋଇଥିଲ । ତୁମର ଅନ୍ୟ କାମ ନଥିଲେ ଏହିପରି ଅଭିନୟ କର, କିନ୍ତୁ ମୋର ତା ସଙ୍ଗରେ କି ସମ୍ବନ୍ଧ ଅଛି ? ତୁମର ପ୍ରେମବ୍ୟାପାର ସହିତ ମୋର କିଛି ସମ୍ପର୍କ ନାହିଁ । ମୋତେ ଟିକିଏ ଶାନ୍ତି ଦିଅ । ଇଚ୍ଛା ହେଲେ କାହା ସାଥରେ ମୁଣ୍ଡି ଯୁଦ୍ଧ କର, ନୋହିଲେ ତୁମର ମାନବିକ ଆଦର୍ଶ ଦେଖାଇ ଦୁଅ କିମ୍ବା ବାଦ୍ୟ ବଜାଇ ଗୀତ ଗାଉଥାଅ । କିନ୍ତୁ ମନୁଷ୍ୟକୁ ଉପହାସରେ ଉଡ଼ାଇଦେବାକୁ ସାହସ କରନାହିଁ । ମନୁଷ୍ୟକୁ ସମ୍ମାନ ଦେଖାଇ ନ ଜାଣିଲେ ଅନ୍ତତଃ ତାହାଠାରୁ ଦୂରରେ ରହ ।”

ଆବୋଜିନ୍‌ଙ୍କର ମୁହଁ ଲାଲ ହୋଇଆସିଲା । ସେ କହିଲେ,
 “କ୍ଷମା କରିବେ, ଆପଣଙ୍କ କଥାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କଅଣ ?”

କରିଲିଭ୍ ଉତ୍ତର କଲେ, “ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ! ଏହାର ଅର୍ଥ ସ୍ପଷ୍ଟ । କାହାର ସହିତ ଏପରି ପରିହାସ କରିବା ନିତାନ୍ତ ଅଭିଯୁକ୍ତ । ମୁଁ ହେଉଛି ଜଣେ ଡାକ୍ତର । ତୁମେ ମନେ କରୁଛ, ଡାକ୍ତରମାନେ ଆଉ ଶ୍ରମିକମାନେ, ଯେଉଁମାନଙ୍କର ବାସନାତେଲ ବା ବେଶ୍ୟାଙ୍କ ସହିତ ସମ୍ବନ୍ଧ ନଥାଏ ସେମାନେ ହେଉଛନ୍ତି ତୁମର ଚାକର । ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ତୁମେ ଯାହା ଇଚ୍ଛା ତାହା କରିପାରିବ । ତୁମର ଯାହା ଇଚ୍ଛା ତାହା କର, ମୋର ଆପତ୍ତି ନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ଜଣେ ବିପନ୍ନ ଲୋକକୁ ଖେଳଣା ପରି ବ୍ୟବହାର କରିବାର ଅଧିକାର ତୁମର ନାହିଁ ।”

ଆବୋଜିନ୍‌ଙ୍କ ମୁଖରେ ହୋଧର ଭାବ ଆନ୍ତର ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇ ଆସିଲା । ସେ ମୁଖ ବିକୃତ କରି କହିଲେ, “ଆପଣ ମୋତେ ଏ କଥା କହିବାକୁ ସାହସ କରୁଛନ୍ତି କିପରି ?”

ଡାକ୍ତର ମଧ୍ୟ ରାଗରେ ଟେବୁଲ୍ ଉପରେ ହାତ ପିଟି କହିଲେ, “ଆଉ ତୁମେ ମୋର ବିପଦ ଜାଣିଥିବା ସତ୍ତ୍ୱେ କେଉଁ ସାହସରେ ମୋତେ ଏଠାକୁ ଆଣି ଏସବୁ ଶୁଣାଉଛ ? ଅନ୍ୟର ଦୁଃଖକୁ ଉପହାସ କରିବାର ଅଧିକାର ତୁମକୁ କିଏ ଦେଲା ?”

ଆବୋଜିନ୍ କହି ଉଠିଲେ, “ଡାକ୍ତର, ଆପଣ ନିଶ୍ଚୟ ପାଗଳ ! ଆପଣ ବଡ଼ ନିର୍ଦ୍ଦୟ ! ମୁଁ ଘୋର ମନୋଦୁଃଖରେ ପଡ଼ିଛି; କିନ୍ତୁ……।”

ଡାକ୍ତର ଘୃଣାସହକାରେ ଉତ୍ତର କଲେ, “ମନୋଦୁଃଖ ! ଏ ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହାର କରନାହିଁ । ତୁମ ନିଜ ବିଷୟରେ ଏ ଶବ୍ଦ ପ୍ରୟୋଗ କରିବା ଅନୁଚିତ । ଯେଉଁମାନେ ନିଜର ଦେୟ ପରିଶୋଧ କରିବାକୁ ଅକ୍ଷମ ହୁଅନ୍ତି, ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ମନୋଦୁଃଖ କରିଥାନ୍ତି । ବହୁଭୋଜୀ ଲୋକ ମୋଟା ହୋଇଗଲେ ନିଜକୁ ଦୁଃଖୀ ମନେ କରିଥାଏ ।”

ଆବୋଜିନ୍ ଉତ୍ତର କଲେ, “ଡାକ୍ତର ସାହେବ ! ଆପଣ ନିଜକୁ ଭୁଲି ଯାଉଛନ୍ତି । ଆପଣଙ୍କର ଏଭଳି ଗ୍ରାସାର ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ……ହାତ ଉଠିପାରେ । ସେ କଥା ବୁଝିପାରୁଛନ୍ତି ?”

ଏହା କହିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆବୋଜିନ୍ ପକେଟ ଅଣ୍ଟାଳି ଦୁଇ ଖଣ୍ଡି ନୋଟ ବାହାର କରି ଟେବୁଲ୍ ଉପରକୁ ଫିଙ୍ଗିଦେଲେ ଓ ଥର ଥର କହିଲେ, “ଆପଣଙ୍କର ଫିସ୍ ନିଅନ୍ତୁ ।”

କିନ୍ତୁ ଡାକ୍ତର ନୋଟ ଦୁଇଟି ତଳକୁ ପକାଇ ଦେଇ କହିଲେ, “ମୋତେ ଟଙ୍କା ଯାଚିବାର ସାହସ କରନାହିଁ । ଟଙ୍କା ଦେଇ ଅପମାନର ପରିଶୋଧ କରାଯାଏ ନାହିଁ ।”

ଆବୋଜିନ୍ ଓ ଡାକ୍ତର ଦୁହେଁ ଉଠି ପରସ୍ପରର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଲେ; ଦୁହେଁ ମୁହଁରୁ କେବଳ ଅପମାନପୂର୍ବକ ଶ୍ଵା ବାହାରିଲା । ବୋଧହୁଏ ଏଥିପ୍ରସ୍ତୁ ସେମାନେ କେବେହେଲେ ଜୀବନରେ ସେପରି କୁଣ୍ଠା ବ୍ୟବହାର କରି ନଥିଲେ । ପ୍ରତ୍ୟେକର ଅନ୍ତରର ଦୁଃଖ ନିଜର ଅନ୍ତର୍ନିକା ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ଜାଗ୍ରତ ହୋଇ ଉଠିଥିଲା । ସେ ମନର ଦୁଃଖ ଭୋଗୁଥାଏ ସେ ଅଭିମାନ, କ୍ଷୋଧା, ନିର୍ଦ୍ଦୟ ହୋଇଯାଏ; ତାର ନ୍ୟାୟ ବିଚାର କରିବାର ଶକ୍ତି ରହେ ନାହିଁ ; ଅନ୍ୟର ଅବସ୍ଥା ବୁଝିବାକୁ ସେ ଅକ୍ଷମ ହୋଇପଡ଼େ । ଦୁଃଖ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ପରସ୍ପରର ନିକଟକୁ ନ ଆଣି ବରଂ ଦୂରକୁ ଠେଲିଦିଏ । ସମଦୁଃଖୀ ଲୋକେ ନ୍ୟାୟାନ୍ୟାୟ ବିଚାର କରିବାକୁ ଅକ୍ଷମ ହୋଇ ପଡ଼ନ୍ତି ।

ଡାକ୍ତର ଅଶନଶ୍ଵାସୀ ହୋଇ କହିଲେ, “ଦୟାକରି ମୋତେ ଘରକୁ ପଠାଇବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଦିଅ ।”

ଆବୋଜିନ୍ ଟିନିଟିନ୍ କରି ଘଣ୍ଟି ବଜାଇଲେ । କେହି ନ ଆସିବାରୁ ପୁଣି ଘଣ୍ଟି ବଜାଇଲେ । ତଥାପି କେହି ନ ଆସିବାରୁ ସେ ରାଗରେ ଘଣ୍ଟିଟାକୁ ତଳକୁ ଫିଙ୍ଗିଦେଲେ । ତଳେ କାପେଟ୍ ପଡ଼ିଥିବାରୁ ଘଣ୍ଟିର ଶବ୍ଦ ଶୁଣାଗଲା ନାହିଁ । ଏହି ସମୟରେ ଜଣେ ଚାକର ଆସିବାରୁ ଆବୋଜିନ୍ କହିଲେ, “ତୁମେ ସବୁ କୁଆଡ଼େ ଥିଲ ? ତୁ ଏଇକ୍ଷଣି କେଉଁଠି ଥିଲୁ ? ଯାଆ, ଏ ଭଦ୍ରଲୋକଙ୍କ ଯିବା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଗାଡ଼ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରିଦେ । ଆଉ ମୋ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଆଉ ଗୋଟାଏ ଗାଡ଼ ଠିକ୍ କର ।”

ଚାକର ଚାଲି ଯାଉଥିଲା । ତାକୁ ଅଟକାଇ ଆବୋଜିନ୍ ପୁଣି କହିଲେ, “କାଲି ଏ ଘରେ ଜଣେ ହେଲେ ବିଶ୍ଵାସଯୋଗ୍ୟ

ସ୍ଥାନ ନଥିବ । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବାହାର କରିଦେବ । ନୂଆ ଚାକର ରଖିବ । ଯା, ଶୁଅର, ଯାଆ !”

ଗାଡ଼କୁ ଅପେକ୍ଷା କରି ଆବୋଜିନ୍ ଓ ଡାକ୍ତର ଦୁହେଁଯାକ ଚୁପ୍ ହୋଇ ରହିଲେ । ଆବୋଜିନ୍‌ଙ୍କର ଚେହେରା ସ୍ବାଭାବିକ ଅବସ୍ଥାକୁ ଆସିଥିଲା । ସେ ଘର ଭିତରେ ଟହଲି ଟହଲି କଅଣ ଗୋଟାଏ ଚିନ୍ତା କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କର ରାଗ ଯେ ଦୂର ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ତାହା ନୁହେଁ; କିନ୍ତୁ ସେ ନିଜର ପ୍ରତିଦ୍ବନ୍ଦ୍ବୀ ଡାକ୍ତରଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ନ ଚାହିଁବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲେ । ଡାକ୍ତର ଟେବୁଲ୍ ଉପରେ ଗୋଟାଏ ହାତ ରଖି ଆବୋଜିନ୍‌ଙ୍କର ସ୍ବାବଭାବୀ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁଥିଲେ ।

ଡାକ୍ତର ଘରକୁ ଯିବା ପାଇଁ ଗାଡ଼ରେ ବସିଲେ; ମାତ୍ର ତାଙ୍କ ମୁହଁରେ ସେତେବେଳକୁ ଘୃଣା ଓ ବିରକ୍ତିର ଚିହ୍ନ ରହିଥାଏ । ରାତି ଆଡ଼ର ଅନ୍ଧକାରମୟ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ଚତୁର୍ଥୀ ତିଥିର ଚନ୍ଦ୍ର ପାହାଡ଼ ଉପରେ ଅସ୍ତ ହୋଇଯାଇଥିଲେ । ‘ମେଘଶୟମାନ ତାରା-ମାନଙ୍କ ପଛରେ ଧାଉଁଥିଲେ । କିଛି ସମୟ ପରେ ଆଉ ଖଣ୍ଡିଏ ଗାଡ଼ ଆସି ଡାକ୍ତରଙ୍କ ଗାଡ଼କୁ ଅତିକ୍ରମ କରିଗଲା । ଏଥିରେ ବସି ଆବୋଜିନ୍ ପ୍ରତିବାଦ କରିବାକୁ, ଆଡ଼ର କିଛି ବୋକାମି କରିବାକୁ ଚିନ୍ତା କରୁଥିଲେ ।

ଗାଡ଼ରେ ବସି ଯାଉଯାଉ ଡାକ୍ତର କିରିଲଭ୍ ନିଜର ଅସହାୟା ପତ୍ନୀ କଥା କିମ୍ବା ମୃତ ପୁଅ କଥା ଚିନ୍ତା କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ସେ ଭାବୁଥିଲେ ଆବୋଜିନ୍‌ଙ୍କ କଥା, ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ କଥା, ପାପ୍‌ଟାଣ୍ଟି କଥା, ତାଙ୍କ ଚାକରଙ୍କ କଥା । ସେ ଏ ସମସ୍ତଙ୍କୁ

ଘୃଣା କରୁଥିଲେ । ଶବ ଶବ ଶେଷକୁ ତାଙ୍କ ଗୁଡ଼ରେ ଯନ୍ତ୍ରଣା
ଅନୁଭୂତ ହେଲା । ଏମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଗୋଟାଏ ଅନ୍ୟାୟ ଘୃଣା ତାଙ୍କ
ମନରେ ବଦମୂଳ ହୋଇଗଲା ।

ସମୟ କ୍ରମେ କିରଲରୁ ନିଜର ଦୁଃଖ ଭୁଲିଯିବେ । କିନ୍ତୁ
ତାଙ୍କର ଆବୋଜିନ୍‌ଙ୍କ ପ୍ରତି ଏହି ଅନ୍ୟାୟ ମନୋଭାବ ଆଜୀବନ
ରହିଥିବ ।

ଦୁଇ ଜଣ ଭଦ୍ରଲୋକ ଶିକାର କରିବାକୁ ଯାଇଥିଲେ ।
 ଗୋଟିଏ ଗାଁ ପାଖରେ ସନ୍ଧ୍ୟା ହୋଇଯିବାରୁ ସେ ଦୁହେଁ ଗାଁ-
 ମୁଣ୍ଡରେ ଥିବା ଗୋଟିଏ ଘରେ ରାତିକ ପାଇଁ ବସ୍ତ୍ରାମ ନେଲେ ।
 ଘରଟି ଗ୍ରାମର ମୁଖିଆଙ୍କର । ଦୁହେଁଙ୍କ ଭିତରୁ ଜଣେ ହେଉଛନ୍ତି
 ପଶୁତାକ୍ରର ଆଇଭାନ୍ ଆଇଭାନର୍ ଓ ଅନ୍ୟ ଜଣକ ଗୋଟିଏ
 ହାଇସ୍କୁଲର ଜଣେ ଶିକ୍ଷକ; ନାମ ବର୍ଜିନ୍ । ପଶୁତାକ୍ରର ଗୋଟିଏ
 କ୍ଷତ୍ରପାଳନ କେନ୍ଦ୍ରରେ ରହୁଥିଲେ । କେନ୍ଦ୍ରଟି ସହରର ଆଖ-
 ପାଖରେ । ଟିକିଏ ପୁର୍ତ୍ତି କରିବା, ମନ ବଦଳାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ
 ସେ ଶିକାରକୁ ଯାଇଥିଲେ । ବର୍ଜିନ୍ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତି ଶୀତ ଋତୁରେ ସେ
 ଅଞ୍ଚଳକୁ ଯାଇ କିଛି ଦିନ କଟାଉଥିଲେ । ତେଣୁ ସେ ସେହି
 ଅଞ୍ଚଳରେ ଖୁବ୍ ପରିଚିତ ଥିଲେ ।

ଦୁହେଁଙ୍କ ଭିତରୁ କାହାରିକୁ ନିଦ ଆସୁ ନଥିଲା । ଆଇଭାନର୍ ବୁଦ୍ଧ
 ହୋଇଯାଇଥିଲେ; ତାଙ୍କର ଲମ୍ବ ଦାଢ଼ି ଛୁଟିତଳକୁ ଲମ୍ବିଥିଲା ।
 ଦେହଟି ଉଚ୍ଚ, କିନ୍ତୁ କ୍ଷୀଣ । ସେ ଘର ବାରଣ୍ଡାରେ ଜଳ ଆଲୁଅରେ
 ବସି ହୁକାରେ ଧୁଆଁ ପିଉଥିଲେ । ବର୍ଜିନ୍ ଅନ୍ଧାର ଘରେ ବଛଣା
 ଉପରେ ପଡ଼ି ରହିଥିଲେ ।

ଦୁହେଁଯାକ ଗପ କରି ସମୟ କଟାଉଥିଲେ । ଗାଁ ମୁଖିଆଙ୍କ ଘାଁଙ୍କ ବିଷୟ ପଡ଼ିଲା । ସେ ଖୁବ୍ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟବଶ ଓ ବୁଦ୍ଧିମତ୍ତା; କିନ୍ତୁ ଜୀବନରେ କେବେ ଗାଁ ବାହାର ଦେଖି ନାହାନ୍ତି । ସହର କି ରେଳଗାଡ଼ି କେବେ ତାଙ୍କ ଆଖିରେ ପଡ଼ି ନାହିଁ । ଗଲା ଦଶବର୍ଷ ହେଲା ସେ ଚୁଲିମୁଣ୍ଡ ଗୁଡ଼ି ଅନ୍ୟ କୁଆଡ଼େ ଯାଇ ନାହାନ୍ତି । ଖୁବ୍ ବେଶି ହେଲେ କେବେ କେବେ ଗୁଡ଼ିରେ ଟିକିଏ ଗାଁ ଭିତରେ ବୁଲି ଆସନ୍ତି ।

ବର୍ଜିନ୍ କହିଲେ, “ଏଥିରେ ସେତେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର କଥା କିଛି ନାହିଁ । ହଜାର ହଜାର ସେଭଳି ଲୋକ ଅଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରକୃତି ହେଉଛି ଯୋଗୀ-ରୁଷିକ ପ୍ରକୃତି ପରି । ଗେଣ୍ଡା ବା କଇଁଚ ଯେପରି ଟିକିଏ କିଛି ଦେଖିଲାମାତ୍ରେ ନିଜ ଖୋଳ ଭିତରେ ଲୁଚିଯାନ୍ତି, ସେମାନେ ସେହିପରି ନିଜକୁ ନିଜ ଖୋଳ ଭିତରେ ଲୁଚାଇ ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି । ଆମର ପ୍ରାୟସ୍ତୁଷମାନେ ସମାଜ-ଗଠନ ପ୍ରଣାଳୀ ନିର୍ଜନ ଚନ୍ଦ୍ରରେ ଏକାକୀ ବାସ କରୁଥିଲେ ବୋଧହୁଏ ଏମାନଙ୍କର ସେହି ଆଦମ ଜୀବନର ପ୍ରକୃତି ଏହି ଆକାରରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥାଏ । କିମ୍ବା ଏମାନେ ମନୁଷ୍ୟ ଜାତି ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ଭିନ୍ନ ଶ୍ରେଣୀ ହୋଇପାରନ୍ତି । ମୁଁ ଏ ବିଦ୍ୟାରେ ପ୍ରଶଂସା ନୁହେଁ; ଏଭଳି ପ୍ରଶ୍ନର ସମାଧାନ କରିବାକୁ ଯିବା ମୋ ପକ୍ଷରେ ଉଚିତ ହେବ ନାହିଁ । ମୋର ଏତିକି ମାତ୍ର କହିବାର କଥା, ଗ୍ରାମର ମୁଖିଆଙ୍କ ଘାଁ ମାଗ୍ରାଙ୍କ ଭଳି ଲୋକ ଜଗତରେ ବିରଳ ନୁହନ୍ତି । ଅନ୍ୟ କାହା କଥା କହିବା ଦରକାର ନାହିଁ । ଏଇ ମାତ୍ରେ ଦୁଇମାସ ତଳେ ଆମ ସହରରେ ମୋର ଜଣେ ସହକର୍ମୀଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଗଲା । ତାଙ୍କର ନାମ ହେଉଛି ବେଲିକଉଁ । ସେ ଆମ

ସ୍କୁଲରେ ଗ୍ରୀକ୍ ଭାଷା ଶିକ୍ଷା ଦେଉଥିଲେ । ଆପଣ ତାଙ୍କର ନାମ ନିଶ୍ଚୟ ଶୁଣିଥିବେ । ତାଙ୍କର କେତୋଟି ଗୁଣ ସକାଶେ ସେ ସୁପରିଚିତ ଥିଲେ । ପାଗ ଯେତେ ଭଲ ଥିଲେହେଁ ସେ ଖଣ୍ଡିଏ ଛତା ନ ଧରି ବାହାରକୁ ଯାଉ ନଥିଲେ । ଯୋଡ଼ିଏ ଯୋତା ଉପରେ ଆଉ ଯୋଡ଼ିଏ ଯୋତା ଖରା ବର୍ଷା ଶୀତ ସବୁଦିନେ ପିନ୍ଧୁଥିଲେ; ଦେହରେ ତୁଳାଦିଆ କୋଟ୍ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କୋଟ୍ କେବେ ଦେଉ ନଥିଲେ । ସେ ଛତାଟିକୁ ଗୋଟିଏ ଖୋଲ ଭିତରେ ରଖୁଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଘଣ୍ଟା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଖୋଲ ଥିଲା; ପେନ୍‌ସିଲ କାଟିବାକୁ ହେଲେ ତାଙ୍କୁ ପକେଟରୁ ଖୋଲ ସହିତ ଛୁଷ ବାହାର କରିବାକୁ ହେଉଥିଲା । ତାଙ୍କ କୋଟ୍‌ର କଲର ଓଲଟି ରହି ତାଙ୍କ ମୁହଁର ଅଧକରୁ ବେଶି ଘୋଡ଼ାଇ ପକାଉଥିଲା । ତେଣୁ ତାଙ୍କର ମୁହଁ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଖୋଲ ଭିତରେ ଥିଲା ବୋଲି କୁହାଯାଇପାରେ । ଆଖିରେ ସେ କଳା ଚଷମା ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲେ । କୋଟ୍ ତଳେ ପଶମର ଜାମା ପିନ୍ଧୁଥିଲେ ଓ କାନକୁ ତୁଳାରେ ବନ୍ଦ ରଖୁଥିଲେ । କେବେ ଗାଡ଼ିରେ ଗଲେ, ସେ ଗାଡ଼ିକୁ ସବୁଆଡ଼ୁ ବନ୍ଦ କରି ବସୁଥିଲେ । ସ୍କୁଲଟଃ ସେ ସର୍ବଦା ନିଜକୁ ଗୋଟାଏ ଖୋଲରେ ଆବରଣ କରି ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟିତ ଥିଲେ । ବାହାରର କୌଣସି ପ୍ରକାର ପ୍ରସାଦ ଯେପରି ତାଙ୍କ ଉପରେ ଆଦୌ ନ ପଡ଼େ ସେଥିପ୍ରତି ତାଙ୍କର ଗାଈର ଦୃଷ୍ଟି ଥିଲା । ବାସ୍ତବ ଜୀବନ ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ଏକାନ୍ତ ଭାବ ଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ସମାଜ ଓ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ସେ ଦୃଶ୍ୟ କରୁଥିଲେ ଓ ଅଗାଧର ପ୍ରଶଂସା କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଛତା ଯୋତା ଯେଉଁପରି ତାଙ୍କୁ ବାସ୍ତବ ଜୀବନଠାରୁ ଅଲଗା କରି ରଖିଥିଲା, ସେ ପଡ଼ାଉଥିବା ମୃତ ଭାଷା ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ସାମାଜିକ ଜୀବନଠାରୁ ଅଲଗା କରି ରଖିଥିଲା ।

ସେ ପଡ଼ାଇଲବେଳେ ଆନନ୍ଦରେ ବହୁଳ ହୋଇ କହୁଥିଲେ;
‘ଆଃ, ଗ୍ରୀକ୍, ଭାଷା, କି ସୁନ୍ଦର ! ଏହାର ସ୍ୱରମାଧୁର୍ୟ୍ୟ କି
ଅପୂର୍ବ !’

ବେଳିକଉଁ ଦେହକୁ ଯେପରି ଗୋଟାଏ ଖୋଳ ଭିତରେ
ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲେ, ମନଟାକୁ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଗୋଟାଏ
ଖୋଳ ଭିତରେ ଆବଦ୍ଧ କରି ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲେ । ଯେଉଁ
ସରକାରୀ ଆଦେଶପତ୍ରରେ ବା ସମ୍ବାଦପତ୍ରର ଯେଉଁ ପ୍ରବନ୍ଧରେ
କୌଣସି କଥା ନିଷେଧ କରାଯାଇଥାଏ, ତାକୁ ସେ ଭଲରୂପେ
ବୁଝି ପାରୁଥିଲେ । ଆଉ ସ୍କୁଲ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ଆଦେଶ ଦେଲେ—ରାତି
ନଅଟା ପରେ ସ୍କୁଲର ଛାତ୍ରମାନେ ରାସ୍ତାରେ ବୁଲିବା ନିଷିଦ୍ଧ
କରାଗଲା । ଆଉ ଥରେ ଗୋଟାଏ ସମ୍ବାଦପତ୍ରରେ ଯୌନମିଳନର
ନିନ୍ଦା କରାଯାଇଥିଲା । ଏସବୁ ବୁଝିବାରେ ତାଙ୍କର ଲବ ମାତ୍ର କଷ୍ଟ
ନଥିଲା । କିନ୍ତୁ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଅନୁମତି ଦିଆଗଲେ
କିମ୍ବା କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଦୁଷଣୀୟ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ନ ଗଲେ
ତାହାକୁ ସେ ସନ୍ଦେହପୂର୍ଣ୍ଣ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖୁଥିଲେ; କାରଣ ଏପରି
ସ୍ଥଳେ ଅନେକ କଥା ଅକୁହା ରହିଯାଏ; ଅସ୍ପଷ୍ଟ ରହିଯାଏ ।
ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ, ଗୋଟିଏ ନାଟ୍ୟ ପରିଷଦ ବା ପାଠକସଭା ବା
ଗୋଟିଏ ହୋଟେଲ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ଅନୁମତି ଦିଆଗଲେ ସେ
ସଦଗ୍ରହ ଭାବରେ ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ କହୁଥିଲେ, “ଏପରି ଏକ ଅନୁଷ୍ଠାନ
ନିଷ୍ପେୟ ଭଲ; କିନ୍ତୁ ଶିଶୁରଙ୍କ କୃପାରୁ ଏଥିରେ କିଛି ଅମଙ୍ଗଳ
ପୃଷ୍ଠି ନ ହେଉ ।”

କୌଣସି ନିୟମର ସାମାନ୍ୟ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ବା ଲଙ୍ଘନ ଦେଖିଲେ
ସେ ନିତାନ୍ତ କ୍ଷୁବ୍ଧ ହେଉଥିଲେ । ଏପରିକି ସେହି ନିୟମ ସହିତ
ତାଙ୍କର କିଛି ମାତ୍ର ସମ୍ପର୍କ ନଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ସେ ଦୁଃଖିତ ନହୋଇ

ରହି ପାରୁନଥିଲେ । ଯଦି ତାଙ୍କର କୌଣସି ସହକର୍ମୀ ପ୍ରାର୍ଥନା ସଭାରେ ଯୋଗ ଦେବାରେ ଟିକିଏ ବିଳମ୍ବ କରୁଥିଲେ କିମ୍ବା କୌଣସି ଛୁଟି କାହାର ପ୍ରତି ଅସମ୍ମାନ କଲେ, ତେବେ ସେ ଅସ୍ଥିର ହୋଇ ପଡ଼ୁଥିଲେ ଏବଂ ବାରମ୍ବାର କହୁଥିଲେ, “ମୁଁ ଜାଣେ ଏହାର ପରିଣାମ ଭଲ ହେବ ନାହିଁ ।” ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କ ସଭାରେ ସେ ଏତେ ସଚର୍ଚ୍ଚତା, ଏତେ ସନ୍ଦେହ, ଏତେ ଆଶଙ୍କା ଓ ଏତେ ଅଭିମତ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲେ ଯେ ଆନ୍ଦୋଳନେ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଅନୁଭବ କରୁଥିଲୁ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ସେ କହୁଥିଲେ, “ଆଜିକାଲି ବାଳକ ସ୍କୁଲ କଅଣ, ବାଳିକା ସ୍କୁଲ କଅଣ—ସବୁ ସ୍କୁଲର ଛୁଟିଛୁଟିମାନେ ଯେପରି ବ୍ୟବହାର ଦେଖାଉଅଛନ୍ତି, ତାହା ନିତାନ୍ତ ଲଜ୍ଜାଜନକ । କ୍ଲାସ୍‌ରେ ସେମାନେ ଶ୍ୱାସଣ ଗୋଳମାଳ କରୁଛନ୍ତି । ଶିକ୍ଷାବିଭାଗୀୟ କର୍ତ୍ତାମାନେ ଏହା ଶୁଣିଲେ କଅଣ ହେବ ? ଶିଶୁରଙ୍କ କୃପାରୁ କିଛି ଅମଙ୍ଗଳ ନ ଘଟୁ । ଦ୍ୱିତୀୟ ଶ୍ରେଣୀର ପ୍ରେସୋର୍ ଓ ଚତୁର୍ଥ ଶ୍ରେଣୀର ଏଗୋରାଭ୍ ଏ ଦୁଇଜଣଙ୍କୁ ସ୍କୁଲରୁ ବାହାର କରିଦେଲେ ଅବଶ୍ୟା ଭଲ ହେବ ନାହିଁ କି ?” ତାଙ୍କ କଥାର ଭଙ୍ଗୀ, ତାଙ୍କ କଳା ଚଷମା, ତାଙ୍କ ମୁହଁ ଏସବୁ ଆମ୍ଭ ମାନଙ୍କୁ ଏପରି ତାଙ୍କର ବଶୀଭୂତ କରିଦିଏ ଯେ ଶେଷରେ ଆମେ ତାଙ୍କ କଥାକୁ ମାନି ନେଉଥିଲୁ । ତାଙ୍କର କଥା ଅନୁସାରେ ପ୍ରେସୋର୍ ଓ ଏଗୋରାଭ୍‌ଙ୍କୁ ଆଚରଣ ପାଇଁ କମ୍ ନମ୍ବର ଦେଲେ; ଶେଷରେ ସେ ଦୁହେଁଙ୍କୁ ସ୍କୁଲରୁ ବାହାର କରିଦେଲୁ । ସହକର୍ମୀ-ମାନଙ୍କ ଘରକୁ ଯିବା ବେଳିକଭ୍‌ଙ୍କର ଗୋଟାଏ ସ୍ୱପ୍ନବ ଥିଲା । ସେ କୌଣସି ସହକର୍ମୀ ଘରରୁ ଗଲେ ଖାଲି ବସି ରହି ଚାରିଆଡ଼କୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁଥିଲେ; କିଛି କହୁ ନ ଥିଲେ । ଏହିପରି ପ୍ରାୟ ଦଶାଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମାରବରେ ବସି ରହିବା ପରେ ଉଠି ଚାଲି

ଯାଉଥିଲେ । ସେ କହୁଥିଲେ, ଏପରି ଯିବାଦ୍ୱାରା ସେ ସହକର୍ମୀ-ମାନଙ୍କ ସହିତ ବରୁଣପୂର୍ଣ୍ଣ ସମ୍ପର୍କ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି । ସେ କାହାର ଦରକୁ ଯାଇ ଆନନ୍ଦ ପାଉଥିଲେ ବୋଲି କହି ହେବ ନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ସେ ଏହାକୁ ତାଙ୍କର ଏକ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବୋଲି ମନେ କରୁଥିଲେ । ଆମେ ଶିକ୍ଷକମାନେ ତାଙ୍କୁ ଭୟ କରୁଥିଲୁ; ଏପରିକି ଆମର ହେଡ଼ମାଷ୍ଟର ମଧ୍ୟ ମନେ ମନେ ତାଙ୍କୁ ଭୟ କରୁଥିଲେ । ମୋତେ ଗୋଟାଏ କଥା ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଲାଗେ । ଆମେ ଶିକ୍ଷକମାନେ ଭୂର୍ଗନେଇ ପ୍ରଭୁତ୍ୱ ଆଦର୍ଶରେ ଗଢ଼ା । ତଥାପି ଏହି ବିଚିତ୍ର ଛତା-ଯୋତାଧାରା ବେଲକଉଁ କିପରି ପନ୍ଦରବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମମାନଙ୍କୁ ଆଙ୍ଗୁଳି ଅଗରେ ନଈର ପାରିଥିଲେ ? ଖାଲି ସ୍କୁଲ ନୁହେଁ, ସମଗ୍ର ସହରଟା ତାଙ୍କ ହୃଦୟରେ ଚାଲୁଥିଲା । ଆମର ମହିଳାମାନେ ଶନିବାର ରାତିରେ ଥିଏଟର କରୁଥିଲେ । ବେଲକଉଁ କାଳେ ଜାଣିପାରିବେ, ଏହି ଭୟରେ ସେମାନେ ଥିଏଟର ବନ୍ଦକରି ଦେଇଥିଲେ । ପାଦ୍ରୀ-ମାନେ ଭୟରେ ତାଙ୍କ ଆଗରେ ମାଂସ ଖାଉ ନଥିଲେ କି ତାସ ଖେଳୁନଥିଲେ । ତାଙ୍କଭଳି କେତେକଙ୍କ ପ୍ରଭାବରେ ପଡ଼ି ସହରର ଅନେକ ଲୋକ ପ୍ରତ୍ୟେକ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଭୟର କାରଣ ଦେଖୁଥିଲେ । ସେମାନେ ବଡ଼ପାଟିରେ କଥା କହିବାକୁ, କାହା ପାଖକୁ ଚାଲି ଲେଖିବାକୁ, କାହା ସଙ୍ଗେ ବସୁତା କରିବାକୁ, ଦରିଦ୍ରକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ, ଏପରିକି ନରକରକୁ ଅକ୍ଷର ଶିକ୍ଷା ଦେବାକୁ ମଧ୍ୟ ଭୟ କରୁଥିଲେ ।”

ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କହିସାରି ବର୍ଜିନ୍ ଟିକିଏ କାଣି ଗଲା ସଫା କଲେ । ଆଉଥରେ ଧୂଆଁ ପିଇ, ଥରେ ଆକାଶର ଚନ୍ଦ୍ରକୁ ଚାହିଁ ଗୁଣି ଧୀରେ ଧୀରେ କହିଲେ—

“ହଁ, ଆମେ ଶିକ୍ଷକଶ୍ରେଣୀ ବେଶ୍ ଶିକ୍ଷିତ, ବୁଦ୍ଧିମାନ; ଭୂର୍ଗନେତ୍, ବକ୍ତ୍ରେ ପ୍ରଭୃତିଙ୍କ ବନ୍ଧି ପଡ଼ିଛୁ । ତଥାପି ଆମେ ତାଙ୍କ କଥାକୁ ମାନି ନେଉଥିଲୁ । ବେଳିକଭ୍ ଓ ମୁଁ ଗୋଟିଏ ଘରେ ରହୁଥିଲୁ ; ଏକା ମହଲରେ । ତାଙ୍କ କୋଠରୀର ଦ୍ଵାର ଓ ମୋ କୋଠରୀର ଦ୍ଵାର ମୁହଁମୁହଁ ରହୁଥିଲା । ଅନେକ ସମୟରେ ଆମ ଦୁହେଁଙ୍କର ଦେଖା ହେଉଥିଲା । ତାଙ୍କର ଗାର୍ଡ଼ସ୍ତ୍ରୀ ଜୀବନ ବିଷୟରେ ମୋର ଗୋଟାଏ ପ୍ଳଷ୍ଟ ଧାରଣା ହୋଇଥିଲା । ବାହାରେ ଯେପରି, ଘରେ ମଧ୍ୟ ସେ ଠିକ୍ ସେହିପରି ଥିଲେ । ଘରର ଝରକା, କବାଟ, ଜଞ୍ଜିର ପ୍ରଭୃତିର ସ୍ଥାନ ଓ ବ୍ୟବହାରର ସମସ୍ତ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଥିଲା । କେତେଗୁଡ଼ିଏ ନିଷେଧକୁ ସେ ଅକ୍ଷରେ ଅକ୍ଷରେ ମାନୁଥିଲେ । ଭଗବାନଙ୍କ କୃପାରୁ କିଛି ଅମଙ୍ଗଳ ନ ଘଟୁ—ଏଇ ଥିଲା ତାଙ୍କର ଆଦର୍ଶ । ଲେଖି ପଦ୍ ବେଳେ ଶୁଣିବା ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉପବାସ କରିବା ବିଧି, ଅନ୍ତତଃ ଏ ସମୟରେ ମାଂସ ଖାଇବା ନିଷିଦ୍ଧ । ବେଲିକଭ୍ ମାଂସ ନ ଖାଇ ମାଛଭଜା ଖାଉଥିଲେ । ଅବଶ୍ୟ ମାଛ ଖାଇବାଟା ଉପବାସ ନୁହେଁ; କିନ୍ତୁ କେହି କହିବେ ନାହିଁ ଯେ ବେଲିକଭ୍ ଲେଖି ପଦ୍ରେ ମାଂସ ଖାଆନ୍ତି । ଲେକେ କାଳେ କଅଣ ଭାବିବେ, ସେଥିପାଇଁ ସେ ଶୁକରାଣୀ ନରଖି ଜଣେ ଶୁକର ରଖିଥିଲେ । ଶୁକରଟି ପ୍ରାୟ ଷାଠିଏ ବର୍ଷର ଜଣେ ବୃଦ୍ଧ ଲୋକ । ରୋଗଦ୍ଵା କରିବା ତାର ପ୍ରଧାନ କାର୍ଯ୍ୟ ଥିଲା ; କିନ୍ତୁ ବୁଢ଼ାର ମଦ ପିଇବା ଅଭ୍ୟାସ ଥିଲା । ସାଧାରଣତଃ ସେ ବାହାରେ କବାଟ ପାଖେ ହାତ ଯୋଡ଼ି ଛୁଡ଼ା ହୋଇଥିବାର ଦେଖାଯାଏ ।

ବେଲିକଭ୍ଙ୍କର ପ୍ରେଟ ଶୋଇବା ଘରଟି ଗୋଟିଏ ବାକ୍ସଭଳି ବୋଧହୁଏ । ଖଟ ଉପରେ ଗୋଟିଏ ଶୁଦ୍ଧ ଆ ଝୁଲୁଥାଏ । ଶୋଇବା ପୂର୍ବରୁ ସେ ବରାବର ଶୁଦ୍ଧରଟିରେ ମୁଣ୍ଡକୁ ଘୋଡ଼ାଉଥିଲେ ।

ଘର ଯେତେ ଗରମ ହେଲେ ମଧ୍ୟ କବାଟ ଝରକା ସବୁ ବନ୍ଦ ରହୁଥିଲା ।

କମ୍ବଳ ଭିତରେ ଶୋଇଥିଲା ବେଳେ ତାଙ୍କର ଦେହ ଥରୁଥାଏ । ସବୁବେଳେ ତାଙ୍କର ଭୟ, କାଳେ କିଛି ଅମଙ୍ଗଳ ଘଟିବ; ଚାକରଟା ତାଙ୍କୁ କାଳେ ମାରିଦେବ, ଶ୍ଵେତମାନେ କାଳେ ଘରେ ପଶିଯିବେ । ନିଦରେ ମଧ୍ୟ ସେ ଏହିପରି ଶ୍ଵାସଣ ସ୍ଵପ୍ନ ଦେଖୁଥିଲେ ।

ସକାଳବେଳା ଆମେ ଦୁହେଁ ଏକ ସଙ୍ଗରେ ସ୍କୁଲକୁ ଯାଉଥିଲୁ । ସହଜେ ସେ କ୍ଷୀଣ ଶରୀର ଓ ତାଙ୍କର ମୁହଁ ବରଷ । ସ୍କୁଲର ଛାତ୍ରମାନଙ୍କର ଗହଳକୁ ସେ ଯେ ଭୟ ଓ ଦୃଶା କରୁଥିଲେ, ସେ କଥା ମୁଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଜାଣିପାରୁଥିଲି । ତାଙ୍କର ସ୍ଵଭାବ କୌଣସି ରକ୍ଷର ସ୍ଵଭାବ ପରି ନିର୍ଲିପ୍ତ ଥିଲା । ମୋ ପାଥରେ ଚାଲିବାଟା ତାଙ୍କୁ ଅରୁଚକର ଲାଗୁଥିଲା । ନିଜ ହୃଦୟର ବ୍ୟଥାର କାରଣ ଜଣାଇଦେବା ପାଇଁ ସେ ମୋତେ କହନ୍ତି—ସ୍କୁଲର ପିଲାମାନେ କ୍ଲାସରେ ଭୟଙ୍କର ଗୋଳମାଳ କରୁଛନ୍ତି । ବଡ଼ ଲଜ୍ଜା ଓ ଦୁଃଖର ବିଷୟ ।”

ବର୍ଜିନ୍ ପୁଣି କହିବାକୁ ଲାଗିଲେ, “ବୁଝିଲେ ଆଇସ୍‌ବର୍ ! ଏଇ ଅଭୂତ ଲୋକଟି—ଗ୍ରୀକ୍‌ସାର ଶିକ୍ଷକ, ରକ୍ଷି-ସ୍ଵଭାବର ବେଲିକର ଥରେ ବିଷା ହେବାକୁ ବସିଥିଲେ ।”

ଆଇସ୍‌ବର୍ ଆଇସ୍‌ବର୍ ଘର ଭିତର ଆଡ଼କୁ ମୁହଁ ବୁଲାଇ କହିଲେ, “କଅଣ ସତ କହୁଛ, ନା ଥଟ୍ଟା ?”

ବର୍ଜିନ୍ ଉତ୍ତର କଲେ, “ହଁ, ପୂର୍ବ ସତ କଥା । କଥାଟା ଶୁଣାସ କି ହେଉ ନଥିବ; କିନ୍ତୁ ସେ ବିବାହ କରିବାକୁ

ଯାଉଥିଲେ । କୋଣ୍ଡାଲେଙ୍କୋ ନାମରେ ଜଣେ ନୂଆ ଶିକ୍ଷକ ଆମ ସ୍କୁଲକୁ ଆସିଥିଲେ । ଇତିହାସ ଓ ଭୂଗୋଳର ଶିକ୍ଷକରୂପେ ସେ ନିୟୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଘର ଇଉନ୍ଦେନ୍ଦରେ । ସାଥରେ ସେ ତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଭଉଁଆକୁ ନେଇ ଆସିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ନାମ ଭେରାଆ । କୋଣ୍ଡାଲେଙ୍କୋ ଯୁବକ । ତାଙ୍କର ଶରୀର ଉନ୍ନତ କୁହ-ବର୍ଣ୍ଣ, ମୁଖ ସୁନ୍ଦର ଓ ସ୍ଵର ଗନ୍ଧୀର । ଭେରାଆଙ୍କର ବୟସ ପ୍ରାୟ ତରିଶି ବର୍ଷ । ସେ ମଧ୍ୟ ଉଚ୍ଚ ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଭ୍ରୂଲତା ଗାଡ଼ କୃଷ୍ଣ-ବର୍ଣ୍ଣ, ଗଣ୍ଡଦେଶ ରକ୍ତମ । ଆମୋଦ-ପ୍ରମୋଦ ଓ ସଙ୍ଗୀତ ଚର୍ଚ୍ଚାରେ ତାଙ୍କର ବିଶେଷ ଆଦର ଥିଲା । ପ୍ରାୟ ସବୁବେଳେ ସେ କୌଣସି ନା କୌଣସି ଇଉନ୍ଦେନ୍ଦେଶୀୟ ସଙ୍ଗୀତ ଗାଉଥିଲେ । ସାମାନ୍ୟ କାରଣରେ ଉଚ୍ଚ ସ୍ଵରରେ ‘ହା-ହା-ହା’ କହି ହସିବା ତାଙ୍କର ପ୍ରକୃତ ଥିଲା ।

ମୋର ଠିକ୍ ମନେପଡ଼ୁଛି, ଆମ ହେଡ଼ ମାଷ୍ଟରଙ୍କୁ ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନା କରିବା ପାଇଁ ଗୋଟାଏ ବନ୍ଧୁ ମିଳନ ହୋଇଥିଲା । ସେହିଠାରେ ଆମେ ପ୍ରଥମେ ସେ ଭାଇ-ଭଉଣୀଙ୍କୁ ଦେଖିଥିଲୁ । ଏହି ସଭାରେ ଯୋଗ ଦେବା ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଗୋଟାଏ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ସଭାରେ ସମସ୍ତେ ଗନ୍ଧୀର ଓ ବିଧିବିଧାନ ଅନୁସାରେ ସଭାକାର୍ଯ୍ୟ ଚାଲିଥିଲା । ଏହି ଗାନ୍ଧୀର୍ଯ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିବେଶ ମଧ୍ୟରେ ହଠାତ୍ ଜଣେ ରମଣୀ ଅଶ୍ରୁରେ ହାତ ଦେଇ ଗୀତ ଗାଇ ଗାଇ ଦେଖାଦେଲେ । ତାଙ୍କ ମୁହଁରୁ ହସ ଉଠୁଳି ପଡ଼ୁଥିଲା । ସେ ଗୋଟାକ ପରେ ଗୋଟାଏ ଗୀତ ଗାଇ ନାଚିବାରେ ଲାଗିଗଲେ । ଆମେମାନେ ସମସ୍ତେ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇଗଲୁ । ଏପରିକି ଗାନ୍ଧୀର୍ଯ୍ୟର ଅବତାରରୂପୀ ବେଲକଭ୍ ମଧ୍ୟ ସେହି ଗୀତରେ ମୁଗ୍ଧ ନ ହୋଇ ରହିପାରିଲେ ନାହିଁ । ସେ ଏହି ମହିଳାଙ୍କ ପାଖ ତଉଳିରେ ବସି ହସ ହସ ମୁଖରେ କହିଲେ,

‘ଇଉହେନ୍‌ର ଶ୍ରୀ ଶୁଣି ମୋର ମନେହେଲ ଏହାର ମାଧୁରୀ,
ଏହାର ହୃଦୟଗ୍ରାସୀ ସ୍ଵର ପ୍ରାଚୀନ ଗ୍ରୀକ୍ ଶ୍ରୀଠାରୁ ଉଣା ନୁହେଁ ।’

ଭେରିଆ ନଜର ପ୍ରଶଂସାରେ ଗର୍ବ ଅନୁଭବ କରି ଆତ୍ମ-
ପରିଚୟ ଦେଇ କହିଲେ, “ଆମର ବହୁତ ଜମି ଅଛି । ମାଆ
ଶମାର ଘରେ ରହନ୍ତି । ବଗିଚାରେ ଯେପରି ଫଳ ଫୁଲ ହୁଏ, ଅନ୍ୟ
କେଉଁଠି ସେପରି ହୁଏ ନାହିଁ । ଆମ ତରଭୁଜରେ ନାଲି ଲଙ୍କା
ଓ ବାଇଗଣ ଦେଇ ଶୁଖିଲେ ଭାରି ଭଲ ଲାଗେ ।”

ଆମେମାନେ ପାଖରେ ବସି ଶୁଣୁଥାଉଁ । ସମସ୍ତଙ୍କ ମନରେ
ଗୋଟିଏ ଚିନ୍ତା ଆସିଲା— ବେଲିକଉଁ ଓ ଭେରିଆଙ୍କର ବିବାହ !

ହେଡ଼ମାଷ୍ଟରଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ମୋ କାନରେ ଚୁପ୍ ଚୁପ୍ କରି କହିଲେ,
‘ଏ ଦୁଇଜଣଙ୍କର ବିବାହ ହେଲେ ଭଲ ହୁଅନ୍ତା ।’

ଆଜିଯାକେ କେହି କେବେହେଲେ କହୁ ନଥିଲେ ଯେ
ବେଲିକଉଁ ଅବିବାହିତ । ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କେହି ଏ କଥା ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି
ଦେଇ ନଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଜୀବନର ଏଭଳି ଏକ ପ୍ରଧାନ ଘଟଣା ପ୍ରତି
କାହାର ଲକ୍ଷ୍ୟ ନଥିଲା କିପରି ? ତାଙ୍କର ନାଶଜାତି ବିଷୟରେ
ଧାରଣା କଅଣ ? ବିବାହ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ତାଙ୍କର ନିଜ ମତ କଅଣ ?
ଏସବୁ ପ୍ରଶ୍ନ କେବେ କାହାର ମନରେ ଉଦ୍ଭବ ହୋଇ ନଥିଲା ।
ବୋଧହୁଏ ଆମେମାନେ ଧରିନେଇଥିଲୁ ଯେ, ଯେଉଁ ଲୋକ ବର୍ଷ-
ତମାମ ଛଟା ଧରି ଚାଲେ, ପାଦରେ ଡବଲ ଯୋଡ଼ା ପିନ୍ଧେ, ଚାନ୍ଦିଆ
ଟାଣି ଶୁଏ, ସେ ପ୍ରେମପଥରେ ପାଦ ଦେବା ଭଲ ଲୋକ ହୋଇ
ନପାରେ ।

ହେଡ଼ମାଷ୍ଟରଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ମୋତେ କହିଲେ, ‘ମନ୍ଦ ନୁହେଁ ।
ବେଲିକଭ୍‌ଙ୍କର ବୟସ ହେଲାଣି ଚାଲିଗଲା ବେଶି । ଭେରିଆର
ବୟସ ପ୍ରାୟ ତିରିଶ । ବିବାହ ପାଇଁ କେହି ରାଜି ନ ହେବେ
କାହିଁକି ?’

ଗ୍ରେଟିଆ ସହରରେ ମନର ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆଣିବାପାଇଁ କେହି
କେହି ନିତାନ୍ତ ଅନାବଶ୍ୟକ, ନିତାନ୍ତ ଅସମ୍ଭବ କାର୍ଯ୍ୟ କରି
ପକାଇଥାନ୍ତି । ସେଥିର କାରଣ ହେଉଛି, ଯାହା କରିବା ଉଚିତ,
ସେମାନେ ତାହା କେବେ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଏବେ ଯେ ଆମେ
ବେଲିକଭ୍‌ଙ୍କର ବିବାହ ପାଇଁ ଏତେ ଚିନ୍ତିତ ହୋଇପଡ଼ିଲୁ, ତାର
କାରଣ କ’ଣ ? ଟିକିଏ ମନର ପରିବର୍ତ୍ତନ ଛଡ଼ା ଆଉ କ’ଣ ?
ଯେଉଁମାନଙ୍କର ସ୍କୁଲ ସହିତ ଟିକିଏ ହେଲେ ସମ୍ବନ୍ଧ ଥିଲା—ଯଥା,
ହେଡ଼ମାଷ୍ଟରଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ, ଇନସ୍ପେକ୍ଟରଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକେ
—ସମସ୍ତେ ଆଗ୍ରହୀ ହୋଇଉଠିଲେ । ସତେ ଅବା ସେମାନେ
ଜୀବନରେ ଗୋଟାଏ କିଛି ନୂଆ କଥା ପାଇଛନ୍ତି । ଦିନେ
ହେଡ଼ମାଷ୍ଟରଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଥିଏଟରରେ ତିନିଟି ସ୍ଥାନ ରିଜର୍ଭ କରି
ବେଲିକଭ୍ ଓ ଭେରିଆଙ୍କୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରିନେଲେ । ଆମେ ଦେଖିଲୁ,
ଭେରିଆ ବସି ଗୋଟାଏ ପଞ୍ଜାରେ ବସ୍ତ୍ର ହେଉଛନ୍ତି; ତାଙ୍କ ମୁହଁ
ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ, ହସହସ । ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଲାଗି ବସିଛନ୍ତି ବେଲିକଭ୍ ।
ମୁଣ୍ଡ ତଳକୁ କରି ଜାକିଜୁକି ହୋଇ ସେ ଯେପରି ବସିଥିଲେ,
ସେଥିରୁ ମନେ ହେବ ଯେ କେହି ତାଙ୍କୁ ଟେକିଆଣି ସେଠାରେ
ରଖିଦେଇଛି । ମୁଁ ଗୋଟାଏ ବନ୍ଧୁ ମିଳନର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥିଲି ।
ମହିଳାମାନଙ୍କ ଅନୁରୋଧରେ ମୁଁ ବେଲିକଭ୍ ଓ ଭେରିଆଙ୍କୁ
ସେଠାକୁ ଆମନ୍ତ୍ରଣ କରିଥିଲି ।

ଏହି ବିବାହ ପ୍ରସ୍ତାବରେ ଭେରିଆଙ୍କର ପୂରା ସ୍ୱୀକୃତି ଥିଲା ପରି ଜଣାପଡ଼ୁଥିଲା । ଭାଇଙ୍କ ସହିତ ତାଙ୍କର ଭଲ ପଡ଼ୁ ନଥିଲା । ଦିନଯାକ ଦୁହିଁଙ୍କ ଭିତରେ ଉଚ୍ଚବାଚ ହେଉଥିଲା । ଦିନକର ଘଟଣା କହିଲେ ଯଥେଷ୍ଟ ହେବ । କୋଣ୍ଡାଲେଙ୍କୋ ଦେହରେ ଗୋଟିଏ କାରୁକାର୍ଯ୍ୟଶାଳିତ ଜାମା ପିନ୍ଧି ଯାଉଥିଲେ । ତାଙ୍କର ମୁଣ୍ଡର ଆଗବାଳ ଆଖିପତା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପଡ଼ୁଥିଲା । ସେ ଗୋଟିଏ ହାତରେ ଗୁଡ଼ିଏ ବହି ଓ ଅନ୍ୟ ହାତରେ ବାଡ଼ି ଧରିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଭେରିଆ ମଧ୍ୟ ଗୁଡ଼ିଏ ବହି ଧରି ଯାଉଥିଲେ ।

ଭେରିଆ ପାଟିକଲେ, ‘ମୁଁ କହୁଛି, ତୁମେ ଏ ବହି କେବେହେଁ ପଢ଼ିନାହିଁ । ମୁଁ ଠିକ୍ କରି ଜାଣେ ।’

କୋଣ୍ଡାଲେଙ୍କୋ ସେହିପରି ଉଚ୍ଚ ସ୍ୱରରେ କହିଲେ, ‘ନିଶ୍ଚୟ, ମୁଁ ପଢ଼ିଛି ।’ ବସ୍ତା ଉପରେ ତାଙ୍କ ବାଡ଼ିର ଠକ୍ ଠକ୍ ଶବ୍ଦରୁ ତାଙ୍କ ରାଗ ଜଣାପଡ଼ୁଥାଏ ।

ଭେରିଆ ଚୁପ୍ ନ ରହି କହିଲେ, ‘ଏପରି ରଖିଲେ ହେବ କଅଣ ? ଏ ଗୋଟାଏ ମାତଗତ ପ୍ରଶ୍ନ । ସତ କଥା ହେଉଛି, ତୁମେ ପଢ଼ିନାହିଁ ।’

କୋଣ୍ଡାଲେଙ୍କୋ ଆହୁରି ବଡ଼ପାଟିରେ କହିଲେ, ‘ମୁଁ ଜୋର ଦେଇ କହିପାରେ, ମୁଁ ପଢ଼ିଛି ।’

କେହି ଦେଖାକରିବାକୁ ସେମାନଙ୍କ ଘରକୁ ଆସିଲେ ଦୁହିଁଙ୍କ ଭିତରେ ବାଦାନ୍ତବାଦ ଲାଗିଯାଉଥିଲା । ବୋଧହୁଏ ଏଭଳି ଭାଇଙ୍କ ପାଖେ ଜୀବନ କଟାଇ ଦେବାକୁ ଭେରିଆଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ନଥିଲା । ସେ ନିଜର ଗୋଟାଏ ଘର, ନିଜର ଗୋଟାଏ ପରିବାର ଗୃହ୍ଣ ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ବୟସ କଥା ମଧ୍ୟ ବିଚାରିବାକୁ ହେବ । ତାଙ୍କ ପକ୍ଷରେ

ପାପାପାସ ବାଛୁବାର ବୟସ ନଥିଲା । ଯେକୌଣସି ଲୋକକୁ ବବାହ କଲେ ହେଲା । ଗ୍ରୀକ୍ ଗ୍ରାସାର ଜଣେ ଶିକ୍ଷକଙ୍କୁ ବବାହ କରିବାରେ ଆପଣି କାହିଁକି ହୁଅନ୍ତା ? ଖାଲି ଭେରିଆ କାହିଁକି, ଯେକୌଣସି ଝିଅ ଏପରି ବବାହ କରିପାରେ । ଅନେକେ ବବାହ ହେବା ପାଇଁ ବବାହ କରନ୍ତି; ପୁଣି ଯେକୌଣସି ଲୋକକୁ ବସା ହୋଇପଡ଼ନ୍ତି । ସେ କଥା ଥାଉ; ଭେରିଆ ବେଲକଭ୍‌ଙ୍କୁ ଭଲ ପାଉଥିବାର ବିଶେଷ ପରିଚୟ ମିଳିଥିଲା ।

ବେଲକଭ୍ ଅନ୍ୟ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କ ଘରକୁ ଯେପରି ଯାଇ ବସୁଥିଲେ, କୋଣ୍ଡାଲେଙ୍କୋଙ୍କ ଘରକୁ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେହିପରି ଯାଇ ବସୁଥିଲେ । ସେ ମାରକରେ ତତ୍ତକି ଉପରେ ବସିଥିଲାବେଳେ ଭେରିଆ ତାଙ୍କ ମଧୁର ଗଳାରେ ଗୀତ ଗାଆନ୍ତି, କଳା କଳା ଆଖିରେ ତାଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଚାନ୍ତି, କେବେ କେବେ ହଠାତ୍ ହା-ହା-ହା କହି ହସିଉଠନ୍ତି ।

ହୃଦୟର ବ୍ୟାପାରରେ, ବିଶେଷତଃ ବବାହ ବ୍ୟାପାରରେ ସାମାନ୍ୟ ଲଙ୍ଘନର, ସୂଚନାର ପ୍ରଭାବ ଖୁବ୍ ବେଶି । ଆମେ ତାଙ୍କର ସହକର୍ମୀମାନେ ଓ ସ୍ଥାନୀୟ ମହିଳାମାନେ ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କୁ ବୁଝାଇ ଦେଲୁ ଯେ ତାଙ୍କ ଜୀବନରେ ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ଅଭାବ ଅଛି । ସେ ହେଉଛି ବବାହ । ତାଙ୍କୁ ଏହି ଶୁଭ ବବାହ ପାଇଁ ଅଭିନନ୍ଦନ ଜଣାଇବା ସଙ୍ଗେ ଜୀବନରେ ବବାହର ଗୁରୁତ୍ବ ପ୍ରଭୃତି ବିଷୟରେ ଆମେମାନେ କିଛି କିଛି କହୁଥିଲୁ । ତାଙ୍କୁ ଆକୃଷ୍ଟ କରିବା ପାଇଁ ଆମେ କହୁଥିଲୁ—ସାର୍, ଦେଖନ୍ତୁ, ଭେରିଆଙ୍କୁ ସୁନ୍ଦରୀ ସୁବର୍ଣ୍ଣ-ଶ୍ରେଣୀରେ ଗଣନା କରାଯାଇପାରେ । ସେ ହେଉଛନ୍ତି, ରାଜ୍ୟର ଜଣେ କାଉନ୍ସିଲରଙ୍କ କନ୍ୟା । ତାଙ୍କର ନିଜର ପ୍ରଚୁର ଜମି ଅଛି । ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ କଥା ହେଉଛି, ଭେରିଆ ହିଁ ସର୍ବପ୍ରଥମେ

ଆପଣଙ୍କ ଉପରେ ଅନ୍ତରର ସମସ୍ତ ସ୍ନେହ ଅଜାତି ଦେଇଅଛନ୍ତି ।’
ଆମର ଏଭଳି କଥାରେ ତାଙ୍କର ମନ ବୁଝିଗଲା ଓ ସେ ଛୁଇଁ
କଲେ ଯେ ଭେରିଆକୁ ବିବାହ କରିବା ତାଙ୍କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।”

ବର୍ଜିନ୍‌ଙ୍କ କଥା ଶୁଣୁଶୁଣୁ ଆଇସ୍‌ଭାନିଚ୍ ପଚାରିଲେ,
“ଆପଣଙ୍କ ଏହି ବକ୍ତୃତାରେ କଅଣ ସେ ତାଙ୍କ ଛତା, ତାଙ୍କ
ଉତ୍ତର ଯୋଡ଼ା ଛାଡ଼ିଦେଲେ ?”

ବର୍ଜିନ୍‌ ପୁଣି କହିଗଲେ, “ନା, ସେକଥା କି ସମ୍ଭବ ?
ତେବେ ସେ ଭେରିଆଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଫଟୋ ନେଇ ଟେବୁଲ୍
ଉପରେ ରଖିଲେ । ମୋ ପାଖକୁ ବାରମ୍ବାର ଆସି ଭେରିଆଙ୍କ
ବିଷୟରେ ଓ ପାରିବାରିକ ଜୀବନ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କଲେ ।
ଅନେକ ଥର ସେ କୋଣ୍ଡାଲେଙ୍କୋଙ୍କ ଘରକୁ ଗଲେ; କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର
ଜୀବନଯାତ୍ରାରେ କୌଣସି ପରିବର୍ତ୍ତନ ଦେଖାଗଲା ନାହିଁ । ବରଂ
ସେ ଦିନକୁ ଦିନ ଶୀର୍ଣ୍ଣ ଓ ଶୁଷ୍କ ଦେଖାଗଲେ; ନିଜକୁ ଖୋଳ
ଭିତରେ ରଖିବା ପାଇଁ ଅଧିକ ଚେଷ୍ଟା କଲେ । ବୋଧହୁଏ
ବିବାହ ବିଷୟ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ କରିବା ପରେ ସେ ଦୁଃଖ ଅନୁଭବ କଲେ ।
ଦିନେ ସେ ମୋ ପାଖକୁ ଆସି ଶୁଷ୍କ ହସଟିଏ ହସିଦେଇ କହିଲେ,
‘ମୁଁ ଦେଖୁଛି, ଭେରିଆ ଭଲ ହୁଅନ୍ତି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକ ବିବାହ
କରିବା ଉଚିତ ବୋଲି ମୁଁ ବୁଝୁଛି । କିନ୍ତୁ ଏତେ ହଠାତ୍ ବିବାହ
କରିବାଟା...ବୁଝିଲ, ଟିକିଏ ଭାବିବା ଚିନ୍ତିବା ଦରକାର ।’

ମୁଁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଉତ୍ତର ଦେଲି, ‘ଏଥିରେ ଆଉ ଭାବିବାର
କଅଣ ଅଛି ? ବିବାହ କରିପକାନ୍ତୁ । ବେଶ୍ ସେତିକିରେ କଥା
ଶେଷ ।’

କିନ୍ତୁ ବେଲକଉଁ କହିଲେ, ‘ନା, ନା, ବିବାହ ସାମାନ୍ୟ କଥା ନୁହେଁ । ଏଭଳି ଗୁରୁଭ୍ରମ୍ଭୁ ବିଷୟରେ ନିଜର ଭବିଷ୍ୟତ, କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଓ ଦାୟିତ୍ବ କଥା ପ୍ରଥମେ ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ହେବ । ଏଥିରେ ଯେପରି କୌଣସି ଅମଙ୍ଗଳ ନ ହୁଏ, ସେ କଥା ଦେଖିବାକୁ ହେବ । ମୋର ଏତେ ଚିନ୍ତା ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇଛି ଯେ ମୁଁ ଶୁଦ୍ଧରେ ଶୋଇ-ପାରୁନାହିଁ । ତୁମ ଆଗରେ ସତକଥା କହୁଛି, ମୋର କି ରକମ ଗୋଟାଏ ଆତଙ୍କ ହେଉଛି । ଭେରିଆ ଓ ତାଙ୍କ ଭାଇଙ୍କର ଚନ୍ଦ୍ରାଧାର ଓ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ମୋର ଚନ୍ଦ୍ରାଧାର ଓ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣଠାରୁ ଭିନ୍ନ । ଭେରିଆ କିପରି ଫୁର୍ତ୍ତିରେ ଆମୋଦ-ପ୍ରମୋଦରେ ମାତିଥାଏ ଦେଖିଥିବ । ମନେକର, ଆମର ବିବାହ ହେଲା, କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଯଦି କିଛି ଗୋଳମାଳରେ ପଡ଼େ... ।’

ଦିନ ପରେ ଦିନ ଗତ ହେଲା; କିନ୍ତୁ ବିବାହ ପ୍ରସ୍ତାବ ଆଉ ଆଗେଇଲା ନାହିଁ । ହେଉଁମାଷ୍ଟରଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ମହିଳାମାନେ ହତାଶ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ବେଲକଉଁ ଭବିଷ୍ୟତ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଓ ଦାୟିତ୍ବ ଚିନ୍ତାରେ ବୁଡ଼ିରହିଲେ । ସମୟେ ସମୟେ ସେ ଆସି ମୋ ସଙ୍ଗରେ ପାରିବାରିକ ଜୀବନକୁ ବିଭିନ୍ନ ଦିଗରୁ ବିଚାର କରୁଥିଲେ । ଶେଷରେ ହୁଏତ ସେ ନିଜଆଡ଼ୁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଇ ବିବାହ କରିଥାନ୍ତେ । ଏହିପରି ହଜାର ହଜାର ବିବାହ ହୋଇଥାଏ; ଆଉ କିଛିକରିବାକୁ ନଥାଏ ବୋଲି ସେମାନେ ବିବାହ କରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଏଥିମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଥମରୁ ଭେରିଆଙ୍କର ଭାଇ କୋଣିଲେକୋଙ୍କର ବେଲକଉଁଙ୍କ ପ୍ରତି ଗୋଟିଏ ଉଚ୍ଛ୍ଵସ ଘୁଣା ଆସିଯାଇଥିଲା ।

ସେ ଆମମାନଙ୍କୁ କହୁଥିଲେ, ‘ମୁଁ ଆପଣମାନଙ୍କ ମନ କଥା କିଛି ବୁଝି ପାରୁନାହିଁ । ତା ଭଳି ଗୋଟାଏ କୁସ୍ଥିତି, ମାତ, ନିବୋଧ,

ଲେକକୁ ପାଖରେ ପୁରୁଷଛନ୍ତି କିପରି ? ଆପଣମାନେ ଯେ କିପରି ଏଠାରେ ରହିପାରୁଛନ୍ତି ? ଲେକଟା ଏଠାର ଜଳବାୟୁକୁ ବିଷାକ୍ତ କରି ଦେଉଛି । ଆପଣମାନେ ନିଜକୁ ଶିକ୍ଷକ ବୋଲି ପରିଚୟ ଦେଉଛନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ମୋ ମତରେ ଆପଣମାନେ ଚାକିରି ପାଇଁ କେବଳ ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ସ୍କୁଲ ଜ୍ଞାନ-ବିଜ୍ଞାନର ପବିତ୍ର ମନ୍ଦିର ହେବା ଉଚିତ । କିନ୍ତୁ ଆପଣମାନଙ୍କ ସ୍କୁଲ ଗୋଟାଏ ଖାଲି ଦାତବ୍ୟ ଅନୁଷ୍ଠାନ । ପୋଲିସ୍ ବାସକ୍ଷେତ୍ରରୁ ଏ ସ୍କୁଲ କେଉଁ ଗୁଣରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ? ବରୁଣ, ମୁଁ ଏଠାରେ ବେଶିଦିନ ରହି ପାରିବି ନାହିଁ । ମୁଁ ଘରକୁ ଫେରିଯାଇ ବୃଷବାସ କରି ଚଳିବି । ଇଉନିଭରସିଟିମାନଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷା ଦେବ । ଆପଣମାନେ ବେଲକଉଁକୁ ଧରି ରହିଥିବେ; କିନ୍ତୁ ମୁଁ ପାରିବି ନାହିଁ । ଚାଲିଯିବି ।’

ବେଳେବେଳେ ବେଲକଉଁଙ୍କ କଥା କହି ସେ ହସି ହସି ଅଥୟ ହୋଇ ଯାଉଥିଲେ । ସେ କହୁଥିଲେ, ‘ଲେକଟା ଏପରି ବସି ରହିରହିଛି କାହିଁକି ? ତାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କ’ଣ ?’

କୋଣ୍ଡାଲେଙ୍କୋ ତାଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ନାଁ ଦେଇଥିଲେ—ତାର ଅର୍ଥ ମାକଡ଼ିଆ ।

ତାଙ୍କର ଏହି ମନୋରାଜିବ ଜାଣିଥିବାରୁ ଆମେ ବଡ଼ ସାବଧାନରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରୁଥିଲୁ । ତାଙ୍କ ଭଉଣୀ ନିକଟରେ ସେହି ‘ମାକଡ଼ିଆ’କୁ ବିବାହ କରିବେ, ଏ କଥା କେବେ ତାଙ୍କୁ କହୁ ନ ଥିଲୁ । ଥରେ ଆମ ହେଡ଼ମାଷ୍ଟରଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ କଥା ପ୍ରସଙ୍ଗରେ କୋଣ୍ଡାଲେଙ୍କୋଙ୍କୁ କହି ପକାଇଲେ, ‘ଆନନ୍ଦର କଥା, ଆପଣଙ୍କ ଭଉଣୀ ବେଲକଉଁଙ୍କ ଭଳି ଜଣେ ସମ୍ମାନାପ୍ତ ଶିକ୍ଷକଙ୍କୁ ବିବାହ କରିବାକୁ ଯାଉଛନ୍ତି ।’

ଏତିକି ଶୁଣିଲକ୍ଷଣୀ କୋଣ୍ଡଲେଙ୍କୋଙ୍କର ଭ୍ରୂଲତା କୁସ୍ଥିତ ହୋଇଗଲା, ମୁଖ ଲାଲ ଦିଶିଲା । ସେ କହି ଉଠିଲେ, ‘ସେ ବ୍ୟାପାର ସଙ୍ଗେ ମୋର ଲବେମାତ୍ର ସମ୍ବନ୍ଧ ନାହିଁ । ଭେରିଆ ଇଚ୍ଛା କଲେ ଗୋଟାଏ ସାପକୁ ବିବାହ କରିପାରେ । ମୋର ସେଥିରେ କଅଣ ଅଛି ? ମୁଁ ଅନ୍ୟ ଲୋକଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ବ୍ୟାପାରରେ ମୁଣ୍ଡ ପ୍ରସାଦ ନାହିଁ ।’

ଏବେ କଅଣ ହେଲା, ଶୁଣନ୍ତୁ । କେହି ଜଣେ ଦୁଷ୍ଟ ଚନ୍ଦ୍ରକର ଗୋଟିଏ ବ୍ୟଙ୍ଗ ଚନ୍ଦ୍ର ଆଜିଥିଲା । ସେଥିରେ ବେଲିକଭ୍ ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ଛତା ଧରିଥିଲେ; ପାଦରେ ସାଧାରଣ ଯୋତା ଥିଲା । ପାଇଜାମାର ତଳ ଅଂଶ ଉପରକୁ ଓଲଟି ରହିଥିଲା । ପାଖରେ ଭେରିଆ ତାଙ୍କ ହାତ ଧରି ଚାଲୁଥିଲେ । ଛବିଟିର ତଳେ ଲେଖାଥିଲା—

ମାକଡ଼ସାର ପ୍ରେମ

ଛବିରେ ବେଲିକଭ୍‌ଙ୍କର ମୁହଁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଚିହ୍ନି ହେଉଥିଲା । ଏପରି ଜୀବନ୍ତ ଛବି ଆଜିକାକୁ ଚନ୍ଦ୍ରକର ନିଶ୍ଚୟ କେତେ ରାତି ଅନିଦ୍ରା ରହିଥିବେ । ବାଳକ ସ୍କୁଲ ଓ ବାଳିକା ସ୍କୁଲର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶିକ୍ଷକ, ସହରର ବଡ଼ ବଡ଼ କର୍ମଚାରୀ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ଏହି ଛବିରୁ ଖଣ୍ଡିଏ ଲେଖାଏଁ ପାଇଥିଲେ । ବେଲିକଭ୍‌ଙ୍କ ପାଖକୁ ମଧ୍ୟ ଖଣ୍ଡିଏ ଛବି ଆସିଥିଲା । ଏହି ଛବିଟି ତାଙ୍କର ସଦନାଶର କାରଣ ହୋଇଥିଲା ।

ସେଦିନ ମଇ ମାସର ପହିଲା, ରବିବାର ହୋଇଥାଏ । ସହର ବାହାରେ ଗୋଟାଏ ଜଙ୍ଗଲକୁ ଚାଲିଯିବା ପାଇଁ ସ୍କୁଲର ସବୁ ଛାତ୍ର ଓ ଶିକ୍ଷକ ଏକତ୍ର ହୋଇଥାଉଁ । ଆମ ସଙ୍ଗରେ ବେଲିକଭ୍ ମଧ୍ୟ

ଥିଲେ । ସେ ମୋତେ କହିଲେ, ‘ବର୍କିନ୍, ସଂସାରରେ କେଡ଼େ ନିର୍ଦ୍ଦୟ, ହିଂସୁକ ଲୋକ ଅଛନ୍ତି ।’ ତାଙ୍କର ୫୦ ଥର ଯାଉ-ଥାଏ ।

ମୁଁ ତାଙ୍କର ମନର ଶ୍ରବଣ ଦେଖି ଦୁଃଖିତ ହେଲି ଓ ସହାନୁଭୂତି ପ୍ରକାଶ କଲି । ଆମେମାନେ କିଛି ଦୂର ଚାଲିବା ପରେ ଦେଖିଲୁ, କୋଣ୍ଡାଲେଙ୍କୋ ଗୋଟାଏ ସାଇକେଲରେ ବସି ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ଚାଲିଛନ୍ତି; ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଆଉ ଗୋଟାଏ ସାଇକେଲ ଉପରେ ତାଙ୍କ ଭଉଣୀ ଭେରିଆ । ଦୁହିଙ୍କର ମୁହଁରେ ପୁର୍ତ୍ତି ଓ ଆନନ୍ଦର ଚିହ୍ନ । ଭେରିଆ ଆମମାନଙ୍କୁ ଅତିଦ୍ରମ କରି ଗଲବେଳେ କହିଲେ, ‘ଆମେ ଦୁହେଁ ଆପଣମାନଙ୍କର ବହୁତ ଆଗରୁ ପହଞ୍ଚି ଯାଇଥିବୁ । ଆଜି ଖୁବ୍ ମଜାର ଦିନ ।’

ଦୁହେଁଯାକ ଅଳ୍ପସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଆମ ଆଖିଆଗରୁ ଲୁଚି-ଗଲେ । କିନ୍ତୁ ବେଲିକଭଙ୍କର ମୁହଁ ଶେତା ପଡ଼ିଗଲା; ତାଙ୍କ ମୁହଁରୁ କଥା ବାହାରିଲା ନାହିଁ । ସେ ରହିଯାଇ ମୋ ଆଡ଼କୁ ଏକ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଚାହିଁଲେ ।

କିଛି ସମୟ ପରେ ସେ ମୋତେ କହିଲେ, ‘ମୁଁ ଯାହା ଦେଖିଲି ତାହା କଅଣ ସତ୍ୟ ? ଏହାର ଅର୍ଥ କଅଣ ହୋଇପାରେ ? ସ୍କୁଲ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପକ୍ଷରେ କଅଣ ସାଇକେଲ ଚଢ଼ିବା ଉଚିତ ? ଜଣେ ସ୍ତ୍ରୀ ପକ୍ଷରେ କଅଣ ସାଇକେଲ ଚଢ଼ିବା ଉଚିତ ?’

ମୁଁ କହିଲି, ‘କେହି ସାଇକେଲ ଚଢ଼ିବାରେ କିଛି ଅନ୍ୟାୟ ନାହିଁ । ସେମାନେ ସାଇକେଲ ଚଢ଼ିବେ ନାହିଁ କାହିଁକି ?’

ସେ କହିଲେ, ‘କିନ୍ତୁ ଏହା ମୋ ପକ୍ଷରେ ଅସମ୍ଭବ । ତୁମେ କିପରି ଏହା କହୁଛ ?’

ତାଙ୍କ ମନରେ ଯେଉଁ ଆଦାତ ଲାଗିଲା, ତାହା ତାଙ୍କୁ ଅସହ୍ୟ ବୋଧ ହେଲା । ସେ ଆଉ ଆମ ସାଥରେ ଗଲେ ନାହିଁ । ସେହିଠାରୁ ଘରକୁ ଫେରିଆସିଲେ ।

ଏହାର ପର ଦିନଯାକ ସେ ଖାଲି ଦୁଇ ହାତ ଘଷି ହେଉଥାନ୍ତି; ମଝିରେ ମଝିରେ ଚମକ ଉଠୁଥାନ୍ତି । ଦେଖିଲାମାତ୍ରେ ଜଣାପଡୁଥାଏ ଯେ, ସେ ଅସୁସ୍ଥ । ସେ ଦିନ ସ୍କୁଲ ଛୁଟି ହେବା ପୂର୍ବରୁ ସେ ଘରକୁ ଚାଲି ଆସିଲେ । ସ୍କୁଲ ଛୁଟି ନ ହେଉଣୁ ଘରକୁ ଆସିବା ତାଙ୍କ ଜୀବନରେ ଏଇ ପ୍ରଥମ ଥର ଘଟିଲା । ସେ କିଛି ଖାଇଲେ ନାହିଁ । ଖରାଦିନ ହୋଇଥିଲେହେଁ ସେ ଦେହରେ ଗରମ ପୋଷାକ ପିନ୍ଧି କୋଣ୍ଡାଲେକୋଙ୍କ ଘରକୁ ଚାଲି ଚାଲି ଗଲେ । ସେତେବେଳକୁ ଘରେ ଭେରିଆ ନ ଥିଲେ ।

ବେଳକଭୁଙ୍କୁ ଦେଖି କୋଣ୍ଡାଲେକୋ ବିରକ୍ତିରେ ଭ୍ରୁକୁଞ୍ଚନ କଲେ । ତଥାପି ଭଦ୍ରତା ଦେଖାଇ କହିଲେ, “ବସନ୍ତ ।” ବୋଧହୁଏ କୋଣ୍ଡାଲେକୋ ସେହିକ୍ଷଣି ନଦରୁ ଉଠିଥିଲେ; ମୁହଁ-ହାତ ଧୋଇ ନଥିଲେ ।

ବେଳକଭୁ ପ୍ରାୟ ଦଶମିନିଟ୍ ମାରବରେ ବସିବା ପରେ ଆରମ୍ଭ କଲେ, ‘ମୋ ମନର ଗୋଟାଏ ସନ୍ଦେହ ଦୂର କରିବାପାଇଁ ମୁଁ ଏଠାକୁ ଆସିଛି । ମୁଁ ବଡ଼ ଦୁଃଖରେ ପଡ଼ିଛି । କିଏ ଜଣେ ଅଜ୍ଞାତ ବ୍ୟଙ୍ଗ-ବିକଳ ଗୋଟିଏ ଛବି ଆଜି ମୋତେ ଓ ଅନ୍ୟ ଜଣକୁ ବିଦ୍ରୁପ କରୁଛି । ସେହି ଅନ୍ୟ ଜଣକ ଆମ ଦୁହିଙ୍କର ଆତ୍ମୀୟ । ଏଭଳି ଛବି ପାଇଁ ମୁଁ ଯେ ଆଦୌ ଦୋଷୀ ନୁହେଁ, ତାହା ଜଣାଇ ଦେବାପାଇଁ ମୁଁ ଆସିଛି । ମୁଁ ଏପରି କିଛି କରନାହିଁ, ଯେଉଁଥିପାଇଁ ମୋତେ ଏପରି ବିଦ୍ରୁପ କରାଯାଇପାରେ ।

ମୁଁ ବରବର ଉଦ୍ରୋଗତ ବ୍ୟବହାର ଦେଖାଇ ଆସିଅଛି, ସେଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ।’

କୋଣ୍ଡାଲେଙ୍କୋ ମୁଣ୍ଡ ଚଳକୁ କରି ନିଃଶବ୍ଦରେ କେବଳ ଶୁଣୁଥାନ୍ତି । ଟିକିଏ ରହିଯାଇ ବେଳକଉଁ ପୁଣି କହିଲେ, ‘ମୁଁ ଆଉ ଗୋଟିଏ କଥା କହିଦେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରେ’ । ମୋର ବସ୍ତ୍ର ବେଶି; ଶିକ୍ଷକ ଭାବରେ ମୋର ଅଭିଜ୍ଞତା ଅଧିକ । ତୁମେ ଶିକ୍ଷକ ଜୀବନ ଆରମ୍ଭ କରୁଛ ମାତ୍ର । ଜଣେ ବୟସ୍କ ସହକର୍ମୀ ଭାବରେ ତୁମକୁ ସାବଧାନ କରିଦେବା ମୋର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବୋଲି ମନେ କରୁଛି । ତୁମେ ସାଇକେଲ ଚଢ଼ି ଯାଉଥିଲ । ଯିଏ ଛୁସମାନଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷା ଦେବାର ପଦ୍ଧତି ବ୍ରତ ଗ୍ରହଣ କରିଛି, ତା ପକ୍ଷରେ ସାଇକେଲ ଚଢ଼ିବା ଗୋଟାଏ ନିୟମାୟ ବ୍ୟାପାର ।’

ଗମ୍ଭୀର ସ୍ଵରରେ କୋଣ୍ଡାଲେଙ୍କୋ ପଚାରିଲେ, ‘ନିୟମାୟ କାହିଁକି ?’

ବେଳକଉଁ କହିଲେ, ‘କାହିଁକି ବୁଝାଇବାକୁ ପଡ଼ିବ ? ମୋର ମନେହୁଏ, ଏହା ସ୍ଵତଃସିଦ୍ଧ । ଯଦି ଶିକ୍ଷକମାନେ ସାଇକେଲ ଚଢ଼ି ବୁଲିବେ, ତେବେ ପିଲମାନେ ମୁଣ୍ଡରେ ଚାଲିବେ । ବିଶେଷତଃ ଶିକ୍ଷକମାନେ ସାଇକେଲ ଚଢ଼ିପାରିବେ ବୋଲି କୌଣସି ବିଶ୍ଵାସୀୟ ଆଦେଶପତ୍ର ଆସିନାହିଁ । ତେଣୁ ସାଇକେଲ ଚଢ଼ିବା ଅନ୍ୟାୟ । ତୁମ ଭଉଣୀଙ୍କୁ ବେଶି ମୋର ଚେତା ବୁଝିଯାଉଥିଲା । ଯୁବକ ସ୍ତ୍ରୀ ସାଇକେଲରେ ବସି ଯିବା କି ଅଭୂତ ବ୍ୟାପାର !’

କୋଣ୍ଡାଲେଙ୍କୋ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ—‘ଆପଣ ମୋଠାରୁ ଠିକ୍ କଅଣ ଖୁଦାନ୍ତି, କହନ୍ତି ?’

ବେଳକଭ୍ କହିଲେ—‘ମୁଁ କିଛି ଚାହେନାହିଁ । ମୁଁ କେବଳ ସାବଧାନ କରିଦେବାକୁ ଆସିଛି । ତୁମର ବୟସ ଅଳ୍ପ; ତୁମ ଆଗରେ ଘାଟ ଖାବନ ପଡ଼ିଛି । ତୁମେ ଖବ୍ ସାବଧାନ ହେବା ଉଚିତ । କିନ୍ତୁ ଦେଖୁଛି, ତୁମେ ବଡ଼ ଅସାବଧାନ । ତୁମେ ପିନ୍ଧୁଥିବା ଜାମା ନାନା କାରୁକାର୍ଯ୍ୟରେ ଖଟିବ । ଗହ୍ମାରେ ଗଲବେଳେ ବାଜେ ବହି ନେଉଥିବାର ଦେଖାଯାଏ । ସେଥିରେ ପୁଣି ମାଇକେଲଚିତ୍ର ! ତୁମେ ଓ ତୁମର ଭଉଣୀ ସାଇକେଲ ଚଢ଼ି ଯାଉଥିଲ ବୋଲି ହେଡ଼ମାଷ୍ଟର ଜାଣିବେ, ସ୍କୁଲର କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ଶୁଣିବେ... । ଏଥିରେ ତୁମର ଭଲ ହେବ ନାହିଁ ।’

କୋଣ୍ଡାଲେଙ୍କୋ ରାଗରେ ଡାକିଯାଇ କହିଲେ, ‘ମୁଁ ଓ ମୋର ଭଉଣୀ ସାଇକେଲରେ ଚଢ଼ିଲୁ କି ନା, ସେ ବିଷୟରେ କାହାର କିଛି କହିବାର ଅଧିକାର ନାହିଁ । ମୋର ଘରୋଇ ବ୍ୟାପାରରେ କେହି ମୁଣ୍ଡ ପୁରାଇବା ମୁଁ ଚାହେଁ ନାହିଁ ।’

ବେଳକଭ୍ ମୁହଁ ଶୁଖିଗଲା । ସେ ଉଠିପଡ଼ି କହିଲେ, ‘ତୁମେ ମୋତେ ଏପରି ଭାବରେ କହିବା ଛାଡ଼ିଲେ ମୋର ଆଉ କିଛି କହିବା ଦରକାର ନାହିଁ । ମୋର ଅନୁରୋଧ, ମୋ ଆଗରେ ଆମର ଉପରିସ୍ଥ କର୍ତ୍ତାଙ୍କ ବିଷୟରେ କଥା କହିଲାବେଳେ ଟିକିଏ ସାବଧାନ ରହିବ । ଉଚ୍ଚ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ପ୍ରତି ସମ୍ମାନ ଦେଖାଇବା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।’

ଦୃଶ୍ୟରେ ମୁଖ ବିକୃତ କରି କୋଣ୍ଡାଲେଙ୍କୋ ପଚାରିଲେ, ‘ମୁଁ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ବିଷୟରେ କିଛି ଅନ୍ୟାୟ କହିଛି କି ? ମୋ ବିଷୟରେ ଆପଣ ମୁଣ୍ଡ ଖେଳାନ୍ତୁ ନାହିଁ । ମୁଁ ନ୍ୟାୟ-ମାର୍ଗରେ ଚାଲୁଛି । ଆପଣଙ୍କ ଭଲ ଲୋକଙ୍କୁ ମୋର କିଛି କହିବାର ନାହିଁ । ସାପକୁ ମୋର ଦୃଶ୍ୟ ।’

ବେଲକର ଅସ୍ଥିର ହୋଇ ଚଉକରୁ ଉଠିପଡ଼ିଲେ । ଦେହରେ କୋଟ୍ଟା ଗଳାଇଲେ । ଫୋପରେ ତାଙ୍କ ମୁହଁ ଆରକ୍ତ ଦେଖାଗଲା । ତାଙ୍କର ଜୀବନକାଳ ମଧ୍ୟରେ କାହାରଠାରୁ ସେ ଏପରି କଠୋର ଭାଷା ଶୁଣିନଥିଲେ । ଘରୁ ବାହାର ଯାଉ ଯାଉ ସେ କହିଲେ, ‘ତୁମେ ଯାହା ଇଚ୍ଛା ତାହା କହିପାର; କିନ୍ତୁ ମୁଁ ସାବଧାନ କରିଦେବାକୁ ରୁହେଁ । କେହି ହୁଏତ ଆମର କଥାବାର୍ତ୍ତା ଶୁଣିଥିବ । କାଳେ ଆମର କଥାବାର୍ତ୍ତାକୁ କେହି କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ଆଗରେ ଭଲ ଆକାରରେ ଉପସ୍ଥାପିତ କରିବ ଓ ତାର ଫଳ ଖରାପ ହେବ, ସେଥିପାଇଁ ଆମ କଥାବାର୍ତ୍ତାର ଗୋଟିଏ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ରିପୋର୍ଟ ହେଡ଼ମାଷ୍ଟରଙ୍କୁ ଦେବ । ସେଥିରେ କେବଳ ସାରକଥାମାନ ରହିବ । ଏଇଟା ହେଉଛି ମୋର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।’

କୋଭାଲେଙ୍କୋ ଆଉ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧରି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ‘କଅଣି ? ରିପୋର୍ଟ ? ତେବେ ଯାଅ ।’ ଏହା କହି ସେ ବେଲକରଙ୍କ ବେକରେ ଧକ୍କା ଦେଲେ । ବେଲକର ପାହାଚ ଉପରେ ପଡ଼ିଗଲେ । ପାହାଚଟା ଖବ୍ ଉଠିଲା । ଅନେକ ସିଡ଼ି ଉପରୁ ଗଡ଼ି ଗଡ଼ି ସେ ତଳେ ପଡ଼ିଲେ । ଦେବାତ୍ ତାଙ୍କର କିଛି କ୍ଷତି ହୋଇନଥିଲା । ସେ ଠିଆହେଲେ । ନାକରେ ହାତ ମାରି ଚଷମା ଭାଙ୍ଗିଛି କି ନା ଦେଖିଲେ । କିନ୍ତୁ ସେ ତଳକୁ ଗଡ଼ି ଆସୁଥିଲା ବେଳେ ଭେରିଆ ଓ ଆଉ ଦୁଇ ଜଣ ମହିଳା ତଳେ ପୋର୍ଟିକୋରେ ଛୁଡ଼ା ହୋଇଥିଲେ । ସେମାନେ ବେଲକରଙ୍କର ତଳକୁ ଗଡ଼ି ପଡ଼ିବା ଦୃଶ୍ୟ ଉପଭୋଗ କରୁଥିଲେ । ଏହା ତାଙ୍କୁ ସବୁଠାରୁ ବେଶି ବାଧୁଲା । ଗୋଟାଏ ଗୋଡ଼ ଭାଙ୍ଗି ଯାଇଥିଲେ କି ବେକଟା ମୋଡ଼ିହୋଇ ଯାଇଥିଲେ ତାଙ୍କୁ ଏତେଦୂର ବାଧୁ ନ ଥାନ୍ତା । ତାଙ୍କର ଏ ଘଟଣା ଏବେ ସହରଯାକ ଜାଣିବେ, ହେଡ଼ମାଷ୍ଟର

ଏ କଥା ଶୁଣିବେ, ହୁଏତ ଝୁଲର କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ମଧ୍ୟ ଶୁଣିବେ । ଏହାର ପରିଣାମ କଅଣ ହୋଇପାରେ ? କେନ୍ଦ୍ର ଚକର ଆଉ ଗୋଟିଏ ବ୍ୟଙ୍ଗ-ଚିତ୍ର କରି ଏ ଘଟନା ପ୍ରଭୃତ କରିବ । ସେତେବେଳକୁ ତାଙ୍କୁ ଇସ୍ତଫା ଦେବାକୁହଁ ହେବ ।

ବେଲକର୍କ ଠିଆହେବାରୁ ଭେରିଆ ତାଙ୍କୁ ଚିହ୍ନି ପାରିଲେ । ତାଙ୍କର ବିକୃତ ମୁହଁ, ଘଙ୍ଗ ଘଙ୍ଗ କୋଟ୍ ଇତ୍ୟାଦି ଦେଖି ସେ ଘଟଣା କଅଣ ଜାଣି ପାରିଲେ ନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ମନେ କଲେ ସେ ତାଙ୍କର ଗୋଡ଼ ଖସିଯାଇଥିବ । ତେଣୁ ସେ ହସିଉଠିଲେ, ହା-ହା-ହା ।

ଏହି ହା-ହା-ହା ହସ ସଙ୍ଗେ ବେଲକର୍କଙ୍କର କେବଳ ସେ ବିବାହ ପ୍ରସାବର ସମାପ୍ତି ଘଟିଥିଲା ତାହା ନୁହେଁ, ତାଙ୍କ ଜୀବନର ମଧ୍ୟ ପରିସମାପ୍ତି ଘଟିଥିଲା । ତାଙ୍କର ଭେରିଆ ସହିତ ଆଉ ସାକ୍ଷାତ୍ ହୋଇ ନଥିଲା । ସେଦିନ ଘରେ ପହଞ୍ଚିବାମାତ୍ରେ ପ୍ରଥମେ ଟେବୁଲ ଉପରୁ ଭେରିଆଙ୍କ ଫଟୋଟା ଫିଙ୍ଗିଦେଇ ବଛଣାରେ ଶୋଇ-ପଡ଼ିଲେ । ସେହି ନିଦ୍ରା, ଶେଷରେ ତାଙ୍କର ଚରନଦ୍ୱାରା ପରିଣତ ହୋଇଥିଲା ।

ସେ ଘରକୁ ଆସିବାର ତିନି ଦିନ ପରେ ବେଲକର୍କଙ୍କର ଚାକର ଆସି ତାଙ୍କର ଡାକିବା ବସ୍ତୁରେ ମୋର ପରାମର୍ଶ ଲେଖିଥିଲା । ମୁଁ ନିଜେ ତାଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ଯାଇଥିଲି । ସେ ଶୂନ୍ୟ ଆତ୍ମା ତଳେ ଖଟ ଉପରେ ପଡ଼ିଥିଲେ । ମୋ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତରରେ କେବଳ ଗୋଟିଏ ‘ହଁ’ ବା ‘ନା’ ତାଙ୍କ ଚୁଣ୍ଡରୁ ବାହାରିଥିଲା । ଚାକରଟି ଘର ଭିତରେ ବୁଲୁଥିଲା ।

ମାସକ ପରେ ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଥିଲା । ବାଳକ ଝୁଲ ଓ ବାଳିକା ଝୁଲର ଯବୁ ଛୁପଛୁପି, ଶିକ୍ଷକ, ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ ତାଙ୍କ

ଶେଷକୃତ୍ୟରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । କର୍ମିନ୍‌ରେ ତାଙ୍କ ମୃତ ଶରୀର ଥିଲାବେଳେ ତାଙ୍କ ମୁଖ ସ୍ଥିର ଓ ହୃଷ୍ଟ ଦେଖାଯାଉଥିଲା । ସତେ ଅବା, ଏବେ ସେ ଯେଉଁ ଖୋଳ ଭିତରେ ରହିଲେ, ତାକୁ ଆଉ ଗୁଡ଼ିବାକୁ ହେବନାହିଁ ବୋଲି ତାଙ୍କର ମୁଖ ପ୍ରସନ୍ନ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ସେ ଦିନ ମେଘୁଆ ପାଗ ହୋଇଥିବାରୁ ଆମ୍ବେମାନେ ସମସ୍ତେ ଛଟା ଫେରିଥିଲୁ ଓ ପାଦରେ ଡବଲ ଯୋତା ପିନ୍ଧି ଯାଇଥିଲୁ । ଏହାଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାରନ୍ତରେ ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ସମ୍ମାନ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରାଯାଇଥିଲା । ରେଣୁଆ ମଧ୍ୟ ଏହି ଶେଷକୃତ୍ୟ ସମୟରେ ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲେ । କର୍ମିନ୍‌କୁ କବର ଭିତରକୁ ନିଆଗଲାବେଳେ ତାଙ୍କ ଆଖିରୁ ଲୁହ ବହିପଡ଼ିଥିଲା । ଏଥିପ୍ରସ୍ତୁ ମୁଁ ତାଙ୍କର ଉଚ୍ଚ ହାସ୍ୟ ଦେଖିଥିଲି । ତାଙ୍କ ଆଖିର ଲୁହ ଦେଖି ମୋର ଧାରଣା ହେଲା, ଇଞ୍ଜିନିୟର ରମଣୀମାନଙ୍କ ଜୀବନରେ ହସ ଓ କାନ୍ଦର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ଅବସ୍ଥା ବୋଲି କିଛି ନାହିଁ ।

ଆମେ କବରଖାନାରୁ ଘରକୁ ଆସିଲୁ; ଆମର ମନ ପ୍ରସ୍ତୁତି ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ପ୍ରାୟ ସପ୍ତାହକ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମେ ନିଜ ନିଜର ଅଭ୍ୟସ୍ତ ଦୈନନ୍ଦିନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ମନ ଦେଇ ପାରି ନ ଥିଲୁ । ବେଲିକଭ୍‌ଙ୍କୁ କବର ଦେଲା ପରେ ମଧ୍ୟ ଆମର ଜୀବନଯାତ୍ରାରେ କିଛି ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିନଥିଲା । ଏ କଥା ଭାବିଲା ବେଳକୁ ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ହୁଏ, ଅନେକ ଲୋକ ବେଲିକଭ୍‌ଙ୍କ ଭଳି କମ-ଜୀବନ କଟାଉଛନ୍ତି; ସେହିଭଳି ଆହୁରି କେତେ କମ ମାନବସମାଜରେ ଜନ୍ମ ହେବେ ।”

ବେଲିକଭ୍‌ଙ୍କ ଜୀବନକାହାଣୀ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିସାରି ବର୍ଜିନ୍ ଘରୁ ବାହାରକୁ ଆସିଲେ । ତାଙ୍କର ଦେହ ମୋଟ, ମୁଣ୍ଡ ଚନ୍ଦା, ଦାଢ଼ି

ପେଟ ଉପରକୁ ଲମ୍ବିଥିଲା । ତାଙ୍କ ସାଥରେ ଦୁଇଟା ବୁକୁର ମଧ୍ୟ ବାହାର ଆସିଲେ ।

ସେତେବେଳକୁ ରାତି ଅଧ । ଆକାଶରେ ନିର୍ମଳ ଚନ୍ଦ୍ର । ଡାହାଣ ପାଖେ ଗାଁ ଓ ବହୁଦୂରବ୍ୟାପୀ ରାଜପଥ । ସମସ୍ତେ ଯେପରି ଗଣ୍ଡାର ନଦୀରେ ଶୋଇଛନ୍ତି । କୌଣସି ଶବ୍ଦ ଶୁଣାଯାଉ ନଥିଲା । ପ୍ରକୃତ ଯେ ଏଡ଼େ ନିଶବଦ୍ ଓ ପ୍ରଶାନ୍ତ ହୋଇପାରେ ବିଶ୍ୱାସ କରି ହେବ ନାହିଁ ।

ଏହି ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖିଲେ ମନରେ ଶାନ୍ତି ରାଜକୁ କରେ । ରାତିର ଗଣ୍ଡାର ଗୁମ୍ଫା ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କର ସମସ୍ତ ଦୁଃଖ ଯନ୍ତ୍ରଣା, କଠୋର ପରିଶ୍ରମକୁ ଘୋଡ଼ାଇ ପକାଏ । ଜଗତରେ କିଛି ପାପ ବା ଅନ୍ୟାୟ ଅଛି ବୋଲି ମନେ ହୁଏ ନାହିଁ । ସଂସାର ଠିକ୍ ବାଟରେ ଚାଲିଛି ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ ଜନ୍ମେ । ବାମ ପାଖରେ ଚନ୍ଦ୍ରବାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏକ ପ୍ରାନ୍ତର ବିସ୍ତୃତ ହୋଇ ରହିଛି । ତାହା ମଧ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ରକରଣରେ ବିଧୌତ ।

ଆଇସ୍‌ଭନ୍ ଆଇସ୍‌ଭନ୍ କହିଲେ, ‘ମୁଁ ଶୁଭୁଛି, ଆମେ ସହରର ଯୁଗ୍ମ ବାୟୁଶୂନ୍ୟ ଗୃହରେ ବାସ କରୁଛୁ, ମୂଲ୍ୟହୀନ ପ୍ରବନ୍ଧ ଲେଖୁଛୁ, କେତେବେଳେ ଅବା ତାସ୍ ପଶା ଖେଳୁଛୁ । ସେ ଜୀବନ ମଧ୍ୟ ଏକ କମଠ ଜୀବନ ନୁହେଁ କି ? ଆମେ ଅଳପୁଆ, ଶୋଷକ ଓ ମାମଲୁଖୋର ଲୋକଙ୍କ ଭିତରେ ରହିଛୁ । ସ୍ୱାମୀନାଥଙ୍କର ନିବୋଧ ନିରର୍ଥକ କଥା ଶୁଣୁଛୁ । ସେ ସବୁ କଅଣ ଆମର ଖୋଳ ନୁହେଁ ? ମୁଁ ଏ ବିଷୟରେ ଗୋଟାଏ ସୁନ୍ଦର ଗପ କହିବି ?’

ବର୍ଜିନ୍ କହିଲେ, “ବହୁତ ବେଳ ହେଲାଣି । ଚାଲ, ଶୋଇ ପଡ଼ିବା; କାଲିକ ଗପ ଆଉ !”

ଦୁହେଁ ଯାକ କୁଡ଼ିଆ ଭିତରକୁ ଶୋଇବାକୁ ଗଲେ । ନଦ
ନ ଲଗୁଣୁ ବାହାରେ କାହାର ପାଦଶବ୍ଦ ଶୁଣାଗଲା । କୁକୁର
ଦୁଇଟା ଭୁକ ଉଠିଲେ । କିନ୍ତୁ ସମୟ ପରେ ଆଉ କିଛି ଶୁଣାଗଲା
ନାହିଁ ।

ଆଇସ୍‌ବର୍ଗ୍ କହିଲେ, “ଲୋକଙ୍କର ମିଛକଥାକୁ ଚୁପ୍ କରି
ଶୁଣିବା ଓ ତାହାର ପ୍ରତିବାଦ ନକରିବାଠାରୁ ନିବୋଧ ବୋଲାଇବା,
ଅପମାନକୁ ସହିଯିବା, ନ୍ୟାୟ କଥା କହିବାକୁ ସାହସ ନ କରିବା,
ନିଜେ ମିଛ କହିବା—ଶେଷେ ରୁଚି ପାଇଁ ଏସବୁ କରିବା ହେଉଛି
ଆମର ଜୀବନ । ନା, ନା, ବାସ୍ତବରେ ଏ ଜୀବନ ଅସହ୍ୟ ।”

ସୁଲ ଶିକ୍ଷକ ବର୍ଜିନ୍ କହିଲେ, “ସେ କଥା ଭଲ । ଗୁଲ,
ଶୋଇ ପଡ଼ିବା ।”

ଦଶ ମିନିଟ୍ ଭିତରେ ବର୍ଜିନ୍ ନଦରେ ଦୁଙ୍ଗୁଡ଼ ମାରିଲେ;
କିନ୍ତୁ ଆଇସ୍‌ବର୍ଗ୍ ଆଖିକୁ ନଦ ଆସିଲା ନାହିଁ । ସେ ଦୁଆର-
ମୁହଁରେ ବସି ପାଇପ୍‌ରେ ଧୁଆଁ ଖାଇବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ଡାକ୍ତର ସ୍ତୋନିଚ

ଏସ୍ ସହରକୁ ଯେଉଁ ଲୋକମାନେ ନୂଆହୋଇ ଆସୁଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କୁ ସହରଟା ଭଲ ଲାଗୁ ନ ଥିଲା । ସେଠାରେ ସବୁବେଳେ ଜୀବନ ଏକଧାରରେ ଚାଲୁଥିବାରୁ ସେମାନେ ଅସ୍ୱସ୍ତି ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସହରର ପୁରୁଣା ଅଧିବାସୀମାନେ କହୁଥିଲେ, “ଏଭଳି ସହର ଖୁବ୍ ଭଲ । ବନ୍ଧି ପଡ଼ିବାକୁ ଲାଗିବେରି ଅଛି, ଥିଏଟର ଅଛି, କ୍ଲବ୍ ଅଛି । ମଣ୍ଡିରେ ମଣ୍ଡିରେ ବଲ୍‌ନୃତ୍ୟର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅଛି । ନାହିଁ କଅଣ ? ସହରରେ କେତେକ ଜଣାଶୁଣା ପରିବାର ଅଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଖୁବ୍ ଭଲ, ଚତୁର ଓ ଆମୋଦ-ପ୍ରିୟ । ସେମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ପରିଚୟ ହେଲେ ଦୁଃଖ ରହିବ ନାହିଁ । ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା, ସଂସ୍କୃତି, ବୁଦ୍ଧିବୃଦ୍ଧି ଏସବୁ ବିଷୟରେ ଟର୍ଜିନ୍ ପରିବାର ହେଉଛି ଆଦର୍ଶ ସ୍ଥାନୀୟ ।”

ସହରର ସଦର ରାସ୍ତା ଉପରେ ଗଭର୍ଣ୍ଣରଙ୍କ ବାସଭବନ ପାଖରେ ଟର୍ଜିନ୍ ପରିବାରଙ୍କର ଘର । ଘରଟି ତାଙ୍କର ନିଜର, ଭଡ଼ାଘର ନୁହେଁ । ଘରର କର୍ତ୍ତା ହେଉଛନ୍ତି ଆଇସାନ୍ ପେମୋଭର୍ । ସେ ଦେଖିବାକୁ ସୁନ୍ଦର, ସୁସ୍ଥ, ସବଳ । ନାକ ତଳକୁ ଦୁଇପଟା ନିଶ । ସେ ସମାଜକଲ୍ୟାଣ ଲାଗି ଥିଏଟର କରାଉଥିଲେ ଓ ନିଜେ ସେଥିରେ ବୃଦ୍ଧ ସେନାପତି ଭୂମିକାରେ ଅଭିନୟ କରି ଦର୍ଶକମାନଙ୍କୁ ହସାଇଥିଲେ । ଘରେ ସେ ବନ୍ଧୁ ମାନଙ୍କ ଆଗରେ ଅନେକ ଘଟଣା

ବର୍ଣ୍ଣନା କରୁଥିଲେ । କଥାବାର୍ତ୍ତାବେଳେ ସେ ବହୁତ ପ୍ରବଚନ ଓ ବ୍ୟଙ୍ଗ-ବିଦ୍ରୁପ ପ୍ରୟୋଗ କରି ପାରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଚେହେରାରୁ ତାଙ୍କ ମନର ଭାବ ଜାଣିବା ସହଜ ନ ଥିଲା । ତାଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀ ଭେରା ଯୋଡ଼ିଫନା ଶିକ୍ଷିତା ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ମୁହଁ ସବୁବେଳେ ହସ ହସ, କଥାଗୁଡ଼ିକ ମଧୁର । ସେ ଗଳ୍ପ ଲେଖୁଥିଲେ ଓ ସେଗୁଡ଼ିକ ପଢ଼ି ଆଗନ୍ତୁକ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କୁ ଶୁଣାଇବାରେ ଆନନ୍ଦ ପାଉଥିଲେ । ପେସୋଭର୍କର ଗୋଟିଏ ଝିଅ ଥିଲା । ତାର ନାମ ଯେକାତେରନା ଆଇଭନୋଭନା; କିନ୍ତୁ ବାପମାଆ ତାକୁ ଆଦରରେ କିଟିନ୍ ବୋଲି ଡାକୁଥିଲେ । ତାର ବୟସ ସତର ଅଠର । ସେ ପିଆନୋ ବଜାଇବାକୁ ଖୁବ୍ ଭଲ ପାଉଥିଲା । ମୋଟ ଉପରେ କହିବାକୁ ଗଲେ, ଏହି ପରିବାରର ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କଠାରେ କିଛି ନା କିଛି ବିଶେଷ ଗୁଣ ଥିଲା । ଆତ୍ମିକ ପ୍ରଦର୍ଶନରେ ଏହାର ଖ୍ୟାତି ଥିଲା ଓ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ନିଜର କୃତିତ୍ବ ଦେଖାଇବାକୁ ଆଦୌ କୁଣ୍ଠିତ ନ ଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ପଥରତିଆର ଏହି ଘରଟି ଗ୍ରୀଷ୍ମକାଳରେ ବେଶ୍ ଶୀତଳ ବୋଧ ହେଉଥିଲା । ଘରର ଝରକା ପାଖକୁ ଗୋଟିଏ ପୁରୁଣା ବଗିଚା । ଗଛଡାଳରେ ବସି କୋଇଲି ପ୍ରଭୃତି ପକ୍ଷୀମାନେ ମଧୁର ସ୍ବରରେ ରବନ୍ତି । ଯେତେବେଳେ କେତେ ଜଣ ନିମନ୍ତ୍ରିତ ହୋଇଥାନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ରନ୍ଧାଘରେ ନାନାପ୍ରକାର ଖାଦ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବାର ଦେଖାଯାଏ ।

ସୋନର୍ ପ୍ରାରସେଭ୍ ବୋଲି ଜଣେ ନୂଆ ଡାକ୍ତର ନିୟୁକ୍ତ ହୋଇ ଡାକ୍ତରଖାନାର କାର୍ଯ୍ୟଭାର ଗ୍ରହଣ କଲେ । ଡିଆଲିସ୍ ଗ୍ରାମରେ ସେ ରହିଲେ । ଏହି ଗ୍ରାମଟି ଏସ୍ ସହରଠାରୁ ପାଞ୍ଚ ଛଅ ମାଇଲ ଦୂର । କିଛି ଦିନ ରହିଲା ପରେ ସ୍ଥାନୀୟ ଲୋକେ ତାଙ୍କୁ କହିଲେ, “ଆପଣଙ୍କ ଭଲ ଜଣେ ଉଚ୍ଚ ଶିକ୍ଷିତ କର୍ମସୂଚକ ପକ୍ଷରେ

ଟକିନ୍ ପରିବାର ସହିତ ପରିଚିତ ହେବା ଉଚିତ ।” ଦୈବାତ୍
ଦିନେ ରସ୍ତାରେ ଯାଉଥିଲାବେଳେ ଜେଜି ଜଣେ ତାଙ୍କୁ ଆଇସ୍ପାନ୍
ପେସୋଇଟ୍‌ଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ପରିଚୟ କରାଇଦେଲା । ଦୁହେଁଙ୍କ ଭିତରେ
ସେ ସ୍ଥାନର ଜଳବାୟୁ, ଥିଏଟର, ହଇଜା ପ୍ରଭୃତି ସମ୍ପର୍କରେ
ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା ହେଲା । ଶେଷରେ ପେସୋଇଟ୍ ଡାକ୍ତରଙ୍କୁ
ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଦିନେ ଯିବା ପାଇଁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ ଜଣାଇଲେ ।

ଗୋଟାଏ ପଦ୍ମ ପଡ଼ିଆ । ସେଦିନ ଡାକ୍ତର ରୋଗୀ ଦେଖିବା
କାମ ସାରିଦେଇ ମନ ପରିବର୍ତ୍ତନ ପାଇଁ ସହରକୁ ଗଲେ । ସହରରୁ
ତାଙ୍କର କେତେକ ଜନସମ୍ପର୍କ କଣିକାର ଥିଲା । ସେତେବେଳକୁ
ସେ ଘୋଡ଼ାଗାଡ଼ି କଣି ନ ଥିଲେ । ତେଣୁ ସେ ଚାଲି ଚାଲି ଗଲେ ।
ମନରେ ଫୁଲି । ଯାଇ ଯାଇ ସେ ବାଟରେ ବେଳେବେଳେ ଗୀତ
ଗାଉଥିଲେ ।

ସହରରେ ପହଞ୍ଚି ସେ ଗୋଟିଏ ହୋଟେଲରେ ଖାଇଲେ
ଓ ପାର୍କରେ କିଛି ସମୟ ବୁଲିଲେ । ଏହି ସମୟରେ ଆଇସ୍ପାନ୍
ପେସୋଇଟ୍‌ଙ୍କର ନିମନ୍ତ୍ରଣ କଥା ମନେ ପଡ଼ିବାରୁ ସେ ଟକିନ୍
ପରିବାରକୁ ଦେଖି ଯିବା ପାଇଁ ସ୍ଥିର କଲେ ।

ଡାକ୍ତର ତାଙ୍କ ଘର ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିବାମାତ୍ରେ ପେସୋଇଟ୍
ନିଜେ ବାହାର ଆସି ତାଙ୍କୁ ଅଭ୍ୟର୍ଥନା ଜଣାଇ କହିଲେ, “ଆପଣଙ୍କୁ
ପାଇ ମୁଁ ଶୁଭ୍ ଆନନ୍ଦ । ଆସନ୍ତୁ; ଆମର ଗୃହିଣୀଙ୍କ ସଙ୍ଗେ
ଆପଣଙ୍କର ପରିଚୟ କରାଇଦେବି ।” ଏହା କହି ସେ ଡାକ୍ତରଙ୍କୁ
ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ପାଖକୁ ନେଇ କହିଲେ, “ଭେର, ମୁଁ ଡାକ୍ତରଙ୍କୁ
କହୁଥିଲି—‘ଆପଣ ସବୁବେଳେ ଡାକ୍ତରଖାନାରେ ବାନ୍ଧି ହୋଇ

ରହିବା ଅନ୍ୟାୟ । ଅବସର ବେଳଟି ସମାଜକୁ ଦେବା ଉଚିତ ।’
ପ୍ରିୟେ, କହିଲ ମୁଁ କଣ ଠିକ୍ କହିନାହିଁ ?”

ଭେରା ନିଜର ପାଖ ଚଉକଟି ଦେଖାଇ ଡାକ୍ତରଙ୍କୁ ବସିବାକୁ କହିଲେ । ଡାକ୍ତର ବସିବାରୁ ଭେରା କହିଲେ, “ମୋର ସ୍ଥାନୀ ବଡ଼ ସନ୍ଦେହ । ମୋ ପାଖକୁ ଲାଗି ବସନ୍ତ । ଆଶା କରୋ, ଆମେ ଆଚରଣରେ ସତର୍କ ରହିବା ।”

ପେସୋଭର୍ ପତ୍ନୀଙ୍କ କପାଳ ଚୁମ୍ବନ କରି କହିଲେ, “ଆଃ, କି କଥା !” ତତ୍ପରେ ଡାକ୍ତରଙ୍କୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି କହିଲେ, “ଆପଣ ବେଶ୍ ସମୟରେ ଶୁଣଗମନ କରିଛନ୍ତି । ଆମର ଗୃହିଣୀ ଏବେ ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାଶ୍ତ ଉପନ୍ୟାସ ଲେଖିଛନ୍ତି । ଆଜି ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ସେ ତାହା ପଢ଼ି ଶୁଣାଇବେ ।”

ଡାକ୍ତର ସ୍ତାରସେଭ୍‌ଙ୍କୁ ଫ୍ରେକାରେନାଙ୍କ (କଟିନ୍) ସଙ୍ଗେ ପରିଚୟ କରାଇ ଦିଆଗଲା । ସେ ଦେଖିବାକୁ ଠିକ୍ ତାଙ୍କ ମାଆ ଭଳି । ସେହିପରି କ୍ଷୀଣ ଶରୀର, ସେହିପରି ହସ ହସ ମୁଖ । ତାଙ୍କ ଚେହେରାରେ ଶିଶୁସୁଲଭ ସରଳତା ରହିଥିଲା । ସେ ଯେ ଯୌବନରେ ଉପମାତ, ଏହା ତାଙ୍କ ଅଞ୍ଚପ୍ରତ୍ୟଙ୍ଗରୁ ଜଣାପଡ଼ି ଯାଉଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସମୟ ପରେ ସମସ୍ତେ ଗୁଡ଼ା ଖାଇବାକୁ ବସିଲେ । ଗୁଡ଼ା ସହିତ ମିଷ୍ଟାନ୍ନ ଓ କୋମଳ ବିସ୍କୁଟର ମଧ୍ୟ ସଦ୍‌ବ୍ୟବହାର ହେଲା । ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳକୁ ଆହୁରି କେତେ ଜଣ ଅତିଥିଙ୍କର ଆବିର୍ଭାବ ଦର୍ଶିଲା । ପେସୋଭର୍ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କୁ ସ୍ବାଗତ ଜଣାଇଲେ ।

ସମସ୍ତେ ବୈଠକଖାନାରେ ଗନ୍ଧୀର ଭାବରେ ବସିବା ପରେ ଭେରା ତାଙ୍କର ଉପନ୍ୟାସ ପାଠ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ—

“ଦୋର ଶୀତକାଳ...” ଇତ୍ୟାଦି । ତେଣେ ସେତେଇ ଦରୁ ବାସନର ଟୁଣ୍ଡାଟା ଶବ୍ଦ ଓ ପିଆଜର ଗନ୍ଧ ଖୋଲି ଝରକାବାଟେ ପ୍ରବେଶ କରୁଥାଏ ।

ଅତିଥିମାନେ ଗବିନ୍ଦୀଆ ଆରମ୍ଭ ଚଉକ ଉପରେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ ବସିଥିଲେ । କେତୋଟି ଆଲୁଅ ଜଳୁଥିବାରୁ ବୈଠକଖାନାରେ ଅନ୍ଧାର ପ୍ରାୟ ନଥିଲା । ଶ୍ରୀଷ୍ଟକାଳର ସନ୍ଧ୍ୟା ସମୟ । ଗସ୍ତା ଉପରୁ ଲୋକଙ୍କର କୋଳାହଳ ସଙ୍ଗେ ହାସ୍ୟଧ୍ବନି ଭାସି ଆସୁଥିଲା । ବଗିଚାରୁ ଗୋଲପ ଫୁଲର ମହକ ଦରଦରରେ ପ୍ରବେଶ କରୁଥିଲା । ଏଭଳି ମନୋହର ପରିବେଶରେ—ଦୋର ଶୀତକାଳର ବରଫାବୃତ ପ୍ରାନ୍ତର ଉପରେ ଜଣେ ଏକାକୀ ପଥିକ ଉପରେ ଅସ୍ତ୍ରଗାମୀ ସୂର୍ଯ୍ୟ ତାଙ୍କର ଶୀତଳ କରଣ ଡାଳି ଦେବା—କେହି ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିପାରୁଥିଲେ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ନପାରେ । ଭେର ତାଙ୍କ ଉପନ୍ୟାସ ପଢ଼ି ଚାଲିଲେ । ତାର ସାରକଥା ହେଲା—ଜଣେ ବଡ଼ ଜମିଦାରଙ୍କ ପତ୍ନୀ ନିଜ ଗ୍ରାମରେ ସ୍କୁଲ, ଡାକ୍ତରଖାନା, ଲାଭକ୍ରେଡି ପ୍ରଭୃତି ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଥିଲେ । ସେ ଜଣେ ଭ୍ରମଣକାରୀ କଳାକାରଙ୍କ ପ୍ରେମରେ ପଡ଼ିଲେ । ତାଙ୍କ ଉପନ୍ୟାସରେ ଯାହା ସବୁ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଥିଲା, ସେ ସବୁ ବାସ୍ତବ ଜୀବନରେ କେହି ଦେଖି ନଥିବ । ତଥାପି ଏହାକୁ ଶୁଣିବାରେ ଶ୍ରୋତାମାନେ ଖୁବ୍ ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ; କେହି ଉଠିଯିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁ ନଥିଲେ ।

ପେସୋଭର୍ ମନ୍ତବ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କଲେ, “ମନ୍ଦ ନୁହେଁ ।”

ଜଣେ ଶ୍ରୋତା ଉପନ୍ୟାସ ଶୁଣୁଥିଲେ ହେଁ ତାଙ୍କର ମନ ଉପନ୍ୟାସର ବିଷୟବସ୍ତୁଠାରୁ ବହୁ ଦୂରରେ ଥିଲା । ସେ କହି-ଉଠିଲେ, “ନିଶ୍ଚୟ, ନିଶ୍ଚୟ !”

ଏହିପରି ଦଶାକ ପରେ ଦଶାଏ ଗତ ହେଲା । ପାର୍କରୁ ଯନ୍ତ୍ରସଙ୍ଗୀତ ଶୁଣାଯାଉଥିଲା । ତାହା ସଙ୍ଗେ ସମ୍ମିଳିତ କଣ୍ଠର ସଙ୍ଗୀତ ଭାବି ଆସୁଥିଲା । ଶେଷରେ ଭେର ଉପନ୍ୟାସ ପାଠ ଶେଷ କଲେ । ପାଞ୍ଚ ମିନିଟ୍ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୌଣସି ଶ୍ରୋତାଙ୍କ ଭୁଣ୍ଡରୁ କିଛି ବାହାରିଲା ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ନୀରବ । ସେମାନେ ସମ୍ମିଳିତ କଣ୍ଠ-ସଙ୍ଗୀତ ମନୋଯୋଗ ଦେଇ ଶୁଣୁଥିଲେ । ସେହି ସଙ୍ଗୀତର ସାରମର୍ମ ଥିଲା—ବାସ୍ତବ ଜୀବନରେ ଯାହା ଦେଖାଯାଏ, କାବ୍ୟ ଉପନ୍ୟାସରେ ତାହା ନ ଥାଏ । ସଙ୍ଗୀତଟି ଯେ ଭେରଙ୍କ ଉପନ୍ୟାସ ପ୍ରତି ଯଥାର୍ଥରେ ପ୍ରଯୋଜ୍ୟ, ସେଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ।

ଡାକ୍ତର ପଚାରିଲେ, “ଆପଣଙ୍କର ଗଳ୍ପ, ଉପନ୍ୟାସ ପ୍ରଭୃତି କଅଣ ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି ?”

ଭେର ଉତ୍ତର କଲେ, “ନା, ମୋର କୌଣସି ଲେଖା ପ୍ରକାଶ କରିନାହିଁ । ମୁଁ ସେଗୁଡ଼ିକ ଆଲମାର ଭିତରେ ରଖିଛି । ପ୍ରକାଶ କରିବାର ଦରକାର କଅଣ ? ଆମର ଟଙ୍କାର ତ ଅଭାବ ନାହିଁ ?”

ସମସ୍ତେ ଗୋଟାଏ ଘର୍ବଶ୍ୱାସ ପକାଇଲେ । ଅବଶ୍ୟ ସେଥିର କାରଣ କୁହାଯାଇ ନ ପାରେ ।

ପେଟୋଭର୍ ଝିଅ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ କହିଲେ, “କଟିନ, ତୁ ଟିକିଏ ବାଦ୍ୟ ବଜାଇ ଶୁଣ ।”

ଆଗରୁ ପିଆନୋ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ରଖାଯାଇଥିଲା । କଟିନ୍ ବାପାଙ୍କ ଆଦେଶ ପାଇଲା ମାତ୍ରେ ଯାଇ ତାଙ୍କୁଣୀ ଖୋଲି ବାଦ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେ । ଦୁଇ ହାତରେ ପିଆନୋର ଚାକ ମୋଡ଼ି ସମସ୍ତ ଶକ୍ତି ପ୍ରୟୋଗ କରି ସେ ଏପରି ବାଦ୍ୟ ବଜାଇଲେ ଯେ

ଡାକ୍ତର ଦେହଟାଯାକ କମ୍ପି ଗଲା । ଏକପ୍ରକାର ସ୍ବର ଖୁବ୍ ଉଚ୍ଚ ଧ୍ବନିରେ ଶୁଣାଗଲା । ସେ ସ୍ବରରେ ବୈଠକଖାନାରେ ଘଡ଼ଘଡ଼ ପରି ଶବ୍ଦ ହେଲା । ସେ ଘରର ସବୁ ଆସବାବ ଏପରି କି ମେଜିଆ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଘରୁଘରୁ ଶବ୍ଦ କଲା । ସେ ଯେଉଁ ବାଦ୍ୟଟି ପିଆନୋରେ ବଜାଉଥିଲେ ତାହା ଅତି କଠିନ । ଏହି କଠିନତା ହିଁ ବାଦ୍ୟର ବିଶେଷତ୍ବ ଥିଲା । ଡାକ୍ତର ସ୍ବେନର୍ ଏହି ବାଦ୍ୟ ଶୁଣି ମନେ କଲେ, ସତେ ଅବା ପଥରଖଣ୍ଡମାନ ପାହାଡ଼ ଅଗରୁ ଗୋଟାକ ପରେ ଗୋଟାଏ ତଳକୁ ଗଡ଼ ଗଡ଼ ଆସୁଛି । ସ୍ବେକାତେରିନାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ବୁଲି ଡାକ୍ତର ଦେଖିଲେ, ତାଙ୍କ ମୁହଁ ରଙ୍ଗା ପଡ଼ିଯାଇଛି । ମୁଣ୍ଡର କେରାଏ ବାଳ କପାଳ ଉପରକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସିଛି । କଠୋର ପରିଶ୍ରମ ଫଳରେ ତାଙ୍କର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଆହୁରି ବୃଦ୍ଧି ପାଇଥିଲା ବୋଲି ଡାକ୍ତରଙ୍କୁ ବୋଧ ହେଲା । ଶୀତରୁଚିଆଯାକ ଡିଆଲପ୍ ଫରସ ଡାକ୍ତରଖାନାରେ ରେଗିମାନଙ୍କ ଭିତରେ କଟାଇବା ପରେ ଏପରି ଗୋଟିଏ ବସନ୍ତକାଳୀନ ମନୋହର ପରିବେଶ ମଧ୍ୟରେ କିଟିନ୍‌ଙ୍କ ଭଳି ଶିକ୍ଷିତା ସୁନ୍ଦରୀଙ୍କର ବାଦ୍ୟ ବଜାଇବାର ଦେଖି ଡାକ୍ତର ଯେ ବିଶେଷ ଆନନ୍ଦତ ହୋଇଥିଲେ, ଏହା କହିବା ଅନାବଶ୍ୟକ ।

ପେସୋଭର୍ ଆନନ୍ଦରେ ଗର୍ବିତ ହୋଇ କହିଲେ, “ସାବାସ୍ କିଟିନ୍, ଆଜି ତୋର ବାଜାଟା ଅତି ଚମତ୍କାର । ଏଥିପୂର୍ବରୁ ମୁଁ ତୋର ଏଡ଼େ ସୁନ୍ଦର ବାଜା ଶୁଣି ନଥିଲି ।” କିଟିନ୍ ସାମାନ୍ୟ ହସିଦେଇ ପିତାଙ୍କର ପ୍ରଶଂସାବାଣୀ ଶୁଣିଗଲେ । ତାଙ୍କ ମୁହଁରେ ବିଜୟର ଖସି ।

ସମସ୍ତଙ୍କ ମୁହଁରୁ ଏକସ୍ବରରେ ଶୁଣାଗଲା—ଚମତ୍କାର !

ଡାକ୍ତର ପ୍ଲୋନର୍ ମଧ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କ ସହିତ ସ୍ୱର ମିଳାଇ କହିଲେ, “ତମଜ୍ଞାର !” ସେ ପଚାରିଲେ, “କଟିନ୍, ତୁମେ କେଉଁଠି ଏହା ଶିଖିଥିଲ ? ସଙ୍ଗୀତ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟରେ ?”

କଟିନ୍ ଉତ୍ତର କଲେ, “ନା, ମୁଁ ସଙ୍ଗୀତ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଯିବାପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଜଣେ ସଙ୍ଗୀତ-ଶିକ୍ଷୟତ୍ରୀ ମୋତେ ଘରେ ଶିକ୍ଷା ଦେଉଅଛନ୍ତି ।”

ଡାକ୍ତର ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ, “ତୁମେ ଉଚ୍ଚ ବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହେଲଣି ?”

କଟିନ୍‌ଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ ତାଙ୍କର ମାଆ ଭେରା କହିଲେ, “ନା, ନା, କଟିନ୍ ପାଇଁ ଆମେ ଘରେଇ ଶିକ୍ଷକ ଶିକ୍ଷୟତ୍ରୀଙ୍କର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରିଛୁ । ଆପଣ ନିଶ୍ଚୟ ସ୍ୱୀକାର କରିବେ, ଉଚ୍ଚ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ତଥା ସଙ୍ଗୀତ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କ ଉପରେ ଶରପ ପ୍ରଭବ ପଡ଼ିଥାଏ । ତୁମର ଯୌବନ ସମୟରେ ତା ଉପରେ ମାଆ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟର ପ୍ରଭବ ପଡ଼ିବା ଆଦୌ ଉଚିତ ନୁହେଁ ।”

ଏହି ସମୟରେ କଟିନ୍ କହିଲେ, “କିନ୍ତୁ ମୁଁ ସଙ୍ଗୀତ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଶିକ୍ଷା ପାଇବାକୁ ଛାଡ଼ି ଦେଇଛି ।”

ତାର ମାଆ କହିଲେ, “ନା, ନା, ଆମ କଟିନ୍ ମୋତେ ଭାରି ଭଲପାଏ । ସେ ଘର ଛାଡ଼ି ବାପମାଆଙ୍କ ମନରେ କଷ୍ଟ ଦେବା ପିଲା ନୁହେଁ ।”

ପ୍ଲୋନର୍‌ଙ୍କର ତଳେ ପାଦ ପିଟି ଉଚ୍ଚତ ସ୍ୱରରେ କହିଲେ, “ମୁଁ ନିଶ୍ଚୟ ଯିବି, ଯିବି, ଯିବି, ଯିବି ।”

ରାତିରେ ଶ୍ରେୟନ ସମୟରେ ପେସୋଭିଡକୁ ନିଜର କୃତ୍ତିକ ଦେଖାଇବାର ସୁଯୋଗ ମିଳିଲା । ସେ କେତେ ଘଟନା ବର୍ଣ୍ଣନା କରୁ କରୁ ରହସ୍ୟ କରୁଥିଲେ; କେତେ ହାସ୍ୟକର ପ୍ରଶ୍ନ ଉତ୍ତରାପନ କରି ନିଜେ ସେ ସବୁର ସମାଧାନ କରି ଦେଉଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଭାଷା ଓ ଭାଷୀରେ ଗୋଟାଏ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ନିଜସ୍ୱ ଥିଲା । ଫାର୍ସକାଳର ଅଭ୍ୟାସ ହେତୁ ସେଥିପାଇଁ ତାଙ୍କୁ ତେଷ୍ଟା କରିବାକୁ ହେଉ ନ ଥିଲା ।

ଶେଷରେ ଅତିଥିମାନେ ବିଦାୟ ନେବା ପୂର୍ବରୁ ହଲ୍ରେ ଏକତ୍ର ହୋଇ ନିଜ ନିଜର କୋଟ୍ ପିନ୍ଧି ବାଡ଼ି ଧରିଲେ । ଏହି ସମୟରେ ଗୋଟିଏ ଚଉଦ ବର୍ଷର ବାଳକ ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଘୁରି ବୁଲୁଥିଲା । ତାର ମୁଣ୍ଡର ବାଳ ଖୁବ୍ ଶ୍ୱେତ ହୋଇ କଟା ହୋଇଥିଲା । ମୁହଁଟି ଗୋଲ । ତାକୁ ଚାହିଁ ପେସୋଭିଡ କହିଲେ, “ଆରେ ପାତ୍ର, ଏବେ ତୋର ଖେଳ ଦେଖା ।” ପିଲାଟିର ନାମ ପାତ୍ରେଲ ।

ପାତ୍ରେଲ ବିଚିତ୍ର ଅଙ୍ଗଭାଙ୍ଗି କରି ଗୋଟାଏ ହାତ ଟେକି ଅଭିଭାବକଙ୍କ ସ୍ତରରେ କହିଲା —

“ହତଭାଗିନୀ, ତୋର ମରଣ ହେଉ ।”

ସମସ୍ତେ ହସି ଉଠିଲେ । ଡାକ୍ତର ବେଗ୍ କୌତୁକ ଅନୁଭବ କଲେ । ସେ ଗୋଟିଏ ହୋଟେଲକୁ ଯାଇ କିଛି ମଦ ପିଇ ଘରକୁ ଚାଲିଲେ । ବାଟରେ ତାଙ୍କ ଭୃଣ୍ଟ ପଦେ ପଦେ ସଙ୍ଗୀତ ବାଦ୍ଯାଉ ପଡ଼ୁଥିଲା ।

ସେ ଚାଲି ଚାଲି ଛଅ ମାଇଲ ଯିବା ପରେ ଘରେ ପହଞ୍ଚିଲେ; କିନ୍ତୁ ଚାଲିବାରେ ସେ ଟିକିଏ ହେଲେ କ୍ଲାନ୍ତି ଅନୁଭବ କରି ନଥିଲେ । ସେ ଆନନ୍ଦରେ ଆହୁରି ଛଅ ମାଇଲ ଚାଲି ପାରିଥାନ୍ତେ ।

ଶୋଇଲବେଳକୁ ପେଟୋଭିତଙ୍କ “ମୟ ନୁହେଁ” କଥାଟା ଡାକ୍ତରଙ୍କର ମନେ ପଡ଼ିଗଲା । ସେ ମଧ୍ୟ ମନକୁ ମନ ସେ ସନ୍ଧ୍ୟାର ଅନୁଭୂତିକୁ “ମୟ ନୁହେଁ” ବୋଲି କହିଲେ ।

ଡାକ୍ତର ପ୍ଲୋନର୍ ଟର୍ଜିନ ପରିବାରକୁ ଦେଖିଯିବା ପାଇଁ ଅନେକ ଥର ମନ କଲେଣି; କିନ୍ତୁ ଡାକ୍ତରଖାନାରେ ଏତେ କାମ ପଡ଼େ ଯେ ଦୁଇ ତିନି ଘଣ୍ଟା ବେଳ ମିଳେ ନାହିଁ । ଏହିପରି ବର୍ଷେ କଟିଗଲା । ହଠାତ୍ ଦିନେ ଗୋଟିଏ ନେଲି ଲଫାପାରେ ଖଣ୍ଡିଏ ଚିଠି ଡାକ୍ତରଙ୍କର ହସ୍ତଗତ ହେଲା । ଚିଠିର ମର୍ମ ହେଲା—ଅନେକ ଦିନ ହେଲା ଭେରଙ୍କର ମୁଣ୍ଡବ୍ୟଥା ରୋଗ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଏବେ କେତେଦିନ ହେଲା କଟିନ ସଙ୍ଗୀତ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଚାଲିଯିବ ବୋଲି ବାରମ୍ବାର କହୁଛି । ତେଣୁ ତାଙ୍କର ମୁଣ୍ଡବ୍ୟଥା ଅତି କଠିନ ଆକାର ଧାରଣ କରିଛି । ସହରର ସବୁ ଡାକ୍ତର ତେଣୁ କର ତାଙ୍କୁ ଆରୋଗ୍ୟ କରି ନ ପାରିବାରୁ ପ୍ଲୋନର୍ଙ୍କୁ ଡକାଯାଇଥିଲା ।

ଭେର ନିଜେ ଚିଠିଟି ଲେଖି ତାଙ୍କୁ ଦେଖିବା ପାଇଁ ବିଶେଷ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲେ ।

ଚିଠି ପାଇ ଡାକ୍ତର ଭେରଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ । ଥରେ ଦିଅର ନୁହେଁ, ଅନେକ ଥର ତାଙ୍କୁ ଯିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ତାଙ୍କ ଚକିତ୍ରା ଫଳରେ ଭେର ସାମାନ୍ୟ ଆରୋଗ୍ୟ ଲଭ କଲେ । ଯେଉଁମାନେ ଟର୍ଜିନ ପରିବାରର ଅତିଥି ହେଉଥିଲେ ସେମାନେ ଶୁଣିବାକୁ ପାଇଲେ, ପ୍ଲୋନର୍ ଜଣେ ବିଚକ୍ଷଣ ଡାକ୍ତର । ଏହା ପରେ ମଧ୍ୟ ଡାକ୍ତର ପେଟୋଭିତଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଉଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ରୋଗୀର ଚକିତ୍ରା ପାଇଁ ନୁହେଁ, ଅନ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଯାଉଥିଲେ ।

ଦିନେ ଗୋଟାଏ ପବ୍ ହୋଇଥିଲା । ସ୍ୱେନାଟେରିନା ଅନେକ ବେଳଯାଏ ପିଆନୋ ଉପରେ ତାଙ୍କର କରାମତି ଦେଖାଇ ସାରିଥିଲେ । ଖାଇବା ଘର ଟେବୁଲ ପାଖରେ ସମସ୍ତେ ବୃଦ୍ଧା ଖାଇବାକୁ ବସିଲେ । ପେଟୋଭିଚ ତାଙ୍କର ରହସ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ଗଳ୍ପ କହିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି; ଏହି ସମୟରେ ବାହାର ଦ୍ୱାର ପାଖରୁ ଘଣ୍ଟିର ଶବ୍ଦ ଶୁଣାଗଲା । ନିଜେ ପେଟୋଭିଚ କିଏ ଡାକୁଛି ଦେଖିବା ପାଇଁ ଦ୍ୱାର ପାଖକୁ ଚାଲିଗଲେ । ଏହି ଅବସରରେ ଅନ୍ୟମାନେ ଗଳ୍ପ କରୁଥିବାର ସୁଯୋଗ ନେଇ ଡାକ୍ତର ସ୍ୱେନାଟେରିନାଙ୍କ କାନ ପାଖରେ ଚୁପ୍‌ଚୁପ୍ କରି କହିଲେ, “ତୁମକୁ ଶିଶୁରଙ୍କ ଗଣା । ମୋତେ ଆଉ ଏପରି ଯନ୍ତ୍ରଣା ଦିଅ ନାହିଁ । ମୁଁ ତୁମକୁ ଅନୁରୋଧ କରୁଛି । ଚାଲି ବସିବୁକୁ ଯିବା ।”

କଟିନ୍ ବିସ୍ମୟରେ ତମକ ପଡ଼ିଲା ପରି ହେଲେ । ଡାକ୍ତରଙ୍କର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କଅଣ ସେ ବୁଝି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ତଥାପି ସେ ଉଠିପଡ଼ି ବସିବୁ ଆଡ଼କୁ ଚାଲିଲେ । ଡାକ୍ତର ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଯାଉଥାନ୍ତି । ଡାକ୍ତର ବାଟରେ କହିଲେ, “ତୁମେ ଚାଲି ପାଞ୍ଚ ଘଣ୍ଟାଯାକେ ପିଆନୋ ଅଭ୍ୟାସ କର । ତାପରେ ଯାଇ ମାଆଙ୍କ ପାଖରେ ବସ । ତେଣୁ ତୁମକୁ ମୋ ମନର କଥା କହିବାକୁ ସୁବିଧା ପାଏ ନାହିଁ । ମୋର ବିଶେଷ ଅନୁରୋଧ, ମୋତେ ପଦର ମିନିଟ ମାତ୍ର ସମୟ ଦିଅ ।”

ଶରତ ଋତୁ ଆସନ୍ନ । ବସିବୁରେ କୌଣସି ପକ୍ଷୀର ଶବ୍ଦ ଶୁଣାଯାଉ ନଥିଲା । ସକାଳୁ ପଥ ଶୁଖିଲା ପଥରେ ଆଜ୍ଞାବିତ । ଏହାରି ଉପରେ ଯାଉ ଯାଉ ଡାକ୍ତର କହିଲେ, “ପୂର୍ବ ଗୋଟିଏ ସପ୍ତାହ ହେଲା ତୁମକୁ ଦେଖି ନ ଥିଲି । ଏହି ସପ୍ତାହଟି ମୁଁ ଯେ କ

ଦୁଃଖରେ କଟାଇଛି; ତା ତୁମେ ବୁଝି ପାରିବ ନାହିଁ । ଗୁଲ ଟିକିଏ ବସିଲେ ମୁଁ ସବୁ ଖୋଲି କହିବି ।”

ଗୋଟିଏ ବଉଳଗଛ ମୂଳେ ଖଣିଏ ବେଞ୍ଚ ପଡ଼ିଥିଲା । ଏହି ବେଞ୍ଚ ଉପରେ ଦୁହେଁଯାକ ବସିଲେ ।

କଟିନ୍ ପ୍ରଶ୍ନକଲେ, “ଆପଣ କଅଣ କହିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି, କହନ୍ତୁ ।”

ଡାକ୍ତର କହିଲେ, “ଗଲ ସତ୍ରାହେ ହେଲ ମୁଁ ତୁମକୁ ଦେଖି ନ ଥିଲି । କେତେକାଳ ହେଲ ତୁମର କଣ୍ଠସ୍ଵର ଶୁଣିନଥିଲି । ମୁଁ ତୁମର କଥା ଶୁଣିବାକୁ ଚାହୁଁ ରହିଛି । କଥା କୁହ ।”

କଟିନଙ୍କର ଚକ୍ଷୁର ସରଳତା, ତାଙ୍କ ମୁଖର ପ୍ରସନ୍ନତା ଓ ଗଣ୍ଡଦେଶର ରକ୍ତିମାରେ ଡାକ୍ତର ଏକବାରେ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ । ତାଙ୍କର ପୋଷାକରେ ମଧ୍ୟ ଗୋଟାଏ ସୌଷ୍ଟ୍ୟ ପ୍ରକାଶ ପାଉଥିଲା । ଏଥିରେ କୌଣସି ଆଡ଼ମ୍ବର ନ ଥିଲେହେଁ ତାହା ହୃଦୟକୁ ଆକର୍ଷଣ କରୁଥିଲା । ଡାକ୍ତର ମନେକଲେ, କଟିନ ସରଳ ନିଶ୍ଚୟଟି ହେଲେହେଁ ଖୁବ୍ ବୁଦ୍ଧିମତ୍ତା । କାବ୍ୟକବିତା, କଳା ପ୍ରଭୃତି ଡାକ୍ତରଙ୍କର ପ୍ରିୟ ଥିଲା । ସେ ଏସବୁ ବିଷୟରେ କଟିନଙ୍କ ସହିତ ଆଲୋଚନା କରି ପାରିବେ ।

ସହରର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଝିଅଙ୍କ ପରି ସେ ବହୁତ ବହି ପଢ଼ୁଥିଲେ । (ହେଉର ପାଠାଗାରମାନଙ୍କରୁ ସମ୍ଭାବି ମିଳେ ଯେ ଝିଅମାନେ ପଢ଼ୁ ନ ଥିଲେ ପାଠାଗାରଗୁଡ଼ିକ ବନ୍ଦ ହୋଇ ଯାଇଥାନ୍ତା ।) ଗଲ କେତେଦିନ ଭିତରେ କଟିନ କି କି ବହି ପଢ଼ିଛନ୍ତି, ଡାକ୍ତର ତାହା ପଚାରି ବୁଝିଲେ । ଡାକ୍ତରଙ୍କ ମନ ଆନନ୍ଦରେ ପୂରିଗଲା ।

କଟିନ ପଡ଼ି ଥିବା ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେତୋଟି ବନ୍ଧୁ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା ହେଲା ।

ହଠାତ୍ କଟିନ ଉଠି ଘରକୁ ଚାଲିଯିବାକୁ ବାହାରିଲେ; ଡାକ୍ତର ଅଧୀର ହୋଇ କହିଲେ, “ତୁମେ କୁଆଡ଼େ ଯାଉଛ ? ମୁଁ ଗୋଟାଏ କଥା କହିବାପାଇଁ ଆସିଛି । ମୋର ଅନୁରୋଧ, ପାଞ୍ଚମିନଟ ରହି ମୋ କଥା ଶୁଣିଯାଅ ।”

କଟିନ ଟିକିଏ ରହିଯାଇ ଡାକ୍ତରଙ୍କ ହାତକୁ ଖଣ୍ଡିଏ କାଗଜ ବଡ଼ାଇ ଦେଇ ଘର ଭିତରକୁ ଚାଲିଗଲେ । ଘର ଭିତରୁ ପୁଣି ପିଆନୋର ଶବ୍ଦ ଶୁଣାଗଲା ।

ଡାକ୍ତର କାଗଜଖଣ୍ଡି ଖୋଲି ପଢ଼ିଲେ—“ଆଜି ରାତି ଏଗାରଟାବେଳେ କବରଖାନାରେ ଦେମେଡ଼ିକ କବର ପାଖକୁ ଯିବେ ।”

ପ୍ରଥମେ ଡାକ୍ତର ବିସ୍ମିତ ହୋଇ ଘାବିଲେ, “ବଡ଼ ବିଚିତ୍ର କଥା । କବରଖାନା ପାଖକୁ ଯିବ ! କାହିଁକି ? ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କଣ ?”

କଟିନ ଡାକ୍ତରଙ୍କୁ ବୋକା ବନାଇବାପାଇଁ ଏପରି ଲେଖି-ଥିଲେ; ଏହା ସ୍ପଷ୍ଟ । ସହରର ଯେକୌଣସି ଜାଗାରେ—ରାସ୍ତାରେ, ପାର୍କରେ—ସେମାନଙ୍କର ସହଜରେ ଭେଟ ହୋଇ ପାରିଥାନ୍ତା; ତାହା ପରିବର୍ତ୍ତେ ରାତି ଏଗାରଟାବେଳେ ସହରଠାରୁ ଦୂରରେ କବରଖାନା ପାଖରେ ଭେଟହେବ ବୋଲି କହିବାରେ କି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥାଇପାରେ ? ଯାହାର ଟିକିଏ ହେଲେ ବୁଦ୍ଧି ଥିବ ସେ ବୁଦ୍ଧି ପାରିଥାନ୍ତା, ଡାକ୍ତରଙ୍କୁ ଉପହାସ କରିବାହିଁ ଏହାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ । କିନ୍ତୁ ଏଠି ବୁଦ୍ଧିମାନ୍ ଡାକ୍ତର ଗୋଟାଏ ସାମାନ୍ୟ

ହିଅର କଥାରେ ପଡ଼ି ରାତି ଅଧରେ ନିର୍ଜନ କବରଖାନା ପାଖରେ ବୁଲିବା କଥା ଶୁଣିଲେ ସେ କେହି ହସିବ । ଡାକ୍ତରଙ୍କର ଏହି ନୈଶ ଅଭିଯାନ କଥା ଶୁଣିଲେ ତାଙ୍କର ସହକର୍ମୀମାନେ କଅଣ ଭାବିବେ ?

ଡାକ୍ତର ଏ ସବୁକଥା ବରୁର ନ କରି ନିଜ ଘୋଡ଼ାଗାଡ଼ିରେ ବସି କବରଖାନାକୁ ବାହାରିଲେ । ଗାଡ଼ିର କରୁଆନ ଗାଡ଼ି ଚଳାଇଲା । ଆକାଶରେ ଜହ୍ନ ପଡ଼ିଥାଏ; ପାଗ ମଧ୍ୟ ଖୁବ୍ ଭଲ ଥାଏ । ସହର ପାରହେବା ପରେ କଲ୍‌ଖାନା ପଡ଼ିଲା । ଗାଡ଼ିର ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ସେଠାରୁ କେତେଟା କୁକୁର ଭୁକ ଉଠିଲେ । ଏଣିକି ଗାଡ଼ି ସୁବଧାରେ ଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଡାକ୍ତର ସେଇଠାରେ ଗାଡ଼ି ରଖାଇ ପାଦରେ ବୁଲିଲେ । ସେ ଭାବିଲେ, “ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକର ଗୋଟିଏ କିଛି ବିଶେଷତ୍ତ୍ୱ ଥାଏ । କଟିନ ସହଜେ ଗୋଟିଏ ବିଚିତ୍ର ହିଅ । ତେଣୁ ସେ ପ୍ରକୃତରେ କବରଖାନାରେ ଦେଖା କରିବାକୁ ଆସିଥିବା ଅସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ।”

କବରଖାନା ଆଉ ଅଳ୍ପ ଦୂର । ତାଙ୍କଠାରୁ କବରଖାନା ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ପଡ଼ିଆ ମାତ୍ର ବ୍ୟବଧାନ । ପଡ଼ିଆ ଆରପାଖେ କବରଖାନା ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ପାର୍କ ପରି ଦେଖାଯାଉଛି । ଗଛ ଗୁଡ଼ିକ ଅନ୍ଧାରୁଆ । କିଛିଦୂର ଯିବା ପରେ ଡାକ୍ତର କବରଖାନାର ବୁରିପାଖେ ଥିବା ଧଳା ପାଟରି ଦେଖିପାରିଲେ । ଶେଷରେ ସେ କବରଖାନାର ଫାଟକ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ଫାଟକ ଉପରେ ଗୋଟିଏ ମାଡ଼ି ଉପଦେଶ ବଡ଼ ବଡ଼ ଅକ୍ଷରରେ ଲେଖାଥିଲା । ଡାକ୍ତର ଚନ୍ଦ୍ରକିରଣରେ ଏହି ଲେଖାଟି ପଢ଼ିଲେ--

“ବଡ଼ ହୁଅ କାଳ ବଡ଼ ଅବଶ୍ୟାସୀ
ହାବୋଡ଼ି ଯିବ ସେ ଆତମ୍ଭିତେ ଆସି ।”

ଫାଟକର ଛୋଟ ଦୁଆରଟି ଖୋଲି ଡାକ୍ତର ସୋନର୍ ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କଲେ । ଗୋଟିଏ ରସ୍ତାର ଦୁଇ ପାଖରେ ଦୁଇ ଧାଡ଼ି ଗଛ । ଗଛ ପାଖରେ ଧଳା ଧଳା ଝୁଣ ଚିହ୍ନ ଓ ସ୍ମୃତି ପ୍ରମୁ । ରସ୍ତା ଉପରେ ଗଛମାନଙ୍କର ଛାଇ ପଡ଼ୁଥିଲା । ଡାକ୍ତର ମନେକଲେ, ମୁଁ ଜୀବନରେ ଆଜି ଯେଉଁ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖୁଛି, ମୃତ୍ୟୁ ପୂର୍ବରୁ ଆଉ ତାହା ଦେଖି ପାରିବି ନାହିଁ । ପୃଥିବୀ ଭିତରେ କବରଖାନା ହେଉଛି ଗୋଟିଏ ଭିନ୍ନ ପୃଥିବୀ । ଏଠାରେ ଜୀବନର ସବୁ ନାହିଁ । ପ୍ରତି କବର ରହସ୍ୟମୟ ଚରନ୍ତନ ଜୀବନର ଇଚ୍ଛା ଦେଉଅଛି । ସ୍ମୃତିପ୍ରମୁ ଉପରୁ, ଗଛର ଫୁଲରୁ ଏପରିକି ଘାସରୁ ସୁଦ୍ଧା ଗଣ୍ଡାର ବିଷାଦ ଓ ଶାନ୍ତି ବିକୀର୍ଣ୍ଣ ହେଉଅଛି ।

ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗ ମାରବ ନିସ୍ତବ୍ଧ । ତାରାମାନେ ଆକାଶରୁ ମିଟି-ମିଟି କରି ଚାହିଁଥିଲେ । ଡାକ୍ତରଙ୍କ ପାଦ ଶବ୍ଦ ଏ ଶାନ୍ତ ପରିବେଶ ସହିତ ତାଳ ରଖି ପାରୁ ନ ଥିଲା । ଗିର୍ଜାର ଦଣ୍ଡାରେ ବାରଟା ବାଜିଲା । ସେ ନିଜକୁ ମୃତ ବୋଲି କଳ୍ପନା କଲେ । ସେ ଭାବିଲେ ଯେ ଚରନ୍ତନ ପାଇଁ ସେ କବରରେ ଶୋଇଛନ୍ତି; କେହି ଜଣେ ତାଙ୍କୁ ଚାହିଁ ରହିଛି । ସେ ମନେକଲେ ଏଠାରେ ମାରବତା ନାହିଁ କି ଶାନ୍ତି ନାହିଁ; ଅଛି ନାସ୍ତିତ୍ବର ଗଣ୍ଡାର ବିଷାଦ ଓ ଅବଦମିତ ନୈରାଶ୍ୟ ।

ଦେମେତଙ୍କ ସ୍ମୃତି ଭବନଟି ଗୋଟିଏ କ୍ଷୁଦ୍ର ପ୍ରାର୍ଥନାଗୃହ ପରି । ତା ଉପରେ ଏକ ଦେବଦୂତର ମୂର୍ତ୍ତି । କେତେକ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ଜଣେ ଇଟାଲିୟ ସଙ୍ଗୀତଜ୍ଞଙ୍କ ସ୍ମୃତି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏହା ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିଲା । ସହରର କେହି ଏବେ ଏହି ସଙ୍ଗୀତଜ୍ଞଙ୍କୁ ସ୍ମରଣ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଏହାର ପ୍ରବେଶ ଦ୍ଵାର ଉପରେ ଗୋଟିଏ

ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଘାସ ରହିଥିଲା । ତାହା ଉପରେ ଚନ୍ଦ୍ରକରଣ ପ୍ରତିବିମ୍ବିତ ହେଉଥିବାରୁ ଘାସଟି ଜଳୁଥିବାର ଭ୍ରମ ଜନ୍ମାଉଥିଲା ।

ଆଖପାଖରେ ମନୁଷ୍ୟର ଚିହ୍ନ ନ ଥିଲା । ଗଭୀର ରାତିରେ ଏଠାକୁ କିଏ ଆସନ୍ତା ? ତଥାପି ଡାକ୍ତର ପ୍ଲୋନିଟ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଲେ । ଚନ୍ଦ୍ରକରଣ ସତେ ଅବା ତାଙ୍କ କାମନାକୁ ଉତ୍ତେଜିତ କରୁଥିଲା । ସେ କଟିନଙ୍କର ଚୁମ୍ବନ ଓ ଆଲିଙ୍ଗନର କଳ୍ପନାରେ ବିଭୋର । ଏହି ସ୍ମୃତି ଭବନ ପାଖରେ ସେ ଅଧଃଶା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବସିରହି ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ—ଏହି କବରମାନଙ୍କରେ କେତେ ଯୁବକ ଚିର ନିଦ୍ରାରେ ଶୋଇ ନ ଥିବେ ? ସେମାନେ କିନ୍ତୁ ରୂପ ଓ ଗୁଣରେ କେତେ ପୁରୁଷଙ୍କୁ ମୁଗ୍ଧ କରିଥିବେ । କେତେ ପୁରୁଷଙ୍କୁ ପ୍ରେମର ବନ୍ଧନରେ ବାନ୍ଧିଥିବେ । କେତେ ହୃଦୟରେ କାମନାର ବନ୍ଧି ପ୍ରଜ୍ଜ୍ୱଳିତ କରିଥିବେ । ପ୍ରକୃତ ମାତା ମାନବ ସହିତ କି ନିର୍ଦ୍ଦୟ ପରିହାସ କରୁଛି ! ଡାକ୍ତର ପ୍ଲୋନିଟ ଯେତିକି ଚିନ୍ତା କଲେ ସେତିକି ପ୍ରେମର ଅଭାବ ଅନୁଭବ କଲେ । ପ୍ରେମ ବିନା ଜୀବନ ତାଙ୍କୁ ଅସହ୍ୟ ବୋଧ ହେଲା । ସେ କବର ଉପରର ମାଟିର ପଥର ବିଷୟ ଚିନ୍ତା ନ କରି କବରରେ ଶାୟିତ ଯୁଦ୍ଧସାମାଜର ବିଷୟ ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଗଛର ଛୁଆଁଗୁଡ଼ିକ ତାଙ୍କୁ ଜୀବନ୍ତ ମନୁଷ୍ୟ ବୋଲି ବୋଧ ହେଲା । ପ୍ରେମର ଅସହ୍ୟ ଯନ୍ତ୍ରଣା ସେ ମର୍ମେ ମର୍ମେ ଅନୁଭବ କଲେ ।

ହଠାତ୍ କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣର ମେଘଶବ୍ଦ ଭିତରେ ଚନ୍ଦ୍ର ଲୁଚିଗଲେ । ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗ ଅନ୍ଧକାରମୟ ହୋଇଗଲା । ପ୍ଲୋନିଟ ତମକି ପଡ଼ି ଉଠିଲେ । ଅଣ୍ଟାଲି ଅଣ୍ଟାଲି ଫାଟକ ପାଖକୁ ଆସି ପ୍ରାୟ ଦେଢ଼ଘଣ୍ଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଇତସ୍ତତଃ ବୁଲିବା ପରେ ଗାଡ଼ି ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲେ ।

ଗାଡ଼ିବାଲା ଅପେକ୍ଷା କରି କରି କ୍ଳାନ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା ।
ଡାକ୍ତର ଗାଡ଼ିରେ ବସିଲା ବେଳକୁ ଟିକିଏ ଅସ୍ବସ୍ତି ବୋଧକଲେ ।
ନିଜର ଶରୀରକୁ ଚାହିଁ ଭାବିଲେ, “ଅତିରିକ୍ତ ମୋଟା ହୋଇଯାଇ-
ଥିବାରୁ ଏପରି ବୋଧ ହେଉଛି ।”

ତତ୍ପରଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳକୁ ଡାକ୍ତର ସ୍ତୋନର୍ ଟିକିନ
ପରିବାରଙ୍କ ଘରକୁ ଗଲେ । ସେ ସିଧା ସିଧା କିଟିନଙ୍କ ଆଗରେ
ବିବାହ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେବେ ବୋଲି ଭାବି ଯାଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସେଠାରେ
ପଦ୍ମସ୍ତ ଦେଖିଲେ; ଏଭଳି ପ୍ରସ୍ତାବ ପାଇଁ ତାହା ଉପସ୍ଥଳ ସମୟ
ନୁହେଁ । କିଟିନ ଗୋଟିଏ ନୃତ୍ୟ ଆସରରେ ଯୋଗ ଦେବାକୁ
ଯିବାପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଥିଲେ । ଜଣେ ସ୍ତ୍ରୀ ତାଙ୍କର କେଣ
ପ୍ରସାଧନରେ ବ୍ୟସ୍ତ ଥିଲା ।

ହଲ୍ରେ ବସି ଚାହିଁ ଖାଇବାରେ ବହୁତ ସମୟ କଟିଲା ।
ପେସୋଇଡ଼ ଲକ୍ଷ୍ୟକଲେ ଯେ ଡାକ୍ତର ଚିନ୍ତାମଗ୍ନ ଓ ଅବସନ୍ନ ।
ତାଙ୍କ ମନର ପରିବର୍ତ୍ତନ ଲାଗି ସେ ପକେଟରୁ ତାଙ୍କର ଜଣେ
ଜର୍ମାନ କର୍ମଚାରୀ ବିବାହ ସମ୍ପର୍କରେ ଲେଖିଥିବା ଖଣ୍ଡିଏ ଚିଠି
ବାହାର କରି ପଢ଼ିଲେ । ଡାକ୍ତର ଚିଠିଟି ଶୁଣିଲେ, କିନ୍ତୁ ସେଥିର
ବିଷୟ ପ୍ରତି ବିଶେଷ ମନ ଦେଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ ।

ସେଦିନ ରାତିରେ ଡାକ୍ତରଙ୍କୁ ନିଦ୍ରା ହେଲା ନାହିଁ । ଅର୍ଥମ
ଖାଇ ସେ ତନ୍ତ୍ରାକ୍ତ ଥିଲାପରି ମନେକଲେ । ହୃଦୟ ମଧ୍ୟରେ
ସେ ଗୋଟାଏ ସ୍ବପ୍ନକୁଳ୍ୟ ମଧୁର ଅନୁଭୂତି ସଙ୍ଗେ ମସ୍ତିଷ୍କରେ
ଗୋଟାଏ ଡାଗ୍ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଅନୁଭବ କଲେ । ତାଙ୍କର ମସ୍ତିଷ୍କ ସତେ
ଯେପରି କହୁଥିଲା, “ସ୍ତୋନର୍, ଆଗରୁ ସାବଧାନ ରହ । ବିଳମ୍ବ
କଲେ ଆଉ ରକ୍ଷାର ଉପାୟ ନଥିବ । କିଟିନ ! କିଟିନ କଅଣ

ତୁମର ଉପଯୁକ୍ତ ପତ୍ନୀ ହୋଇପାରେ ? ଦେଖି ପାରୁନାହିଁ, ସେ ଯାହା ଇଚ୍ଛା ତାହା କରୁଛି; ଦିନ ଦୁଇଟାଯାଏ ଶୋଇ ରହୁଛି । ସେ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଇଛି । ସେ କି ଉପଯୁକ୍ତ ଗୃହିଣୀ ହୋଇପାରେ ? ତୁମେ ଜଣେ ଧର୍ମଯାଜକର ପୁଅ; ପୁଣି ମିଶନାରୀ ଡାକ୍ତରଖାନାରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛ । ଶୁଦ୍ଧ ଚନ୍ଦ୍ର କାର୍ଯ୍ୟ କର ।”

ଅନ୍ତର ଭିତରୁ କେହି କହିଲା, “ସେ ସବୁରେ କି ପ୍ରୟୋ-
ଜନ ? ତାକୁ ବିବାହ କଲେ କ୍ଷତି କଅଣ ?”

ମସ୍ତିଷ୍କ କହିଲା, “ତୁମେ ଯେବେ କଟିନକୁ ବିବାହ କର,
ତେବେ ତାର ପିତା ମାତା ତୁମକୁ ମିଶନାରୀ ହାସପାତାଳରେ
କାମ କରିବାକୁ ଦେବେନାହିଁ । ତୁମକୁ ସହରରେ ଆସି ରହିବାକୁ
ପଡ଼ିବ ।”

ମନ କହିଲା, “ସେଥିରେ କ୍ଷତି କଅଣ ? ସହରରେ ଏତେ
ଲୋକ ରହୁଛନ୍ତି । ତୁମେ ରହିଲେ ଆପଣି ହେବ କାହିଁକି ?
କଟିନର ବାପା ଯେଉଁ ଯୌତୁକ ଦେବେ ସେଥିରେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ
ସହରରେ ଘର କରି ରହିବ ।”

ପ୍ରସାଧନ ପରେ କଟିନ ପୋଷାକ ପିନ୍ଧି ବାହାରିଲା ବେଳେ
ତାଙ୍କ ଉପରେ ଡାକ୍ତରଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ପଡ଼ିଲା । ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ଡାକ୍ତରଙ୍କର
ମନ ଏକବାରେ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇଗଲା । ସେ କିଛି କହି ପାରିଲେ-
ନାହିଁ, କେବଳ ତାଙ୍କ ଆଖିକୁ ଚାହିଁ ସାମାନ୍ୟ ହସିଦେଲେ ।

ଡାକ୍ତରଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଘରକୁ ଫେରିଯିବା ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ପଦ୍ଧତି
ନଥିଲା । ତେଣୁ ସେ କହିଲେ, “ମୋର ରୋଗୀମାନେ ଅପେକ୍ଷା
କରିଥିବେ ।” ଏହା କହି ସେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଠାରୁ ବିଦାୟ ନେଲେ ।

ପେହୋଉଚ କହିଲେ, “ଦୁଃଖର କଥା, ଆପଣଙ୍କୁ ଯିବାକୁ ହେବ । ତେବେ ଗୋଟାଏ କାମ କଲେ ସୁବଧା ହେବ । କିଛିନ ଆପଣଙ୍କ ସାଥରେ ଗାଡ଼ରେ ଯାଉ । ଆପଣ ତାକୁ କ୍ଳବରେ ଛାଡ଼ିଦେବେ ।”

ରସ୍ତା ଅନ୍ଧାର ହୋଇଥାଏ; ସେଥିରେ ପୁଣି ଝିପି ଝିପି ବର୍ଷା ଲାଗିଥାଏ । ପେହୋଉଚ ଝିଅକୁ ଆଣି ଡାକ୍ତରଙ୍କ ଗାଡ଼ରେ ବସାଇ ଦେଇ ବିଦାୟ ନେଲେ ।

ଗାଡ଼ ଚାଲୁଥିବାବେଳେ ଡାକ୍ତର କିଛିନକୁ କହିଲେ, “ତୁମ କଥା ଅନୁସାରେ ମୁଁ କାଲି କବରଖାନାକୁ ଯାଇଥିଲି । ତୁମ ପକ୍ଷରେ ମୋ ପ୍ରତି ଏପରି କରିବା ଘୋର ନିଷ୍ଠୁରତା, ଅନ୍ୟାୟ ।”

“ଆପଣ କବରଖାନାକୁ ଯାଇଥିଲେ ?” କିଛିନ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ ।

ଡାକ୍ତର ଉତ୍ତର କଲେ, “ନିଶ୍ଚୟ । ମୁଁ କବରଖାନାରେ ପ୍ରଭୁ ଦୁଇଘଣ୍ଟା ଅପେକ୍ଷା କଲି । ମୋ ମନରେ ଘୋର କଷ୍ଟ ହେଲା...”

କିଛିନ ହସ ହସ ହୋଇ କହିଲେ, “ଆପଣଙ୍କ ପ୍ରତି ଠିକ୍ ବ୍ୟବହାର ହୋଇଛି । ଆପଣ ଏହା ପରିହାସ ବୋଲି କଣ ବୁଝି-ପାରିଲେ ନାହିଁ ?”

ଶ୍ରବୀ ପ୍ରେମିକଙ୍କୁ ଏପରି ବୋକା ବନାଇ ପାରିଥିବାରୁ ସ୍ବାକାଟେରିନାଙ୍କ ମନରେ ଖୁବ୍ ଆନନ୍ଦ । ସେ ଖୁବ୍ ହସିଗଲେ, ତପ୍ତରେ କ୍ଳବର ଫାଟକ ପାଖରେ ଗାଡ଼ର ଘୋଡ଼ା ହଠାତ୍ ବୁଲି-ପଡ଼ିଲା ବେଳକୁ କାନ୍ଦି ଉଠିଲେ । ଡାକ୍ତର ତାଙ୍କର କଟିଦେଶକୁ ଧରି ସମ୍ଭାଳି ନେଲେ । ଉପରେ ସେ ଡାକ୍ତରଙ୍କ ଉପରକୁ ଆଉଜି

ପଡ଼ିଲେ । ଉପଯୁକ୍ତ ଅବସର ପାଇ ଡାକ୍ତର ତାଙ୍କ କପୋଳରେ
ଘନ ଘନ ଚୁମ୍ବନ ଦେଲେ ।

ଫାଟକ ପାଖରେ କଟିନ ଗାଡ଼ିରୁ ଓହ୍ଲାଇ କ୍ଲବ ଭିତରକୁ
ଗଲେ । ସେଠାରେ ଥିବା କନଷ୍ଟେବଲ ଗାଡ଼ିବାଲକୁ କହିଲା,
“ଆବେ, ଆଉ ରହିଛୁ କାହିଁକି ? ଯା, ଗାଡ଼ି ନେଇ ଚାଲି-
ଯାଆ ।”

ଡାକ୍ତର ଘରକୁ ଆସିଲେ; ମାତ୍ର ତାଙ୍କର ମନ ଛିରି ହେଲା
ନାହିଁ । ପୋଷାକ ବଦଳାଇ ସେ ପୁଣି କ୍ଲବକୁ ଯାଇ ଡ୍ରଇଂରୁମ୍‌ରେ
ବସିଲେ । ଘୃକାତେରିନାଙ୍କ ସହିତ ସେଠାରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା
ହେଲା ।

ଡାକ୍ତର—“ଯେଉଁମାନେ ଜୀବନରେ କାହାରିକୁ ପ୍ରେମ
କରିନାହାନ୍ତି, ସେମାନେ କିଛି ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ମୋର ମନେହୁଏ,
କୌଣସି ଲେଖକ ପ୍ରେମର ପ୍ରକୃତ ବସ୍ତୁ ନା ଦେଇ ପାରିନାହାନ୍ତି ।
ପ୍ରେମ ଏପରି ଏକ କୋମଳ, ଆନନ୍ଦମୟ ଅଥଚ ଯନ୍ତ୍ରଣାଦାୟକ
ପ୍ରକୃତି ଯେ ଏହାକୁ ବସ୍ତୁ ନା କରିବା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅସମ୍ଭବ । ଯଦି
କେହି ପ୍ରେମକୁ ଥରେ ମାତ୍ର ଅନୁଭବ କରିଥିବ, ତେବେ ସେ
କଦାପି ଏହାକୁ ଶ୍ଵାସରେ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବ ନାହିଁ ।
ବସ୍ତୁ ନା କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା କଅଣ ? ଅଥବା ବାଗ୍ୟସ୍ଵର
ଦରକାର କଅଣ ? ମୋର ପ୍ରେମ-ଅର୍ପଣ ।...ମୁଁ ତୁମକୁ ଅନୁରୋଧ
କରୁଛି, ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଛି, ତୁମେ ମୋତେ ପତ୍ନୀପରେ ଗ୍ରହଣକର ।”

ଘୃକାତେରିନା ଟିକିଏ ମାରବ ରହି ଖୁବ୍ ଗମ୍ଭୀର ଶବ୍ଦରେ
କହିଲେ, “ଡାକ୍ତର ଘୌନର୍, ଆପଣ ମୋତେ ଯେଉଁ ସମ୍ମାନ
ଦେଇଛନ୍ତି, ସେଥିପାଇଁ ଧନ୍ୟବାଦ । ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ସମ୍ମାନ କରେ;

କିନ୍ତୁ ଆପଣ ମୋତେ କ୍ଷମାକରନ୍ତୁ; ମୁଁ ଆପଣଙ୍କର ପତ୍ନୀ ହୋଇ
ନ ପାରେ । ସ୍ୱସ୍ଥଭାବରେ ମୁଁ ନିଜର କଥା କହୁଛି । ଡାକ୍ତର,
ଆପଣ ଜାଣନ୍ତି, ମୁଁ କଳାର ପୂଜାରଣୀ । ସଙ୍ଗୀତ ବିଦ୍ୟା ପ୍ରତି
ମୋର ଆସକ୍ତି ଅତି ଗଭୀର । ମୁଁ ସଙ୍ଗୀତର ପୂଜାକରି ଆସିଛି ।
ମୁଁ କଳାକାର ଭାବରେ ଜଗତରେ ଖ୍ୟାତି ଅର୍ଜିବାକୁ ଚାହେଁ ।
ମୁଁ ସ୍ୱାଧୀନ ରହିବାକୁ ଚାହେଁ । ଆପଣଙ୍କର ଇଚ୍ଛା, ମୁଁ ଏହି
ସହରରେ ରହି ମାରସ, ନିରର୍ଥକ ଜୀବନ ଯାପନ କରିବି । ଏଭଳି
ଜୀବନ ମୋ ପକ୍ଷରେ ଅସମ୍ଭବ । ମୁଁ କି ଅନ୍ୟର ପତ୍ନୀ ହୋଇ
ରହିପାରିବି ? ମନୁଷ୍ୟର ଜୀବନରେ ଗୋଟାଏ ଉଚ୍ଚ ଆଦର୍ଶ ରହିବା
ଦରକାର । ପାରିବାରିକ ଜୀବନରେ ମୁଁ ବାନ୍ଧ ହୋଇ ରହି ପାରିବି
ନାହିଁ । ଆପଣ ବିଦ୍ୱାନ, ଦୟାଳୁ, ଉଦାରମନ । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କଠାରୁ
ଆପଣଙ୍କର ଆସନ ଖୁବ୍ ଉଚ୍ଚରେ । ମୁଁ ଅନ୍ତରର ସହିତ
ଆପଣଙ୍କ ପାଇଁ ଦୁଃଖ ଅନୁଭବ କରୁଛି । କିନ୍ତୁ ଆପଣ ନିଶ୍ଚୟ
ମୋତେ ବୁଝି ପାରୁଥିବେ ... ।”

ହୃଦୟର ଆବେଗରେ ସ୍ୱେଦାବେଶିତା କାନ୍ଦି ପକାଇଲେ ।
ସେ ଡ୍ରଇଂରୁମ୍ ବାହାରକୁ ଚାଲିଗଲେ ।

ଡାକ୍ତର ମଧ୍ୟ ବାହାରକୁ ଚାଲିଆସି ସଦର ବସ୍ତ୍ରରେ
ପହଞ୍ଚିଲେ । ତାଙ୍କର କଣ୍ଠସ୍ୱେଧ ହେଲ୍‌ପର ଜଣାଯାଉଥିଲା । ସେ
ଗଳାବନ୍ଧଟାକୁ ପିନ୍ଧିଦେଇ ବାହାର ପବନରେ ନିଃଶ୍ୱାସ ନେଲେ ।
ସେ ଲଜ୍ଜା ଅନୁଭବ କଲେ; ତାଙ୍କର ଅହମିକା ଭୁଟି ଯାଇଥିଲା ।
ସ୍ୱେଦାବେଶିତା ତାଙ୍କ ପ୍ରସ୍ରାବକୁ ଏପରି ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରିଦେବେ
ବୋଲି ସେ କଳ୍ପନା କରିନଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଏତେ ଦିନର ସ୍ୱପ୍ନ

ଓ ଆଶା ଯେ ଏପରି ବ୍ୟର୍ଥ ହେଲା, ତାହା ସେ ଭଣ୍ଡାସ କରିପାରିଲେ ନାହିଁ । ମନୋବେଦନାରେ ସେ କାନ୍ଦ ପକାଇଥାନ୍ତେ ।

ତନୁ ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ପ୍ରକୃତସ୍ଥ ହୋଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ଶୟନ ସ୍ଥାନର ଠିକଣା ରହିଲା ନାହିଁ । ସେ ନିତାନ୍ତ ଅସ୍ଥିର ହେଲେ । ଏହି ସମୟରେ ସେ ସମ୍ଭାଦ ପାଇଲେ, ସ୍କୋଲେଜର ସଙ୍ଗୀତ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପ୍ରବେଶ କରିବା ନିମନ୍ତେ ମହୋତ୍ସବରେ ଶିଳ୍ପୀ । ଏହି ସମ୍ଭାଦରେ ସେ ସ୍ବାସ୍ଥବକ ଅବସ୍ଥାକୁ ଫେରି ଆସିଲେ ।

ଯେତେବେଳେ ଡାକ୍ତର ସ୍କୋଲେଜ୍ କବରଖାନାକୁ ଶୁଦ୍ଧ ଅଧିକାରୀ ଯିବା କଥା ମନେ ପକାନ୍ତି ସେତେବେଳେ କହି ଉଠନ୍ତି —
ଓଃ ! କଅଣ ନକଲ ?

ଏହାପରେ ଚାରି ବର୍ଷ ଗତ ହୋଇଗଲା । ଏଥିମଧ୍ୟରେ ସହର ଭିତରେ ଡାକ୍ତରଙ୍କର ସୁନାମ ହୋଇଛି; ଆୟ ମଧ୍ୟ ଖୁବ୍ ବଢ଼ିଛି । ସକାଳବେଳା ଶୀଘ୍ର ଶୀଘ୍ର ଡାକ୍ତରଖାନାର ରୋଗୀ ଦେଖିବା କାମ ଶେଷକରି ତାଙ୍କୁ ସହରକୁ ଯିବାକୁ ହୁଏ । ସହରର ରୋଗୀ ଦେଖି ଘରକୁ ଫେରିଲାବେଳକୁ ଶୁଦ୍ଧ । ଆୟ ବୃଦ୍ଧି ସଙ୍ଗେ ତାଙ୍କ ଦେହର ଚର୍ଚ୍ଚି ବୃଦ୍ଧି ପାଇଛି । ଗୋଟାଏ ନୂଆ ବଡ଼ ଘୋଡ଼ାଗାଡ଼ି କଣିଛନ୍ତି । ସେଇଥିରେ ଯିବା ଆସିବା କରନ୍ତି । ପାଦରେ ଚାଲିବା ପ୍ରାୟ ନାହିଁ । ଟିକିଏ ଚାଲିଲେ ଛୁଟି ଧଡ଼ପଡ଼ ହୁଏ । ତାଙ୍କର ଗାଡ଼ିବାଲା ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ମୋଟା ହୋଇ ଯାଇଅଛି ।

ଡାକ୍ତର ସ୍କୋଲେଜ୍ ସହରର ଅନେକ ପରିବାରରେ ରୋଗୀର ଚିକିତ୍ସା କରିବାକୁ ହୋଇଥାଏ; କିନ୍ତୁ କାହାର ସହିତ ତାଙ୍କର

ଆତ୍ମୀୟତା ନ ଥିଲା । ସହଷ୍ଟ ଲୋକମାନଙ୍କର କଥାବାଣୀ,
ମତାମତ, ଆଶ୍ଚର୍ୟ୍ୟ ବ୍ୟବହାର ଏସବୁ ତାଙ୍କୁ ଭଲ ଲାଗୁନଥିଲା ।
ସହରର ଯେକୌଣସି ଲୋକ ସଙ୍ଗେ ଶ୍ରେୟନ କରିବାରେ କିମ୍ବା
ତାସ ଖେଳିବାରେ ଡାକ୍ତରଙ୍କର ଆପତ୍ତି ନଥିଲା । ଏପରି କରିବା
ଦ୍ଵାରା ସେ ସହଷ୍ଟ ଲୋକଙ୍କର ଶ୍ରଦ୍ଧା ଅର୍ଜନକରି ପାରୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ
ଖାଇବା ଓ ଖେଳିବା ବିଷୟ ତତ୍ତା ନ କରି ଦେଶର ସଜମାତ
ବା ଜ୍ଞାନ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା ଆରମ୍ଭ କଲେ ସହରର ଲୋକେ
ବିରକ୍ତ ହୋଇ ଉଠନ୍ତି । ଏପରିକି କୌଣସି ଉଚ୍ଚମନା ଲୋକ
ସହଚ କଥାବାଣୀ ବେଳେ ଯଦି ଡାକ୍ତର କହନ୍ତି କି ଶିଶୁରଙ୍କ
କୁପାରୁ ପୃଥିବୀ ଉଦ୍ଭବ ପଥରେ ଗତି କରୁଛି ଓ ସମୟ ଆସିବ,
ଯେତେବେଳେ ଏକ ଦେଶରୁ ଅନ୍ୟ ଦେଶକୁ ଯିବାପାଇଁ ଅନୁମତି
ପ୍ରାପ୍ତ ଲୋକା ଦେବ ନାହିଁ, କୌଣସି ଦେଶରେ ପ୍ରାଣଦଣ୍ଡ ରହିବ
ନାହିଁ, ତେବେ ସେ ବିଷୟରେ ଉତ୍ତର ଦେବେ—ତାହାହେଲେ
ଦିନ ଦୁଇ ପହରେ ଲୋକେ ବର ବଜାରରେ ମଣିଷ ମାରବେ
ନା କଅଣ ? ଗୁଡ଼ାଖିଆ ବେଳେ ଡାକ୍ତର ଯଦି କହନ୍ତି—ମନୁଷ୍ୟ
ପରିଶ୍ରମ କରିବା ଉଚିତ; ପରିଶ୍ରମ ବିନା ଜୀବନ ନିର୍ବର୍ଥକ; ତେବେ
ଲୋକେ ପ୍ରତିବାଦ ଆରମ୍ଭକରି ଦିଅନ୍ତି । ସହରର ସାଧାରଣ
ଲୋକେ କିଛି କାମ କରୁନଥିଲେ; କାହିଁରେ ସେମାନଙ୍କର ଆଗ୍ରହ
ନଥିଲା; ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଆଲୋଚନା କରିବାକୁ କିଛି
ବିଷୟ ମିଳୁ ନଥିଲା । ବାଧ୍ୟହୋଇ ଡାକ୍ତର ସ୍ତୋନର କାହାର ଘରକୁ
ଗଲେ କଥାବାଣୀ କରୁ ନଥିଲେ, କେବଳ ମାରବରେ ବସି
ଖାଇ ପିଇ ଆସୁଥିଲେ । ସେମାନେ ଯାହା କିଛି କହୁଥିଲେ ତାହା
ତାଙ୍କୁ ମାରସ, ଅର୍ଥହୀନ ଓ ଅନ୍ୟାୟ ବୋଧ ହେଉଥିଲା । ସହରର
ଲୋକେ ତାଙ୍କର ଏହି ମାରବତା ସକାଶେ ଉପହାସ କରୁଥିଲେ ।

ସେ ଥିଏଟର ଦେଖିବାକୁ କିମ୍ବା ସଙ୍ଗୀତ ଶୁଣିବାକୁ ଆଦୌ ଯାଉ ନଥିଲେ । ପ୍ରତିଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ସେ ତିନି ଦଣ୍ଡା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାସ ଖେଳୁଥିଲେ । ଏଥିରେ ସେ ଖୁବ୍ ମଜ୍ଜି ରହୁଥିଲେ । ଏହାଛଡ଼ା ଆଉ ଗୋଟିଏ କାମରେ ସେ ଆନନ୍ଦ ପାଉଥିଲେ । ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳକୁ ସେ ପ୍ରତିଦିନର ଟଙ୍କାତକ ପକେଟରୁ ବାହାର କରି ଗଣି ରଖୁଥିଲେ । ଦିନେ ଦିନେ ଏହାର ପରିମାଣ ସତୁରି ରୁବେଲ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହେଉଥିଲା । ଗୁଡ଼ିଏ ଟଙ୍କା ଏକାଠି ହେଲା ପରେ ସେ ତାହାକୁ ନେଇ ବ୍ୟାଙ୍କରେ ଜମାକରି ଦେଉଥିଲେ ।

ଫ୍ରେକାଟେରିନା ମସ୍କୋ ଯିବାପରେ ଏହି ଗୁରବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ସେ ଦୁଇଥର ମାସ ପ୍ରେସୋଭିଚକ ଘରକୁ ଯାଇଥିଲେ । ଦୁଇଥର ଯାକ ଭେର ତାଙ୍କର ମୁଣ୍ଡବ୍ୟଥା ରୋଗ ବିଷୟରେ ତାଙ୍କୁ ଡକାଇ ପଠାଇଥିଲେ । ପ୍ରତିବର୍ଷ ଗ୍ରୀଷ୍ମ ଋତୁରେ ଫ୍ରେକାଟେରିନା ଘରକୁ ଆସୁଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ଡାକ୍ତର ଫ୍ରେନର୍ କେବେ ସେ ସମୟରେ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଇ ନଥିଲେ ।

ଗୁରବର୍ଷ ପରେ ଦିନେ ଡାକ୍ତରଖାନାରେ ଥିବା ସମୟରେ ଡାକ୍ତର ଫ୍ରେନର୍ ଖଣ୍ଡିଏ ଚିଠି ପାଇଲେ । ଭେର ଏହି ଚିଠିରେ ଲେଖିଥିଲେ—ବଡ଼ ଦିନ ହେଲା ଆପଣଙ୍କୁ ନ ଦେଖି ଆମ୍ଭେମାନେ ଦୁଃଖିତ । ମୋର ବେହ ଉଲ ନାହିଁ । ଆପଣ ଆସି କିଛି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବେ । ଆଜି ମୋର ଜନ୍ମଦିନ । ଆସି ବାଧ୍ୟତ କରିବେ । ଚିଠିର ତଳେ ‘ସୁନଶୁ’ ଲେଖାଥିଲା—ମାଆଙ୍କ ସହିତ ମୋର ମଧ୍ୟ ଆପଣଙ୍କର ଆସିବା ପାଇଁ ଅନୁରୋଧ । ଆପଣଙ୍କର ‘କ’ ।

ଡାକ୍ତର ଫ୍ରେନର୍ ଅନେକ ଭବିଷ୍ୟତ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳକୁ ସହରକୁ ଗଲେ । ପ୍ରେସୋଭିଚ ତାଙ୍କ ସ୍ୱାଗତସ୍ୱଲ୍ପ ଭାଷାରେ

ଡାକ୍ତରଙ୍କୁ ସ୍ବାଗତ ଜଣାଇ ଘରକୁ ଡାକିନେଲେ । ଭେରା ଗୋଟାଏ
ଘରଝାସ ପକାଇ ଡାକ୍ତରଙ୍କ କରମର୍ଦ୍ଦନ କରି କହିଲେ, “ଆପଣ
ଆଉ ଆମ ଘରକୁ ଆସୁନାହାନ୍ତି । ମୁଁ ସିନା ବୁଢ଼ୀ ହୋଇଗଲଣି ।
କିନ୍ତୁ କଟିନ୍ ତ ଏଠାକୁ ଆସିଛି । ତାକୁ ଥରେ ଦେଖି ଆସୁ-
ନାହାନ୍ତି ।”

ଭେରାଙ୍କର ବାଉଁଶର ଲକ୍ଷଣ ସ୍ପଷ୍ଟ ଜଣା ପଡ଼ୁଥିଲା ।
ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡର ବାଳ ଧଳା ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ।

‘କଟିନ୍’ଙ୍କର ମଧ୍ୟ କେତେକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିଥିଲା । ସେ
ପୂର୍ବ ଅପେକ୍ଷା ଶୀତ ଓ ବିମର୍ଷ ଦେଖାଯାଉଥିଲେ । ଏବେ ସେ
ସର୍ବତ୍ର କେବଳ ସୈନ୍ଦବ୍ୟ ନାମରେ ପରିଚିତ । ତାଙ୍କର
ମୁଣ୍ଡର ପ୍ରସନ୍ନତା ଓ ଶିଶୁସ୍ଥର ଚରନ୍ତା ଆଉ ନଥିଲା । ସେ
ନିଜକୁ ପରିବାର ସହିତ ମିଶାଇ ପାରୁ ନଥିଲା ପରି ଜଣାପଡ଼ୁ-
ଥିଲା । ଡାକ୍ତରଙ୍କୁ ଦେଖି ସେ କହିଲେ, “କେତେ ଯୁଗ ହେଲଣି
ଆପଣଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସାକ୍ଷାତ୍ ହୋଇନାହିଁ । ଆପଣ ଏଥିଭିତରେ
ଶୁବ୍ ବଳଷ୍ଟ ହୋଇ ଯାଇଛନ୍ତି ! ଅବଶ୍ୟ ଆପଣଙ୍କ ଦେହର ରଙ୍ଗ
ଟିକିଏ କଳା ପଡ଼ିଯାଇଛି; କିନ୍ତୁ ମୋଟିଭାବରେ ଆପଣଙ୍କର
ବେଶି କିଛି ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇନାହିଁ ।” ଏହା କହି ସେ ଡାକ୍ତରଙ୍କ
ହାତକୁ ଗ୍ରାସି ଧରିଲେ ।

ଡାକ୍ତର ଦେଖିଲେ, ସୈନ୍ଦବ୍ୟର ଶୁବ୍ ସୁନ୍ଦର ଦେଖା-
ଯାଉଛି; କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ମଧ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିଛି । ସେ କଅଣ
ନିଆ ଆହରଣ କରିଛନ୍ତି କି ଧୂରନ୍ତର କଅଣ ହରାଇଛନ୍ତି ତାହା
ଡାକ୍ତର ବୁଝି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ନିଆଁ ସେ ପୂର୍ବର କଟିନ୍ ବୋଲି
ତାଙ୍କର ବିଶ୍ବାସ ହେଲା ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ବିମର୍ଷାବ, ନୂତନ

ଚେକେର, ନୂତନ ଶୀତ ହସ, ତାଙ୍କର ସ୍ଵର, ତାଙ୍କର ପୋଷାକ ସବୁ ତାଙ୍କୁ ଖରାପ ବୋଧ ହେଲା । ସେ ଯେ ଏଇ ଘୈକାତେରିନାଙ୍କୁ ଦିନେ ବିବାହ କରିବାକୁ ବସିଥିଲେ, ସେ କଥାର ସ୍ମୃତି ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ଖରାପ ବୋଧ ହେଲା । ଚାରିବର୍ଷ ତଳେ ଏହାଙ୍କୁ ପାଇବା ପାଇଁ ସେ କେତେ ଆଶା ବାନ୍ଧିଥିଲେ, କେତେ ସ୍ଵପ୍ନ ଦେଖୁଥିଲେ, ତାହା ମନେ ପକାଇ ସେ ଅସ୍ଥିର ବୋଧ କଲେ ।

ଜଳଖିଆ ଓ ଚାଉଁଚ ଆସିଲା । ତାଙ୍କର ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ତାର ସଦ୍‌ବ୍ୟବହାର କଲେ । ଭେର ତାଙ୍କ ଉପନ୍ୟାସ ପଢ଼ି ଶୁଣାଇଲେ । କିନ୍ତୁ ସେଥିରେ ବାସ୍ତବ ଜୀବନରେ ଯାହା ସବୁ ଘଟେ, ସେ ସବୁର କିଛି ଚିହ୍ନ ନଥିଲା । ତାଙ୍କର ଶୂନ୍ୟଦୃଷ୍ଟିରେ ଭେରଙ୍କ ପଲିତ କେଶ ଓ ଲୋଳିତ ମୁଖକୁ ଚାହିଁ ରହି ଶୁଣିଗଲେ ମାତ୍ର । ମନେ ମନେ ଶ୍ରବୁଥାନ୍ତି—କେତେ ବେଳେ ଏ ଉପନ୍ୟାସ ଶେଷ ହେବ ? ଯେଉଁମାନେ ଉପନ୍ୟାସ ଲେଖି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ ସେମାନେ ସେ କେବଳ ଅତି ସାଧାରଣ ଲୋକ, ତାହା ନୁହେଁ । ଯେଉଁମାନେ ଉପନ୍ୟାସ ଲେଖି ସେ କଥା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ନ ଶୁଣାଇ ରହିପାରନ୍ତି ନାହିଁ, ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଅତି ସାଧାରଣ ଲୋକ । ସେମାନଙ୍କଠାରେ କିଛି ବିଶେଷତ୍ଵ ନାହିଁ ।

ଉପନ୍ୟାସ ପଢ଼ା ସରିବାରୁ ପେନ୍‌ହୋଉର୍ ପୂର୍ବପରି କହି-ଉଠିଲେ, “ମନ୍ଦ ନୁହେଁ ।”

ଏହା ପରେ ଘୈକାତେରିନା ଅନେକ ବେଳଯାଏ ପିଆନୋ ବଜାଇ ଶୁଣାଇଲେ । ସମସ୍ତଙ୍କ ମୁହଁରୁ ତାଙ୍କର ପ୍ରଶଂସାଧୁନ ଶୁଣାଗଲା ।

ଡାକ୍ତର ମନେ ମନେ ଶୁଣୁଥାନ୍ତୁ—ମୁଁ ଏହାକୁ ବଦାହ
ନ କରି ଖୁବ୍ ଭଲ କରିଛି ।

ପ୍ରେକାତେରନା ଡାକ୍ତରଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ରହିଲେ । ସେ
ଆଶା କରିଥିଲେ, ଡାକ୍ତର ବଗିଚାକୁ ଯାଇ ଗପ କରିବାକୁ ତାକୁ
ଡାକିବେ; କିନ୍ତୁ ସେ ଆଦୌ ପାଟି ଫିଟାଇଲେ ନାହିଁ ।

ଶେଷରେ ପ୍ରେକାତେରନା ଡାକ୍ତରଙ୍କ ପାଖକୁ ଉଠିଯାଇ
କହିଲେ, “ଆସନ୍ତୁ, କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେବା । ଆପଣ କିପରି ଅଛନ୍ତି ?
ଆପଣଙ୍କର ଦିନ ସୁଖରେ କଟୁଛି ତ ? ମୁଁ ବରାବର ଆପଣଙ୍କ
କଥା ଶୁଣିବି । ଆପଣଙ୍କ ପାଖକୁ ଚାଲି ଦେବାକୁ ମନ କରେ ।
ଆପଣଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ଡାକ୍ତରଖାନା ଯିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରେ; କିନ୍ତୁ
କେଜାଣି କାହିଁକି ଯାଇପାରେ ନାହିଁ । ଆପଣଙ୍କ ଆସବା ବେଳକୁ
ମୁଁ ଆଜି ଦିନଯାକ ଚାହିଁ ରହିଥିଲି । ଆସନ୍ତୁ, ବଗିଚାକୁ ଯିବା ।”

ଡାକ୍ତର ଯନ୍ତ୍ରବୁଦ୍ଧିତ ପରି ଉଠି ପ୍ରେକାତେରନାଙ୍କ ସହିତ
ବଗିଚାକୁ ଯାଇ ବଉଳଗଛ ମୂଳେ ବେଞ୍ଚ ଉପରେ ବସିଲେ ।
ଅନ୍ଧାର ହୋଇ ଆସିଥାଏ । ଚାରି ବର୍ଷ ତଳେ ଦିନେ ଏହିଠାରେ
ଦୁହେଁଯାକ ଏହିପରି ବେଞ୍ଚ ଉପରେ ବସି କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଉଥିଲେ ।

ପ୍ରେକାତେରନା ପଚାରିଲେ, “ଆପଣ କିପରି ଅଛନ୍ତି ?”

ଡାକ୍ତର ଉତ୍ତର କଲେ, “ମୁଁ ଭଲ ଅଛି; ଧନ୍ୟବାଦ ।”

ଏହାପରେ କିଛି ସମୟ ମାରବରେ କଟିଲା ।

ପ୍ରେକାତେରନା କହିଲେ, “ମୁଁ କଠିନ ପରିଶ୍ରମ କରୁଛି ।
ସେ କଥା ଗୁଡ଼ିକ । ମୁଁ ଦରକୁ ଆସି ମେସିନ୍ ଦେଖି ଖୁବ୍
ଆନନ୍ଦିତ । ଏ ସ୍ଥାନ ସହିତ ମୋର କେତେ ସୁଖ ଜଡ଼ିତ ଅଛି ।

ମୁଁ ଭାବିଥିଲି, ଆମେ ଏଇଠା ର ବସି କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଉ ହେଉ ସାମ୍ନା ରାତି ପୂଜାଇ ଦିବା ।”

ଡାକ୍ତର ପ୍ରେକାତେରନାଙ୍କର ମୁହଁ ଓ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଆଖି ଉପରେ ଦୃଷ୍ଟି ପକାଇଲେ । ତାଙ୍କର ମନେ ହେଲା, ପ୍ରେକାତେରନାଙ୍କର ବୟସ କମିଯାଇଛି; ମୁହଁର ପୂର୍ବ ସରଳତା ଫେରିଆସିଛି । ସେ ଆଗ୍ରହ ସହକାରେ ଡାକ୍ତରଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ରହିଥିଲା—ସତେ ଅବା ସେ ତାଙ୍କର ନିକଟତର ହୋଇ ତାଙ୍କୁ ବୁଝିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥିଲେ । ଦିନେ ଏହି ଡାକ୍ତର ତାଙ୍କର ପ୍ରେମ ପାଇଁ ପାଗଳ ହୋଇ ଶେଷରେ ବିଫଳ ହୋଇଥିଲେ । ସେହି ପ୍ରେମ ନିମନ୍ତେ ପ୍ରେକାତେରନା ମନେ ମନେ ତାଙ୍କୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେଲେ । ଡାକ୍ତର ମଧ୍ୟ ସେ ସମୟ କଥା ମନେ ପକାଇଲେ—କିପରି ସେ ରାତିଅଧରେ ଏଇ ପ୍ରେକାତେରନାଙ୍କୁ ଭେଟିବା ପାଇଁ କବରଖାନାକୁ ଧାଇଁ-ଯାଇଥିଲେ, କିପରି ନିତାନ୍ତ ହତାଶ ହୃଦୟରେ, କ୍ଳାନ୍ତ ଶ୍ୱେତରେ ପାହାନ୍ତାକୁ ଘରକୁ ଫେରିଥିଲେ, ଏସବୁ ତାଙ୍କ ମନେ ପଡ଼ିଗଲା । ଅନ୍ତତଃ ସ୍ମରଣ କରି ତାଙ୍କର ଦୁଃଖ ଜାତ ହେଲା । ହୃଦୟ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟାଏ ଆଲୋକ ମିଞ୍ଜି ମିଞ୍ଜି ହୋଇ ଜଳି ଉଠିଲା ।

ସେ କହିଲେ, “ପ୍ରେକାତେରନା, ସେଦିନ ରାତିରେ ମୁଁ ତୁମକୁ ଗାଡ଼ିରେ ଲୁଚାଇ ନେବା କଥା ମନେ ଅଛି ? ଅନ୍ଧାର ରାତି, ବର୍ଷା ହେଉଥିଲା । ଆହା, ତୁମେ ମୋର ଜୀବନ କିପରି କଟୁଛି, ପଚାରୁଛ । ଆମେ ଏଠାରେ କିପରି ଜୀବନ କଟାଉଛୁ । ଆମର ଜୀବନ କାହିଁ ? ଆମେ ଖାଇପିଇ ମୋଟା ହେଉଛୁ । ଆମର ବୟସ ବଢ଼ୁଛି । ଦିନ ପରେ ଦିନ, ମାସ ପରେ ମାସ, ବର୍ଷ ପରେ ବର୍ଷ ଚାଲୁଛି; ଆମେ ଏ ସାଥରେ ଚାଲୁଛୁ । ସେ ଜୀବନରେ

କିଛି ନୁଆ ନାହିଁ ।...ଟଙ୍କା ଅର୍ଜିବାରେ ଦିନ କଟୁଛି ; ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳଟା ଜୁବ୍ରେ ତାପ୍ ଖେଳିବାରେ କଟୁଛି । ତାପ୍ ଖେଳାଳିଙ୍କ ଭିତରେ କେତେ ମଦ୍ୟପ, କେତେ ବୃଥା ଅହଙ୍କାରୀ ଲୋକ ଥିବେ । ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ତର ର ଦୃଶ୍ୟ କରେ । ଏପରି ଜୀବନ ଯେ କଅଣ, ତା ବୁଝିପାରୁଥିବ ।”

ସ୍ୱେକାଟେରିନା କହିଲେ, “କାହିଁକି ? ଆପଣଙ୍କ ନିଜର ଏତେ କାର୍ଯ୍ୟ ଅଛି । ଆପଣଙ୍କ ଜୀବନର ଏକ ମହତ୍ତ୍ୱ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଅଛି । ଆପଣଙ୍କ ଡାକ୍ତରଖାନା ବିଷୟରେ ଆପଣ ଅନେକ କଥା କହୁଥିଲେ । ଯେତେବେଳେ ମୁଁ ଗୋଟାଏ ଅଭିଭାବକ ଶିଆଲର ବଣ ଥିଲି । ମୁଁ ନିଜକୁ ଜଣେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ପିଆନୋବାଦକ ବୋଲି ମନେ କରୁଥିଲି । ଆଜିକାଲି ପ୍ରାୟ ସବୁ ଘରର ମହିଳା-ମାନେ ପିଆନୋ ବଜାନ୍ତି । ମୁଁ ସେହିପରି ପିଆନୋ ବଜାଉଥିଲି । ମୋର ଯେ କିଛି ବିଶେଷତ୍ୱ ଥିଲା ବା ଅଛି, ତାହା ନୁହେଁ ।

“କହିବାକୁ ଗଲେ ଉପନ୍ୟାସ ଲେଖିବାରେ ମୋ ମାଆ ଯେପରି, ପିଆନୋ ବଜାଇବାରେ ମୁଁ ସେହିପରି । ଆମେ ଅତି ସାଧାରଣ । ମୁଁ ସେତେବେଳେ ଆପଣଙ୍କୁ ଠିକ୍ ବୁଝି ପାରନଥିଲି । କିନ୍ତୁ ମଞ୍ଚା ଯିବାପରେ ମୁଁ ଅନେକ ସମୟରେ ଆପଣଙ୍କ ବିଷୟ ଭାବିଛି । ଅନ୍ୟ ବିଷୟ ମୁଁ ଭାବି ପାରନାହିଁ । ଗୋଟିଏ ମିନୋରା ଡାକ୍ତରଖାନାରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ସହଜ—କଥା ନୁହେଁ । ଆର୍ତ୍ତ ଦରିଦ୍ର ଜନତାର ସେବା ଏକ ମହତ୍ତ୍ୱ କାର୍ଯ୍ୟ । ଏଥିରେ ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ଆନନ୍ଦ ମିଳେ । ମଞ୍ଚାରେ ରହି ମୁଁ ଭାବୁଥାଏ, ଆପଣ ହିଁ ଆଦର୍ଶ ପୁରୁଷ । ଉଦାର ହୃଦୟବତ୍ତ, ନିଷ୍ଠାଳ ତରଫ... ।”

ପ୍ରେକାତେରିନା ଖୁବ୍ ଉତ୍ସାହରେ ଏସବୁ କହିଗଲେ । ଡାକ୍ତରଙ୍କର ମନେପଡ଼ିଲା, ପ୍ରତିଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳର ପକେଟସ୍ଥିତ ନୋଟବଡ଼ା । ତାଙ୍କ ଅନ୍ତରର ମିଞ୍ଜି ମିଞ୍ଜି ଆଲୁଅ ଲଭିଗଲା ।

ସେ କିଛି ନ କହି ଘରକୁ ଯିବା ପାଇଁ ଛୁଡ଼ା ହେଲେ । ପ୍ରେକାତେରିନା ତାଙ୍କ ହାତ ଧରିପକାଇ କହିଲେ, “ମୁଁ ଯେତେ ଲୋକଙ୍କୁ ଚିକିତ୍ସା, ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଆପଣଙ୍କୁଁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପୂରୁଷ । ମୁଁ ଚାହେଁ, ଆମେ ଦୁହେଁ ପରସ୍ପରକୁ ବୁଝିବା, ପରସ୍ପର କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେବା । ମୋତେ କୁହନ୍ତୁ ଯେ ମୁଁ ପ୍ରକୃତରେ ପିଆନୋବାଦକା ନୁହେଁ । ନିଜ ବିଷୟରେ ଆଉ ମୋର ଭ୍ରମ ଧାରଣା ନାହିଁ । ମୁଁ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରୁଛି, ଆପଣଙ୍କ ପାଖେ ଆଉ କେବେ ପିଆନୋ ବଜାଇବି ନାହିଁ, କି ସଙ୍ଗୀତ ବିଷୟରେ ଚର୍ଚ୍ଚା କରିବି ନାହିଁ ।”

ଦୁହେଁ ଡ୍ରଇଂରୁମ୍‌କୁ ଫେରି ଆସିଲେ । ଡାକ୍ତର ଦେଖି-ପାରିଲେ, ପ୍ରେକାତେରିନାଙ୍କର ମୁହଁ ବିମର୍ଷ । ସେ ଡାକ୍ତରଙ୍କ ଆଡ଼କୁ କୃତଜ୍ଞତାପୂର୍ଣ୍ଣ ନୟନରେ ଚାହିଁ ରହିଥିଲେ । ଡାକ୍ତର ଟିକିଏ ଦୁଃଖ ବୋଧ କଲେ; କିନ୍ତୁ ଅଳ୍ପ ସମୟ ପରେ ସେ ପ୍ରକୃତସ୍ଥ ହୋଇ ମନେ ମନେ କହିଲେ—ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ବିବାହ ନ କରି ଭଲ କରିଛି ।

ଡାକ୍ତର ନିଜ ଘରକୁ ଯିବାକୁ ବାହାରିଲେ । ପେଡ଼ୋଭର୍ କହିଲେ, “ତା ହୋଇ ନ ପାରେ । ଆପଣଙ୍କୁ ଏହିଠାରେ ରହି-ଶ୍ରେଜନ କରିବାକୁ ହେବ ।”

ଶ୍ରେଜନ ଶେଷ ହେବାରୁ ପେଡ଼ୋଭର୍ ପାଣ୍ଡକୁ କହିଲେ, “ପାଣ୍ଡ, ତୋର କଥରକୁ ଦେଖା ।”

ପାତ୍ର ଏବେ ଗୋଟିଏ ଯୁବକ । ନାକତଳେ ଓ ଓଠଉପରେ ନିଶ ଦାଢ଼ି ଦେଖା ଦେଲାଣି । ତଥାପି ସେ ପୂର୍ବପରି ତାର ଅଭିନୟ କରିଗଲା ।

ଡାକ୍ତରଙ୍କୁ ଏସବୁ ବିରକ୍ତକର ବୋଧ ହେଉଥିଲା । ସେ ନିଜ ଘରକୁ ଯିବାପାଇଁ ଗାଡ଼ିରେ ବସିଲେ ।

ପେମୋଭର୍କ୍ ଘର ଓ ବଗିଚା ତାଙ୍କ ଆଖିରେ ପଡ଼ିଲା । ଦିନେ ଏହି ଘର ଓ ବଗିଚା ତାଙ୍କୁ ଯେଉଁ ଆନନ୍ଦ ଦେଉଥିଲା, ଆଜି ତାହା ଦେଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ଗାଡ଼ିରେ ବସି ବସି ସେ ଅଘାତକୁ ଚିନ୍ତା କରିଗଲେ; ଭେରଙ୍କର ଉପନ୍ୟାସ, କଟିନ୍‌ଙ୍କର ପିଆନୋ ସହିତ କସରତ୍, ପେମୋଭର୍କ୍ କଥା କହିବାର ବିଚିତ୍ର ଠାଣି ଓ ପାତ୍ରର ଅଭୁତ ଅଭିନୟ । ସେ ଭାବିଲେ—ସହରରେ ଯେଉଁମାନେ ଯୋଗ୍ୟତମ ବୋଲି ପରିଚିତ, ସେମାନେ ତ ଏତେ ସାଧାରଣ । ତେବେ ଏ ସହରର ଇତର ଲୋକଙ୍କ କଥା କିଏ ପଚାରେ ?

ତିନି ଦିନ ପରେ ଡାକ୍ତର ହାସପାତାଳରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବାବେଳେ ପାତ୍ର ଆସି ତାଙ୍କ ହାତରେ ଖଣ୍ଡିଏ ଚଠି ଦେଲା । ଚଠି ଖଣ୍ଡିକ ଲେଖିଥିଲେ ଘୃକାତେରନା ।

“ଆପଣ ଆଜି ଆମକୁ ଦେଖିବାକୁ ଆସୁନାହାନ୍ତି । ଏଥର କାରଣ ବୁଝି ପାରୁନାହୁଁ । ମୋର ଆଶଙ୍କା ହୁଏ, ଆପଣଙ୍କର ଆମମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ମନୋରାଜି ବଦଳି ଯାଇଛି । ଏ କଥା ଭାବିଲା-କ୍ଷଣି ମୋର ମନରେ ଆତଙ୍କ ଜନ୍ମେ । ଥରେ ଆସି ମୋତେ ସାନ୍ତ୍ବନା ଦିଅନ୍ତୁ । କିନ୍ତୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିନାହିଁ ବୋଲି ଆପଣଙ୍କଠାରୁ ଶୁଣିଲେ ଶାନ୍ତ ପାଇବ ।

ଆପଣଙ୍କ ସାକ୍ଷାତ୍ ଅପେକ୍ଷାରେ ରହିଲି ।”

ଡାକ୍ତର ଚିଠିଟି ପଢ଼ି ସାରା ଟିକିଏ ଭାବ ପାତ୍ରକୁ କହିଲେ,
 “ମୁଁ ବଡ଼ କାର୍ଯ୍ୟବ୍ୟସ୍ତ । କହି ଦବ, ମୁଁ ଆଜି ଯାଇ ପାରିବି
 ନାହିଁ । ଦିନେ ଦୁଇ ଦିନ ପରେ ଯିବି ।” ପାତ୍ର ଚାଲିଗଲା ।

ଜିନି ଦିନ ଗଲା, ସପ୍ତାହେ ଗଲା; କିନ୍ତୁ ଡାକ୍ତର ପେସୋଭିରଙ୍କ
 ଘରକୁ ଗଲେ ନାହିଁ । ଅନେକ ଦିନ ପରେ ସହରରେ ବୁଲୁ ବୁଲୁ
 ଡାକ୍ତର ସ୍ୱେନର୍ ସେହି ଘର ପାଖ ଦେଇ ଗଲେ । ସେ ଭାବିଲେ,
 ଥରେ ଘର ଭିତରକୁ ଯାଇ କେତେ ମିନିଟ୍ ରହିଲେ ଭଲ
 ହୁଅନ୍ତା; କିନ୍ତୁ ପରିଶେଷରେ ଘରଭିତରକୁ ନ ଯାଇ ବସ୍ତା ଉପରେ
 ଚାଲିଗଲେ ।

ଏହାପରେ ସେ ଆଉ କେବେ ପେସୋଭିରଙ୍କ ଘରେ
 ପାଦ ପକାଇ ନାହାନ୍ତି ।

ଆହୁରି କେତେ ବର୍ଷ ଚାଲିଗଲାଣି । ଏବେ ଡାକ୍ତର
 ସ୍ୱେନର୍ ଅତିରିକ୍ତ ମୋଟା ହୋଇ ଯାଇଅଛନ୍ତି । ସବୁବେଳେ
 ଧଇଁସଇଁ ହେଉଥାନ୍ତି । ଚାଲିଲବେଳେ ଥିଲୁ ପେଟ ବାହାରି
 ପଡ଼ିଥାଏ । ତାଙ୍କର ଗାଲ ଫୁଲୁକା, ମୁହଁଟା ଲାଲ ହୋଇଯାଇଛି ।
 ସେ ଗାଡ଼ିରେ ଯାଉଥିବା ବେଳେ ଲୋକେ ତାଙ୍କ ରୂପ ଦେଖି
 ହସନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଗାଡ଼ିବାଲା ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ମୋଟା ହୋଇଯାଇଛି ।
 ସେ ଗାଡ଼ି ଉପରେ ବସି ହାତ ଦୁଇଟା ବଡ଼ାଇ ଦେଲବେଳେ
 ଦୁଇଟା ମୁଦ୍‌ଗର ପରି ଦିଶେ । ଆଉ ପାଖରୁ ଅନ୍ୟ ଗାଡ଼ି
 ଆସୁଥିଲେ ସେ ଗମ୍ଭୀର ସ୍ୱରରେ କହେ, “ଡାହାଣକୁ ଚଲିଅ ।”
 ଡାକ୍ତର ଆଉ ମଣିଷ ପରି ଦିଶୁ ନଥିଲେ । ସେ ଦେଖିବ, କହିବ
 ଗୋଟାଏ ପଥରର ମୁର୍ତ୍ତି ଗାଡ଼ିରେ ବସିଛି । କିନ୍ତୁ ଏଥିମଧ୍ୟରେ
 ସହରରେ ତାଙ୍କର ବ୍ୟବସାୟ ଖୁବ୍ ବଢ଼ିଛି । ଏତେ ରୋଗୀ

ଦେଖିବାକୁ ହୁଏ ଯେ ତାଙ୍କୁ ନିଶ୍ଚୟ ନେବାକୁ ତର ନ ଥାଏ । ସେ ମଫସଲରେ ଖଣ୍ଡେ ଜମିଦାରୀ ଓ ସହରରେ ଦୁଇଟା ଘର କିଣି-ସାରିଛନ୍ତି । କେଉଁଠି ବ୍ୟାଙ୍କର ଜମି ଓ ଘର ନିଲମ ହେବା ଶୁଣିଲା ମାତ୍ରେ ସେ ବ୍ୟାଙ୍କ ସହିତ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରି ଘର ଦେଖିବାକୁ ଚାଲିଯାନ୍ତି । ଘରେ କେଉଁଠି ସ୍ତ୍ରୀ ବା ପିଲା ଥିଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ନ ଚାହିଁ କୋଠର କୋଠର ପଶି ଦେଖିଯାନ୍ତି । ସେମାନେ ଉଷ୍ଣ ବସ୍ତ୍ରସ୍ବରେ ପ୍ରମୁଦ ହୋଇଯାନ୍ତି । ସେ କବାଟରେ ହାତ ଓ ବାଡ଼ି ମାରି କହୁଥାନ୍ତି—ଏଇଟା ପଡ଼ାଘର ? ଏଇଟା ଶୋଇବା ଘର ? ସେ ଘରଟାରେ କଅଣ ହୁଏ ? ଇତ୍ୟାଦି ।

ତାଙ୍କର ଏତେ କାମ; ତଥାପି ଚାକିରିଟା ଛାଡ଼ି ନଥାନ୍ତି । ଲୋଭ ତାଙ୍କୁ ଏପରି ଗ୍ରାସିଥିଲା ଯେ ସେ ଚାକିରିରୁ କେବଳ ଟଙ୍କା ଜମାଇବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି ।

ବେକରେ ବହୁତ ଚର୍ଚ୍ଚି ଜମିପାଇଥିବାରୁ ତାଙ୍କର ସ୍ବର ବଦଳି ଯାଇଥିଲା । ସେ କଥା କହିଲାବେଳେ ନାକରୁ ସ୍ବର ବାହାରିଥିଲା ପରି ଜଣାପଡ଼ୁଥିଲା । ତାଙ୍କର ମିଞ୍ଜାସ୍ ମଧ୍ୟ ବଦଳି ଯାଇଥିଲା । ସାମାନ୍ୟ କଥାରେ ସେ ରାଗିଉଠୁଥିଲେ । ରୋଗୀ ଦେଖିଲାବେଳେ ଅନେକ ସମୟରେ ସେ ରାଗିଯାଇ ମେଜିଆ ଉପରେ ପଦାଦାତ କରୁଥିଲେ; କହୁଥିଲେ, “ମୁଁ ଯେତେକ ପଚାରୁଛି, ତାରି ଉତ୍ତର ଦିଅ । ବାଜେ କଥା କହନାହିଁ ।”

ସେ ଏକାକୀ ରହୁଥିଲେ । ଜୀବନରେ ସେ କାହିଁରେ ଆନନ୍ଦ ପାଉନଥିଲେ । ଏତେ ବର୍ଷର ଡାକ୍ତରୀ ଜୀବନରେ ସେ ଥରେ ମାତ୍ର ଆନନ୍ଦ ପାଇଥିଲେ । ସେ ଥରଟି ଘଟିଥିଲା, ଯେଉଁ ଦିନ ସେ କଟିନ୍କ ପାଖେ ନିଜର ପ୍ରେମ ନିବେଦନ କରିଥିଲେ ।

ପ୍ରତିଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ କୁବ୍‌କୁ ଯାଇ ସେଠାରେ ସେ ତାସ୍ ଖେଳନ୍ତି । ଗୋଟିଏ ଟେବୁଲ୍ ପାଖରେ ବସି ଏକୂଟିଆ ଶ୍ରେଜନ କରନ୍ତି । କୁବର ବୃଦ୍ଧ ପୁରାତନ ଚାକର ଆଇସ୍‌ଭାନ୍ ତାଙ୍କୁ ଖାଇବାକୁ ଦିଏ । ସେ ତାଙ୍କର ଖାଇବା ବିଷୟରେ ରୁଚି ଭଲରୂପେ ଜାଣେ । କୁବର ମେନେଜର, ଡ୍ରାଇଭର, ଚାକରବାକର ସମସ୍ତେ ଡାକ୍ତରଙ୍କୁ ଭଲରୂପେ ଜାଣନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ କଣ ଭଲ ଲାଗେ, କଣ ଖରାପ ଲାଗେ, ଏ କଥା ଜାଣିଥିବାରୁ ସେମାନେ ଡାକ୍ତରଙ୍କୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରି ପାରନ୍ତି । ଟିକିଏ କିଛି ବ୍ୟତିକ୍ରମ ହେଲେ ଡାକ୍ତର ରାଗିଉଠି ବାଡ଼ିରେ ମେଜିଆ ପିଟି ଅସ୍ଥିର କରିଦେବେ ।

ରାତିଶ୍ରେଜନବେଳେ କେବେ କେବେ ଡାକ୍ତର କଥାବାର୍ତ୍ତାରେ ଯୋଗ ଦେଇ ପଚାରନ୍ତି, “ତୁମେମାନେ କେଉଁ ବିଷୟ କହୁଛ ?”

ଦୈବାତ୍ ପ୍ରେସୋଭର୍କ୍ କଥା ପଡ଼ିଲେ ଡାକ୍ତର କହନ୍ତି, “ଓଃ, ମେଉଁ ପ୍ରେସୋଭର୍କ୍ ହିଅ ପିଆନୋ ବଜାଏ, ତାଙ୍କର କଥା କହୁଛ ?”

ଡାକ୍ତରଙ୍କ ବିଷୟରେ ଅଧିକ କହିବାର ପ୍ରୟୋଜନ ନାହିଁ ।

ଆଉ ପ୍ରେସୋଭର୍କ୍ ? ସମସ୍ତଙ୍କର ଏତେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇଥିଲେହଁ ପ୍ରେସୋଭର୍କ୍‌ର କିଛି ପରିବର୍ତ୍ତନ ଦିଶିନାହିଁ । ବୟସ ବଢ଼ିଥିଲେହଁ ତାଙ୍କର ଚେହେରା ପୂର୍ବପରି ରହିଛି । ସେହିପରି ସେ ସ୍ୱଳ୍ପ ଶ୍ରେଣୀରେ ଗଲୁ କହୁଛନ୍ତି । ଅତିଥିମାନଙ୍କ ଆଗରେ ଭେରା ତାଙ୍କ ଉପନ୍ୟାସ ପଢ଼ୁଛନ୍ତି । କିଟିନ୍ ଏବେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରତିଦିନ ଚାରିଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପିଆନୋ ସଙ୍ଗେ କସରତ୍ କରୁଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଶରୀରରେ ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟର ସଙ୍କେତ ଦେଖାଦେଇଣି । ଅନେକ

ସମୟରେ ତାଙ୍କର ଦେହ ଭଲ ରହୁନାହିଁ । ତେଣୁ ଜଳବାୟୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଲାଗି ସେ ପ୍ରତିବର୍ଷ କେତେ ମାସ ମାଆଙ୍କ ସହିତ ଫିମିଆରେ କଟାଉଛନ୍ତି । ମାଆ ଓ ଝିଅ ରେଳରେ ବସି ଗଲାବେଳେ ପେଟୋଭର୍ ସ୍ଟେସନରେ ସେମାନଙ୍କୁ ବଦାୟୁ ଦିଅନ୍ତି । ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କ ଆଖିରୁ ଦିଟ୍ଟାପା ଲୁହ ଝରିଆସେ ଓ ହାତର ରୁମ ଲଟା ହଲିଯାଏ ।

ବହୁରଙ୍ଗୀ

ପୋଲିସ୍, ଇନସେକ୍ଟର ଅକୁମେଲଭ୍, ବଜାରଛକ ପାର ହୋଇଗଲେ । ତାଙ୍କ ଦେହରେ ଲମ୍ବା ନୂଆ କୋଟ୍, ହାତରେ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ପୁଡ଼ିଆ । ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଚାଲୁଥିଲା ଜଣେ କନେଷ୍ଟବଲ । ତାର ନାମ ଏଲଡିରିନ୍ । ସେ ଟୋକେଇଟିଏ କାନ୍ଥ ଭିତରେ ଧରିଥିଲା । ସେଥିରେ ଗୋଲପଜାମୁ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇଥିଲା । ଏଗୁଡ଼ିକ କୌଣସି ଦୋକାନୀଠାରୁ ବାଜ୍ୟାପ୍ତ ହୋଇ ଆସିଥିଲା । ଛକରେ କୌଣସି ଲୋକ ନଥିଲେ; ତେଣୁ ଚାଲୁଥାଉ ଶୂନଶାନ୍ତ ବୋଧ ହେଉଥିଲା । କେତୋଟି ଛୋଟ ଦୋକାନ ଓ ହୋଟେଲର କବାଟ ସାମାନ୍ୟ ମେଲ୍‌ହୋଇ ରହିଥିଲା; ସତେ ଅବା କୌଣସି କ୍ଷୁଦ୍ର ଲୋକ ଆଁ କରି ଚାଲୁଛି, କିଛି ପାଇଲ ମାତ୍ରେ ଶିଳଦେବ । ପାଖରେ ଭିକାରଟିଏ ସୁଦ୍ଧା ଦେଖାଯାଉ ନଥିଲା ।

ହଠାତ୍ ଅକୁମେଲଭ୍ ଗୋଟାଏ ଶବ୍ଦ ଶୁଣିପାରିଲେ । କେନ୍ଦ୍ର ଜଣେ କହୁଥିଲା, “କାମୁଡ଼ିବୁ ? ଆଜ୍ଞା କେମିତି କାମୁଡ଼ିବୁ ଦେଖିବା । ଆରେ ପିଲଏ, ସେ କୁଣ୍ଡକୁ ଛୁଡ଼ି ଦିଅନା; ଧରିଥାଅ । ଆଜିକାଲି ଆଇନରେ କୁକୁର କାମୁଡ଼ିଲେ ସେହିପାଇଁ ଦଣ୍ଡର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅଛି । ହଁ, ଧରିଥାଅ ।”

ଏହା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଗୋଟାଏ କୁକୁରର କୁଁ କୁଁ ଶବ୍ଦ ମଧ୍ୟ ଶୁଣାଗଲା । ଶବ୍ଦ ଯେଉଁ ଦିଗରୁ ଆସୁଥିଲା, ଅକୁମେଲଭ୍ ସେହି ଦିଗକୁ ଚାଲିଲେ । ସେ ଦେଖିଲେ, ପିରୁଗିନ୍ ମହାଜନଙ୍କ କାଠଗୋଲ ଆଡ଼

ଗୋଟାଏ କୁକୁର ତନ ଗୋଡ଼ରେ ଦୌଡ଼ ଦୌଡ଼ ଆସୁଥିଲା । ତା ପଛେ ପଛେ ଜଣେ ଲୋକ ଗୋଡ଼ାଇ ଥିଲା । ଲୋକଟିର ଦେହରେ ସଦ୍ୟ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଆତ୍ମା ଡୋରିଆ କମିନ ଉପରେ ଗୋଟାଏ ଓଏଷ୍ଟକୋଟ୍ । ସେହି କୋଟର ବୋତାମ ଖୋଲୁ ଥିଲା । ଲୋକଟି ଦୌଡ଼ ଦୌଡ଼ କୁକୁରର ପଛଗୋଡ଼ରୁ ଗୋଟାଏ ଧରି ପକାଇଲା । କୁକୁରଟା ପୁଣି ଥରେ ବିକଳରେ କୁଁ କୁଁ ହେଲା । ଏଣେ କେତେ ଲୋକ ପାଟି କଲେ, “ହଁ, ଧରିଆଅ; ଗୁଡ଼ ଦିଅନା ।” ଦୋକାନ ଭିତରୁ କେତେ ଲୋକଙ୍କର ମୁହଁ ଦେଖାଗଲା । ଅଳ୍ପ ସମୟ ଭିତରେ କାଠଗୋଲ ପାଖରେ ଗୋଟାଏ ଗହଳ ହୋଇଗଲା; ସତେ ଅବା ଏତେ ଲୋକ ଭୂଇଁ ଫଟେଇ ବାହାର ଆସିଲେ !

କନେଷ୍ଟବଲ କହିଲା, “ହଜୁର, ଏଠି କଅଣ ଗୋଟାଏ ଶାନ୍ତିଭଙ୍ଗ ହେଲପରି ଜଣାପଡ଼ୁଛି ।”

ଅକୁମେଲଭ୍ ପଛକୁ ଫେରିପଡ଼ି ଲୋକଗହଳ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲା । କାଠଗୋଲର ଠିକ୍ ଫାଟକ ଆଗରେ ସେ ଓଏଷ୍ଟକୋଟ୍ ପିନ୍ଧିଥିବା ଲୋକଟାକୁ ଦେଖିପାରିଲେ । ସେ ଡାହାଣ ହାତଟା ଟେକି ଗୋଟାଏ ଆଙ୍ଗୁଳି ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଦେଖାଉଥିଲା । ସେ ଆଙ୍ଗୁଳିରୁ ଟୋପା ଟୋପା ରକ୍ତ ପଡ଼ୁଥାଏ । ତାର ମୁହଁରେ ବିଜୟର ଚିହ୍ନ; ଆଙ୍ଗୁଳିଟା ଥିଲା ତାର ବିଜୟର ପତାକା । ଅକୁମେଲଭ୍ ଦେଖିଲେ, ଲୋକଟା ହେଉଛି ଗ୍ରୀକିନ୍, ଜଣେ ସୁନାରି । ଏତେ ବଡ଼ କାଣ୍ଡର ମୂଳ ଯେଉଁ କୁଣ୍ଡ, ସେ ଲୋକମାନଙ୍କ ମଝିରେ ବସିଥାଏ । ତାର ସମଗ୍ର ଦେହ ଥରୁଥାଏ । କୁକୁରଛୁଆଟାର ନାକ ଲମ୍ବ, ଦେହର ରଙ୍ଗ କଳା, କେବଳ ପିଠି ଉପରେ ଗୋଟାଏ ଅଂଶ ହଳଦିଆ । ତା ଆଖିରୁ ଲୁହ

ବଢ଼ିଯାଉଥାଏ । ଦେଖିଲାମାତ୍ରେ ଜଣା ପଡ଼ୁଥାଏ, କୁକୁର ଛୁଆଟା ଦୁଃଖ ଓ ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ କାତର ।

ଅକୁମେଲର ଲୋକଙ୍କୁ ଠେଲି ଗହଳ ଭିତରକୁ ପଶିଯାଇ ହାକମି ଠାଣିରେ ପଚାରିଲେ, “ଏଠି କଅଣ ହେଉଛି ? ତୁମେମାନେ କଅଣ କରୁଛ ? କିଏ ପାଟି କରୁଥିଲା ? ଶୁକନ, ଆଙ୍ଗୁଠିଟା କାହିଁକି ଦେଖାଉଛୁ ?”

ଶୁକନ କହିଲା, “ହଜୁର, ମୁଁ ମୋ ବାଟରେ ଯାଉଥିଲି । କାଠଗୋଲରେ ମିଟ୍ଟିରୁଁକ ପାଖରେ ମୋର ଗୋଟାଏ କାମ ଥିଲା । କିଛି ନ ଥିଲା, ହଠାତ୍ ଏ କୁକୁରଟା କୁଆଡ଼ୁ ଆସି ମୋ ଆଙ୍ଗୁଠିଟା କାମୁଡ଼ି ଦେଲା । ହଜୁର ବୁଝିବା ହୁଅନ୍ତୁ । ମୁଁ କାରିଗର ଲୋକ; କାମ କଲେ ଚାଲିରେ ହାଣ୍ଡି ବସେ । ଆଙ୍ଗୁଠିର ଅବସ୍ଥା ଯାହା, ସେଥିରେ ଆଠ ଦଣ୍ଡବନ କାମ କରି ପାରିବ ନାହିଁ । ମୋତେ କ୍ଷତିପୂରଣ ଆଦାୟ କରି ଦିଅନ୍ତୁ, ହଜୁର ! ଆଇନରେ ଅଛି ପରା, ହିଂସା ଜନ୍ମ କାମୁଡ଼ିଲେ କ୍ଷତିପୂରଣ ମିଳିବ । ଲୋକେ ଯଦି ଏଭଳି ଜନ୍ମ ରଖିବେ, ଆଉ ସେଗୁଡ଼ାକ ଯାହାକୁ ଇଚ୍ଛା ତାକୁ କାମୁଡ଼ିବେ, ତେବେ ଆମେ ଚଳିବୁ କିପରି ?”

ଅକୁମେଲର ଗଳା ଖଜାରି ଗମ୍ଭୀର ସ୍ଵରରେ କହିଲେ, “ହଁ, ଆଜ୍ଞା ଦେଖିବା । ଆଗ କହ ଦେଖି, ସେ କୁକୁରଟା କାହାର ? ମୁଁ ତାକୁ ସହଜରେ ଗ୍ରହଣଦେବ ନାହିଁ । କୁକୁରକୁ ବୁଲିବାକୁ ଗ୍ରହଣଦେଲେ କଅଣ ହୁଏ, ମୁଁ ତାକୁ ଶିକ୍ଷାଦେବ । ଯେଉଁମାନେ ଆଇନ ମାନ ନ ଚଳିବେ, ସେମାନଙ୍କୁ ଦଣ୍ଡ ଦେବା ଉଚିତ । ଏ କୁକୁରର ମାଲିକ କିଏ ? ସେ ବଦମାସକୁ ଜରିମାନା କରାଇବ । କୁକୁର,

ଗାନ୍ଧିଗୋରୁ ପଦାରେ ବୁଲିବାକୁ ଛୁଡ଼ିଲେ କଅଣ ହୁଏ, ମୁଁ ଦେଖାଇ ଦେବି । ଏଲଡ଼ିରିନ୍, ଯା ବୁଝି ସେ କୁକୁର କାହାର ? ଗୋଟାଏ ରିପୋର୍ଟ ଲେଖିଦେ । ଏଇକ୍ଷଣି କୁକୁରଟାକୁ ମାରିଦେବାକୁ ହେବ । ହୁଏତ, ଏଇଟା ଗୋଟାଏ ପାଗଳା କୁକୁର । ...ସାଆ, କାହାର କୁକୁର, ବୁଝି ଆ ।”

ଲେକମାନଙ୍କ ଭିତରୁ କେହି ଜଣେ କହିଲେ, “ସେଇଟା ହେଉଛି ଜେନେରାଲ ଜିଗଲଭ୍‌ଙ୍କର ।”

ଇନସ୍ପେକ୍ଟର ଅକୁମେଲଭ୍‌ଙ୍କର ସ୍ଵର ବଦଳିଗଲା । ସେ କହିଲେ, “ଜେନେରାଲ ଜିଗଲଭ୍‌ଙ୍କର ! ଆରେ ଏଲଡ଼ିରିନ୍, ମୋ ଦେହରୁ କୋଟିଟା ବାହାର କରି ଦେଲୁ । ଓଃ, ଆଜି କେଡ଼େ ଗରମ ! ବର୍ଷା ହେବ ପରା !” ଡାହାଣପରେ ଶ୍ରୁକିନ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ସେ କହିଲେ, “ମୁଁ ଗୋଟାଏ କଥା ବୁଝି ପାରୁନାହିଁ । କୁକୁର ଆସି ତୋତେ କିପରି କାମୁଡ଼ିଲା ? ଆଉ କାହାକୁ କାମୁଡ଼ିଲା ନାହିଁ କାହିଁକି ? ତୋ ହାତ ଆଙ୍ଗୁଳିକୁ ତାର ମୁହଁ ପାଇଲା କିପରି ? କୁକୁରଟା ଏଡ଼େ ସାନ; ଆଉ ତୁ ହେଉଛୁ ଏଡ଼େ ଡେଙ୍ଗା । ତୁ ବୋଧହୁଏ ଗୋଟାଏ ଲୁହାକଣ୍ଟାରେ ଆଙ୍ଗୁଳିକୁ ଖଣ୍ଡିଆ କରି କ୍ଷତିପୂରଣ ପାଇବାକୁ ଫନ୍ଦି କରିଛୁ । ତୋ ଭଳିଆ ଲୋକଙ୍କୁ ମୁଁ ଭଲକରି ଜାଣେ । ତୁମେ ସବୁ ବଦଳାଅ ।”

ଲେକଗହଳି ଭିତରୁ କେହି ଜଣେ କହିଲେ, “ହଜୁର, ଶ୍ରୁକିନ ମଜା ଦେଖିବ ବୋଲି ଗୋଟାଏ ଖଣ୍ଡିଆ ସିଗାରେଟ୍‌ରେ ନିଆଁ ଲଗାଇ କୁକୁରର ନାକରେ ଗେଞ୍ଜିଦେଲା । ସେତିକିବେଳେ କୁକୁରଟା ତାକୁ ଟିକିଏ କାମୁଡ଼ି ଦେଲା । ସବୁବେଳେ ଏଇଭଳି

ଗୋଟାଏ କିଛି ଦୁଷ୍ଟାମି କରିବା ଶୁକନର ଅଭ୍ୟାସ । ହଜୁର,
ସେ କଅଣ ତା ଅଭ୍ୟାସ ଗୁଡ଼ି ପାରିବ ?”

ଶୁକନ ଏହା ଶୁଣି କହିଲା, “ମିଛଗୁଡ଼ାଏ କହନା । ମୁଁ ତା
ନାକରେ ଜଳନ୍ତା ସିଗାରେଟ ମୁଣ୍ଡକୁ ଥିଆନ୍ତିବଳେ ତୁ ଦେଖିଛୁ ?
ମିଛ କହି ଲାଭ କଅଣ ? ହଜୁର ଖୁବ୍ ଗୁଲ୍‌ଗା । କିଏ ସତ କହୁଛି,
କିଏ ମିଛ କହୁଛି, ସେ କଅଣ ଜାଣି ପାରୁନାହାନ୍ତି ? ମୁଁ ଯେବେ
ମିଛ କହୁଛି, କଚେରୀରେ ମୋର ବିଚାର ହେଉ । ଆଇନରେ ଅଛି
ଏବେ ସମସ୍ତେ ସମାନ । ଆଇନ ଆଗରେ କେହି ସାନ ନୁହେଁ କି
ବଡ଼ ନୁହେଁ । ମୋର ଜଣେ ଭାଇ ପୋଲିସ୍‌ରେ ଚାକିରି କରୁଛି ।
ମୁଁ ଯାହା କହୁଛି, ଜାଣିବାକୁ ଚାହୁଁ ତ... ।”

ଅକୁମେଲଭ କହି ଉଠିଲେ, “ଚୁପ୍ କର । ଯୁକ୍ତି ବନ୍ଦ
କର ।”

ଏହି ସମୟରେ କନେସ୍‌ବଳ ଖୁବ୍ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ କହିଲା,
“ହଜୁର, ଏଇଟା ଜେନେରାଲଙ୍କ କୁକୁର ନୁହେଁ । ମୁଁ ତାଙ୍କର
ସବୁ କୁକୁରଙ୍କୁ ଦେଖିଛି । ଏଭଳି କୁକୁର ତାଙ୍କର ନାହିଁ । ତାଙ୍କର
ସବୁ କୁକୁର ଶିକାରୀଜାତିଆ ।”

ଅକୁମେଲଭ ପଚାରିଲେ, “ତୁ ଠିକ୍ କରି ଜାଣୁ, ଏଇଟା
ତାଙ୍କର ନୁହେଁ ?”

ଏଲ୍‌ଡିରିନ ଉତ୍ତର କଲା—“ହଁ ହଜୁର, ଏଇଟା
କେବେହେଲେ ତାଙ୍କର ନୁହେଁ ।”

ଅକୁମେଲଭ କହିଲେ, “ତୋ କଥା ଠିକ୍ । ଜେନେରାଲଙ୍କ
ସବୁ କୁକୁର ଦାମିକା, ଜାତିଆ କୁକୁର । ଆଉ ଏଇଟା ଗୋଟାଏ
ଗୁଲ୍ କୁକୁର । ଏଭଳି କୁକୁର କେଉଁ ଉଦ୍‌ୟଲେକ କାହିଁକି

ପୋଷିବ ? ତୁମେ କଅଣ ପାଗଳ ହେଲ ? ମସ୍ତକା କି ପିଟ୍‌ସ୍‌ବର୍ଗରେ ଏଭଳି କୁକୁର ଦେଖାଯାଇଥିଲେ କଅଣ ହୁଅନ୍ତା ଜାଣ ? ଆଇନରେ କଅଣ ଅଛି, ସେ କଥା କେନ୍ଦ୍ର ପରୁରନ୍ତେ ନାହିଁ । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କୁକୁରଟାକୁ ନେଇ ଶେଷ କରି ଦେଇଥାନ୍ତେ । ଶୁକନ, ମୁଁ ବୁଝୁଛି, ତୋର କ୍ଷତି ହୋଇଛି । ତୁ ଚପ୍ କର ରହିବା ଠିକ୍ ନୁହେଁ । ଯାହାର କୁକୁର, ତାକୁ ଉପଯୁକ୍ତ ଖାଦ୍ୟ ଦେବାକୁ ହେବ ।”

ଏଲଡିରିନ୍‌ ଏଡ଼ିଏ ଖଣ୍ଡେ ଭାବି ଭାବି କହିଲା, “ହଜୁର, ଏଇଟି ଜେନେରାଲଙ୍କ କୁକୁର ହୋଇପାରେ । କୁକୁରକୁ ଚାହିଁଦେଲା-କ୍ଷଣ କଅଣ ଠିକ୍ ଚିହ୍ନିତ୍ତୁ ? ମୁଁ ଦିନେ ତାଙ୍କ ଅଗଣାରେ ଏଇ-ଭଳି ଛୁଆଟିଏ ଦେଖିଥିଲି ।”

କେନ୍ଦ୍ର ଜଣେ ଲୋକ ଗହଳ ଭିତରୁ କହି ଉଠିଲା, “ହଁ ହଜୁର, ଏଇଟି ଜେନେରାଲଙ୍କର କୁକୁର ଛୁଆ ।”

ଅକୁମେଲରୁ ପୁଣି ଅସ୍ଥିର ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ସେ କହିଲେ, “ଆରେ ଏଲଡିରିନ୍, ମୋତେ କୋଟ୍‌ଟା ପିନ୍ଧିବାକୁ ଦେ । କେଡ଼େ ଥଣ୍ଡା ପବନ ବହୁଛି ! ଯାଆ, ଏ କୁକୁର ଛୁଆକୁ ଧରି ଜେନେରାଲଙ୍କ କୋଠକୁ ଯାଇ ପରୁରବୁ । କହିଦେବୁ ମୁଁ ବାଟରେ ଏହାକୁ ପାଇ ପଠାଇଛି । ତାଙ୍କ ଘରେ କହିଦେବୁ, ଏଭଳି ସୁନ୍ଦର ଜାତିଆ କୁକୁରକୁ ବାହାରକୁ ଗୁଡ଼ିଲେ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯିବ । କେଉଁ ସଇତାନ ତା ନାକରେ ଜଳନ୍ତା ସିଗାରେଟ ଗୋଟି ମାରିଦେଇ ପାରେ । କୁକୁର ବଡ଼ ଯତ୍ନରେ ପାଳିବାକୁ ହୁଏ । ଏ କୁକୁରର ଦାମ୍ ଖୁବ୍ ବେଶି ହୋଇଥିବ । ଯାଆ ।” ଶୁକନ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ହଜୁର କହିଲେ, “ଆବେ ବୋକା,

ହାତଟା ତଳକୁ ପକାଇ ଦେ । ସେ ଖଣିଆ ଆଙ୍ଗୁଳି ଲେକି
ଦେଖାଇ ହେବା ଦରକାର ନାହିଁ । ନିଜର ଦୋଷରୁ ତୋ
ହାତ ଖଣିଆ ହେଲା ।”

ଏହି ସମୟରେ ଜେନେରାଲଙ୍କ ମୋଟର ଡ୍ରାଇଭର
ଆସୁଥିବାର ଦେଖି ଏଲଡରିନ୍ କହିଲା, “ହଜୁର୍, ଏଇ ତାଙ୍କର
ଡ୍ରାଇଭର ଆସୁଛି । ତାକୁ ପଚାରିଲେ ସବୁ ସମ୍ବେଦ୍ୟ ତୁଚ୍ଛିଯିବ ।”
ଡ୍ରାଇଭରକୁ କନେଷ୍ଟବଲ ପଚାରିଲା, “ଏଣିକି ଆସ ପୋଷ୍ଟର !
ଏ କୁକୁରକୁ ଭଲକରି ଦେଖ । ଏଇଟା ତମ ସାହେବଙ୍କର ?”

ପୋଷ୍ଟର କୁକୁରକୁ ଚାହିଁଦେଇ କହିଲା, “ବାଃ ! ଆଜ୍ଞା କଥା
କହୁଛ ! ଆମ କୋଠିରେ ଏଭଳି କୁକୁର ମୋ ଜନ୍ମରେ
ଦେଖି ନାହିଁ ।”

ଅକୁମେଲଭ କହିଲେ, “ଆଉ କାହାକୁ ପଚାରିବା ଦରକାର
ନାହିଁ । ଏଇଟା ଗୋଟାଏ ବୁଲ କୁକୁର । ଏଠାରେ ଛୁଡ଼ାହୋଇ
ବୁଆ ସମୟ ନଷ୍ଟ କରିବାରେ ଫଳ ନାହିଁ । ମୁଁ ତ
କହିଲି, ଏଇଟା ଗୋଟାଏ ବୁଲ କୁକୁର । ମୋ କଥା ମାନିବାକୁ
ହେବ । ଏଇଟାକୁ ନେଇ ମାରିଦିଅ । ବେଶ୍ ଏତିକିରେ ସବୁ
ଗୋଲମାଲ ତୁଚ୍ଛିଯିବ ।”

କିନ୍ତୁ ଏହା ଶୁଣି ପୋଷ୍ଟର କହିଲା, “ଏଇଟା ଆମର
ନୁହେଁ, ସତ; କିନ୍ତୁ ଏ ହେଉଛି, ଜେନେରାଲଙ୍କ ଘାଇଙ୍କର । ଅନ୍ତ-
ଦିନ ହେଲା ସେ ଆସି ଜେନେରାଲଙ୍କ କୋଠିରେ ଅଛନ୍ତି । ଆମ
ଜେନେରାଲ ସିନା ଏ ଜାତିର କୁକୁରକୁ ଘୃଣା କରନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ
ଗୁରୁ...”

ଅକୁମେଲଭ କହିଉଠିଲେ, “କଅଣ ! ଜେନେରାଲଙ୍କ ଭାଇ ବ୍ଲାଡ଼ମିର୍ ଆଇସ୍‌ବର୍ନ୍ ଆସିଛନ୍ତି ? ଏଡ଼େ ଖବର ମୁଁ ପାଇ-ନାହିଁ ! ଆଜ୍ଞା, ସେ ଏଠାରେ କିଛି ଦିନ ରହିବେ ତ ?”

ପେଟର ଉତ୍ତର କଲ, “ହଁ, କିଛିଦିନ ନିଶ୍ଚୟ ରହିବେ ।”

ଅକୁମେଲଭଙ୍କ ମୁହଁରେ ହସ ଦେଖା ଦେଲା । ସେ କହିଲେ, “ବେଗ୍, ଖୁବ୍ ଭଲ ଖବର । ମୁଁ ଜେନେରାଲଙ୍କ ଭାଇଙ୍କ ସାଥରେ ଦେଖା କରିବାକୁ ଅନେକ ଦିନୁ ଚାହୁଁଥିଲି । ସେ ଆସିଛନ୍ତି ବୋଲି ମୋତେ ଜଣା ନଥିଲା । ଯାହା ହେଉ, ଏଇଟି ଡେବେ ତାଙ୍କରି କୁକୁର ! ବଡ଼ ଆନନ୍ଦର ବିଷୟ । ବେଗ୍ ସୁନ୍ଦର କଉଡ଼ୁକିଆ ଛୁଆଟିଏ । ତା ନାମ ଟାଣି ଦେଖିଲ । ଆଉ ଏପରି ଥରୁଛି କାହିଁକି ? ବାଃ, କି ସୁନ୍ଦର ଛୁଆଟିଏ !”

ପେଟର କୁକୁର ଛୁଆଟିକୁ ଧରି କାଠ ଗୋଲରୁ ବାହାର-ଗଲେ । ଲେଟେକ ଶ୍ରୁକନ୍ତକୁ ହସରେ ଉଡ଼ାଇ ଦେବାକୁ ବସିଲେ ।

ଅକୁମେଲଭ ଶ୍ରୁକନ୍ତକୁ କହିଲେ, “ଆଜ୍ଞା ତୋ କଥା ବୁଝାଯିବ ।”

ଏତିକି କହି ପୋଲିସ ଇନସ୍ପେକ୍ଟର ଅକୁମେଲଭ ନିଜ ରାସ୍ତାରେ ଚାଲିଗଲେ । ତାଙ୍କ ପଛରେ କନେଷ୍ଟବଲ ଏଲ୍‌ଡରିନ୍ ।